

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
(Cofnod y Trafodion)

The National Assembly for Wales
(The Record of Proceedings)

Dydd Mawrth, 10 Mai 2005
Tuesday, 10 May 2005

**Cynnwys
Contents**

Cwestiynau i'r Prif Weinidog Questions to the First Minister	3
Datganiad Busnes Business Statement.....	29
Datganiad ar Ymateb Llywodraeth Cymru i Adroddiad y Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol: Adolygiad o'r Rhyng-gysylltiad rhwng Iechyd a Gofal Cymdeithasol Statement on the Welsh Assembly Government's Response to the Health and Social Services Committee's Report: Review of the Interface between Health and Social Care Services	31
Cynnig Cyfansawdd: Cymeradwyo Gorchmynion Composite Motion: Approval of Orders.....	50
Cymeradwyo Rheoliadau Ardaloedd Gwella Busnes (Cymru) 2005 Approval of the Business Improvement Districts (Wales) Regulations 2005	52
Cymeradwyo Rheoliadau Asiantaethau Mabwysiadu (Cymru) 2005 Approval of the Adoption Agencies (Wales) Regulations 2005	61
Dadl Plaid Leiafrifol (Plaid Cymru): Echdynnu Mwynau/Glo Brig Minority Party Debate (Plaid Cymru): Opencast/Mineral Extraction Sites	65

Yn y golofn chwith, cofnodwyd y trafodion yn yr iaith y llefarwyd hwy ynddi yn y Siambra. Yn y golofn dde, cynhwyswyd cyfieithiad o'r areithiau hynny.

In the left-hand column, the proceedings are recorded in the language in which they were spoken in the Chamber. In the right-hand column, a translation of those speeches has been included.

*Cyfarfu'r Cynulliad am 2 p.m. gyda'r Llywydd yn y Gadair.
The Assembly met at 2 p.m. with the Presiding Officer in the Chair.*

Cwestiynau i'r Prif Weinidog Questions to the First Minister

Prisiau Llaeth Milk Prices

Q1 Brynle Williams: Will the First Minister make a statement on milk prices in Wales? OAQ0452(FM)

The First Minister (Rhodri Morgan): We do not have a role in setting the prices that Welsh producers receive, but we are aware that, at 18.43p per litre, the price puts huge pressure on the incomes of many dairy producers.

Brynle Williams: In recent years, more than 2,500 farmers have given up working in the dairy industry in Wales. Leading unions advise that this is due to rising costs and Welsh farmers being paid the lowest price for milk in Europe. In light of that, First Minister, what steps will you and your colleagues take to reverse the trend and improve the situation for the farming community? While bearing in mind your previous answer, that you have nothing to do with setting prices, surely something must happen.

The First Minister: We do not get involved directly in the negotiations between the producers and processors or between the processors and the supermarkets and other sellers of milk and dairy-based produce. What we try to do is to encourage as much value-added processing as possible within Wales to ensure that either farmers or processors get the maximum income from the milk. We have been reasonably successful in trying to encourage more processing of milk into dairy-based produce in Wales. However, we have a long way to go in terms of getting a better return at the farm gate.

Mick Bates: I am sure that you are aware

C1 Brynle Williams: A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad ar brisiau llaeth yng Nghymru? OAQ0452(FM)

Y Prif Weinidog (Rhodri Morgan): Nid oes gennym ran mewn pennu'r prisiau y mae cynhyrchwyr yng Nghymru'n eu cael, ond gwyddom fod y pris, sydd yn 18.43c y litr, yn rhoi pwysau mawr ar incwm llawer o gynhyrchwyr llaeth.

Brynle Williams: Yn y blynnyddoedd diwethaf, mae mwy na 2,500 o ffermwyr wedi rhoi'r gorau i weithio yn y diwydiant llaeth yng Nghymru. Mae'r prif undebau'n dweud bod hynny'n ganlyniad i gostau cynyddol ac i'r ffaith mai ffermwyr Cymru sydd yn cael y pris isaf am laeth yn Ewrop. Yng ngoleuni hynny, Brif Weinidog, pa gamau a gymerwch chi a'ch cyd-Weinidogion i wrthdroi'r tuedd hwnnw a gwella'r sefyllfa i ffermwyr? Er cydnabod eich ateb blaenorol, i'r perwyl nad oes a wneloch ddim â phennu prisiau, mae'n sicr bod rhaid i rywbedd ddigwydd.

Y Prif Weinidog: Nid ydym yn ymwneud yn unioingyrchol â'r negodiadau rhwng y cynhyrchwyr a'r proseswyr na rhwng y proseswyr a'r archfarchnadoedd ac eraill sydd yn gwerthu llaeth a chynnyrch sydd yn seiliedig ar laeth. Yr hyn y ceisiwn ei wneud yw hyrwyddo cymaint ag y bo modd o brosesu i ychwanegu gwerth yng Nghymru i sicrhau bod un ai'r ffermwyr neu'r proseswyr yn cael yr incwm mwyaf posibl o'r llaeth. Buom yn eithaf llwyddiannus wrth geisio hyrwyddo mwy o brosesu i droi llaeth yn gynnyrch sydd yn seiliedig ar laeth yng Nghymru. Er hynny, mae gennym lawer i'w wneud eto o ran cael gwell elw wrth gât y fferm.

Mick Bates: Yr wyf yn siŵr y gwyddoch fod

that Welsh dairy farmers are caught between the price pressures of retailers and the added costs of regulation. Would you take a lead from the fair trade movement and help to establish a brand of fair deal Welsh milk, so that our milk producers could receive a fair return on their labour? Furthermore, in this time of global justice, do you not think that it is time that we saw some local trading justice?

The First Minister: It depends upon what your definition of justice is. Depending on the competitive situation when milk or milk that has been processed into anything from rice pudding to yoghurt is sold, there are major opportunities to add value to the milk produced in Wales so that more jobs are retained in Wales, those jobs are higher paid, and there is a greater opportunity for farmers to combine into co-operatives so that they get some of the income from that added value.

Helen Mary Jones: The loss of Llangadog Creamery is a serious blow to the capacity to add value in Wales, but I will move on. You have said that you cannot get directly involved, and we all understand that, but are you of the view that the extent to which the supermarkets dominate the market for milk amounts to a serious problem, and would you consider raising this matter with your colleagues in Westminster, with a view to getting this referred to the Competition Commission? Farmers have very little choice about to whom they sell their milk, and therefore, competitively, they do not really have an opportunity.

The First Minister: You are right to point to the problem that has worsened recently due to the closure of Llangadog Creamery, but I do not think that its closure is the end of the story as regards the value-added processing of milk in that area. There has been a healthy amount of interest in getting access to the milk previously processed at Llangadog in order to replace the Llangadog operation with something similar. We are still progressing that, and Carwyn Jones has had meetings in order to take that process forward, so that people are aware of the processing and

ffermwyr llaeth yng Nghymru wedi'u dal rhwng y pwysau ar brisiau o du'r adwerthwyr a'r costau ychwanegol yn sgil rheoleiddio. A fydddech yn fodlon derbyn arweiniad gan y mudiad masnach deg a helpu i sefydlu brand o laeth Cymreig sydd yn cynnig bargin deg, fel y gallai ein cynhyrchwyr llaeth gael elw teg am eu llafur? At hynny, a hithau'n gyfnod cyflawnder byd-eang, oni chredwch ei bod yn bryd inni weld rhywfaint o gyflawnder mewn masnachu lleol?

Y Prif Weinidog: Mae hynny'n dibynnu ar y diffiniad o gyflawnder sydd gennych. Yn amodol ar y sefyllfa gystadleuol pan werthir llaeth neu laeth sydd wedi'i droi'n bob dim o bwdin reis i iogwrt, mae cyfleoedd mawr i ychwanegu gwerth at y llaeth a gynhyrchir yng Nghymru fel y cedwir mwy o swyddi yng Nghymru, fel bod cyflog uwch ar gyfer y swyddi hynny, ac fel bod mwy o gyfle i ffermwyr ddod at ei gilydd mewn mentrau cydweithredol fel y caint rywfaint o incwm o'r gwerth ychwanegol hwnnw.

Helen Mary Jones: Mae colli Hufenfa Llangadog yn ergyd fawr i'r gallu i ychwanegu gwerth yng Nghymru, ond af yn fy mlaen. Dywedasoch na allwch gymryd rhan yn uniongyrchol, ac yr ydym oll yn deall hynny, ond a ydych yn credu bod y graddau y mae'r archfarchnadoedd yn tra-arglwyddiaethu ar y farchnad laeth yn broblem fawr, ac a wnewch ystyried codi'r mater hwn gyda'ch cyd-Weinidogion yn San Steffan, gyda'r bwriad o sicrhau bod hyn yn cael ei gyfeirio at sylw'r Comisiwn Cystadleuaeth? Ychydig iawn o ddewis sydd gan ffermwyr ynghylch y rhai y maent yn gwerthu eu llaeth iddynt, ac felly nid oes ganddynt gyfle o ran cystadleuaeth.

Y Prif Weinidog: Mae'n briodol ichi nodi bod y broblem wedi gwaethyu'n ddiweddar oherwydd cau Hufenfa Llangadog, ond ni chredaf fod cau'r hufenfa'n ddiwedd y stori o ran prosesu sydd yn ychwanegu gwerth yn yr ardal honno. Bu cryn ddiddordeb mewn defnyddio'r llaeth a brosesid gynt yn Llangadog er mwyn rhoi rhywbeth tebyg yn lle gwaith Llangadog. Yr ydym yn dal i fynd ynghylch hynny, ac mae Carwyn Jones wedi cael cyfarfodydd er mwyn hyrwyddo'r broses honno, fel y caiff pobl wybod am y grantiau ar gyfer prosesu a marchnata a'r cymorth

marketing grants and the regional selective assistance that we can make available. As regards other areas where we can get involved, would it be profitable for milk producers in Wales to challenge the present competitive situation and claim that it is unfair trading? It is true that, by forming co-operatives, they can counteract the excess power of big processors which, in turn, are under pressure from big supermarkets. We tried to do this via the Welsh Affairs Select Committee, but it did not form a strong or helpful conclusion. It is up to farmers not to be price-takers but to be price-makers, in the same way that supermarkets and processors are price-makers. In order to do that, you must form farm co-operatives, and you must use the co-operative mechanism to form milk value-added processing in Wales.

rhanbarthol dewisol y gallwn ei gynnig. O ran meysydd eraill lle y gallwn ymwneud â hyn, a fyddai'n fuddiol i gynhyrchwyr llaeth yng Nghymru herio'r sefyllfa bresennol o ran cystadleuaeth a honni mai masnachu annheg yw hyn? Mae'n wir y byddant, drwy ffurfio mentrau cydweithredol, yn gallu gwirthweithio gym gormodol y proseswyr mawr, sydd hwythau, yn eu tro, dan bwysau o du'r archfarchnadoedd mawr. Ceisiasom wneud hyn drwy'r Pwyllgor Dethol ar Faterion Cymreig, ond ni ddaeth i gasgliad pendant neu fuddiol. Lle'r ffermwyr yw sicrhau mai hwy yw'r rhai sydd yn pennu'r prisiau, yn hytrach na'u derbyn, yn yr un modd ag y mae'r archfarchnadoedd a'r proseswyr yn rhai sydd yn pennu'r prisiau. Er mwyn gwneud hynny, rhaid ffurfio mentrau ffermydd cydweithredol, a rhaid defnyddio'r dull cydweithredol i greu prosesu sydd yn ychwanegu gwerth at laeth yng Nghymru.

Ariannu'r Cytundeb Baich Gwaith The Funding of the Workload Agreement

Q2 Peter Black: Will the First Minister make a statement on the funding of the workload agreement? OAQ0465(FM)

The First Minister: A sum of £58 million is being provided in this financial year, and that will rise to £70 million in the next financial year. That money will be provided to local authorities through the revenue support grant.

C2 Peter Black: A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad ar ariannu'r cytundeb baich gwaith? OAQ0465(FM)

Y Prif Weinidog: Darperir swm o £58 miliwn yn y flwyddyn ariannol hon, a bydd hynny'n codi i £70 miliwn yn y flwyddyn ariannol nesaf. Darperir yr arian hwnnw i'r awdurdodau lleol drwy'r grant cynnal refeniw.

Peter Black: Do you accept that there is a great deal of concern about the implementation of the workload agreement, particularly with regard to funding? I have received a letter from the Swansea primary school headteachers group illustrating concerns about funding for planning, preparation and assessment time, which barely covers the cost of providing a teacher, about higher level teaching assistants training, which has only just commenced, but for which training places are limited, and about recruitment and supervision. The Swansea group believes that the current financial position is unsustainable in terms of delivering real-time educational improvement. Is it not time that we talked about this to the teaching profession, and to headteachers, to try to resolve some of these

Peter Black: A ydych yn derbyn bod llawer iawn o bryder ynghylch gweithredu'r cytundeb baich gwaith, yn enwedig ynglŷn â'r cyllid? Cefais lythyr oddi wrth grŵp penaethiaid ysgolion cynradd Abertawe sydd yn egluro'r pryderon ynghylch y cyllid ar gyfer amser cynllunio, paratoi ac asesu, nad yw ond prin yn ddigon i dalu am gost darparu athro, ynghylch hyfforddiant ar gyfer cynorthwywyr dysgu lefel uwch, nad yw ond newydd ddechrau, er bod y lleoedd hyfforddi ar ei gyfer yn brin, ac ynghylch reciriwtio a goruchwyllo. Mae'r grŵp yn Abertawe yn credu bod y sefyllfa ariannol bresennol yn anghynaliadwy o ran sicrhau gwelliannau amser real mewn addysg. Onid yw'n bryd inni drafod hyn gydag athrawon, a phenaethiaid ysgolion, er mwyn ceisio datrys rhai o'r problemau hyn?

problems?

The First Minister: You know the people who run Swansea's local education authority better than I do, so perhaps you should talk to them about the problem. The situation is patchy across Wales, and there is a funding issue. However, there is also a management issue: how do people use the teaching resources that they have available to permit primary school teachers to use 10 per cent of their time for preparation, in the way that secondary schools have always allowed? This is the third year of the teachers' workload agreement, but it is the key year in that preparation time for primary school teachers is now introduced. Some headteachers, and some local authorities, seem to have put more work into how to create the school management flexibilities that allow them to get around the problem. Others have resorted to whingeing and moaning. Does that mean that they are less well funded or less good as managers? To be honest, that will vary, but we will discover the truth in September.

Janet Ryder: You and the Minister for Education and Lifelong Learning have said that a great deal of assessment went into making up the amount of money that has gone into the revenue support grant to cover the workload agreement. According to the Minister for Education and Lifelong Learning, that assessment covered many aspects of implementing the workload agreement, including the cost of employing extra, non-teaching staff to invigilate exams. Will you publish all the details upon which the assessment was based?

The First Minister: I am not sure whether or not there is an implication behind that question, in that you have asked it previously and have been refused those details. I will have to inquire whether you have previously requested that information or whether this is the first time that you have asked. You mentioned examination invigilation, but this issue is not only about that. Schools do not only have a single-class basis, as is the case in physical education lessons or when religious assemblies are held, and that can

Y Prif Weinidog: Yr ydych yn adnabod y rhai sydd yn rhedeg awdurdod addysg lleol Abertawe yn well nag yr wyf fi, felly efallai y dylech drafod y broblem gyda hwy. Mae'r sefyllfa'n amrywio drwy Gymru, ac mae ariannu'n fater sydd yn gofyn sylw. Fodd bynnag, rhaid rhoi sylw i'r dull o reoli hefyd: ym mha fodd y mae pobl yn defnyddio'r adnoddau dysgu sydd ar gael iddynt i ganiatáu i athrawon ysgol gynradd ddefnyddio 10 y cant o'u hamser i baratoi, yn y modd y mae ysgolion uwchradd wedi caniatáu erioed? Hon yw trydedd flwyddyn cytundeb baich gwaith yr athrawon, ond hon yw'r flwyddyn allweddol gan mai eleni y cyflwynir amser paratoi ar gyfer athrawon ysgolion cynradd. Ymddengys fod rhai penaethiaid ysgol, a rhai awdurdodau lleol, wedi rhoi mwy o ystyriaeth i'r modd i greu'r hyblygrwydd y mae ei angen wrth reoli ysgolion i'w galluogi i ddatrys y broblem. Mae eraill wedi dechrau cwyno. A yw hynny'n golygu nad ydynt wedi'u hariannu crystal ynteu nad ydynt yn rheolwyr crystal? A bod yn onest, bydd hynny'n amrywio, ond cawn wybod y gwir ym mis Medi.

Janet Ryder: Yr ydych chi a'r Gweinidog dros Addysg a Dysgu Gydol Oes wedi dweud bod llawer o waith wedi'i wneud wrth asesu i bennu'r swm o arian a roddwyd yn y grant cynnal refeniw i dalu am y cytundeb baich gwaith. Yn ôl y Gweinidog dros Addysg a Dysgu Gydol Oes, yr oedd yr asesiad hwnnw'n ymwneud â sawl agwedd ar y gwaith o weithredu'r cytundeb baich gwaith, gan gynnwys cost cyflogi staff ychwanegol, na fyddant yn dysgu, i oruchwyllo arholiadau. A gyhoeddwch yr holl fanylion y seiliwyd yr asesiad arnynt?

Y Prif Weinidog: Nid wyf yn sicr a oes unrhyw beth yn oblygedig yn y cwestiwn hwnnw ai peidio, o ran eich bod wedi'i ofyn o'r blaen a bod y manylion hynny wedi'u gwrrthod i chi. Bydd yn rhaid imi holi a ofynasoch am y wybodaeth honno o'r blaen ynteu ai hwn yw'r tro cyntaf ichi ofyn. Cyfeiriasoch at oruchwyllo arholiadau, ond mae mwy na hynny dan sylw yn hyn o beth. Nid ar sail dosbarthiadau sengl yn unig y bydd ysgolion yn gweithredu, fel sy'n digwydd yn achos gwersi addysg gorfforol

allow for flexibility to permit for preparation time. I am not sure about the status of the information that you request, but I will ask Jane Davidson to look into releasing it, presuming that a decision has not previously been made not to release it.

neu wrth gynnal cyfarfodydd boreol crefyddol, a gall hynny ganiatáu hyblygrwydd fel y gellir cael amser paratoi. Nid wyf yn sicer yngylch statws y wybodaeth y gofynasoch amdani, ond gofynnaf i Jane Davidson ymchwilio i'r posiblwrwydd o'i chyhoeddi, gan gymryd na wnaethpwyd penderfyniad o'r blaen i beidio â'i chyhoeddi.

Laura Anne Jones: Will you comment on claims by headteachers from across Wales that, because this scheme has not been adequately funded, money may have to be taken from other school budgets and reserves?

Laura Anne Jones: A gyflwynwch sylwadau am honiadau gan benaethiaid ysgolion o bob rhan o Gymru i'r perwyl ei bod yn bosibl y bydd yn rhaid cymryd arian o gyllidebau a chronfeydd ysgol eraill, am nad yw'r cynllun hwn wedi'i ariannu'n ddigonol?

The First Minister: I do not think that that is correct. We have made £58 million of additional funding available through the revenue support grant in this financial year, rising to £70 million next year. However, we have always said that reducing teachers' workloads is not achieved by additional funding alone. Schools have considerable scope to use their existing workforce in different, more flexible ways so as to reduce the burdens on teachers and ensure that preparation time is achieved. We believe that the funding is adequate. As I said in response to Denise Idris Jones, I think, last year, we will look at the issue again and, if it is evident again next year, we will know that we were wrong about it. However, we believe that it is adequate.

Y Prif Weinidog: Ni chredaf fod hynny'n gywir. Yr ydym wedi darparu £58 miliwn o gyllid ychwanegol drwy'r grant cynnal refeniw yn y flwyddyn ariannol hon, a bydd hynny'n codi i £70 miliwn y flwyddyn nesaf. Fodd bynnag, yr ydym wedi dweud erioed nad drwy gyllid ychwanegol yn unig y gellir lleihau baich gwaith yr athrawon. Mae cryn gyfle gan ysgolion i ddefnyddio'r staff sydd ganddynt yn barod mewn dulliau gwahanol a mwy hyblyg i leihau'r baich sydd ar ysgwyddau athrawon a sicrhau bod amser i baratoi. Credwn fod y cyllid yn ddigonol. Fel y dywedais wrth ymateb i Denise Idris Jones, yr wyf yn credu, y llynedd, ailystyriwn y mater hwn ac, os gwelir bod hyn yn codi eto y flwyddyn nesaf, byddwn yn gwybod ein bod wedi camgymryd. Fodd bynnag, credwn ei fod yn ddigonol.

2.10 p.m.

Band Eang yn Sir y Fflint Broadband in Flintshire

Q3 Carl Sargeant: Will the First Minister make a statement on the development of broadband in Flintshire? OAQ0462(FM)

C3 Carl Sargeant: A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad ar ddatblygu band eang yn sir y Fflint? OAQ0462(FM)

The First Minister: Broadband continues to progress speedily in Flintshire as in all parts of Wales. All telephone exchanges in the county have been ADSL enabled as of December 2004, and broadband take-up there stands above the Welsh average at 15.53 per cent at rates of 512Kb per second and above.

Y Prif Weinidog: Mae band eang yn dal i ddatblygu'n gyflym yn sir y Fflint fel y mae ym mhob rhan o Gymru. Mae'r holl gyfnewidfeydd ffôn yn y sir wedi'u haddasu i gynnig gwasanaethau ar linell danysgrifio ddigidol anghymesur ers mis Rhagfyr 2004, ac mae'r defnydd o fand eang yn y fan honno'n uwch na'r cyfartaledd yng Nghymru, sef 15.53 y cant ar gyfraddau o 512 cilobeit yr eiliad a mwy.

Carl Sargeant: I welcome your comments about the enabled exchanges in Flintshire for supply to domestic and small-business users. However, will you write to me on the progress of the fibrespeed bidding process? I hope that you will join me in ensuring that Deeside industrial park is included in that, so that companies like Comtec in my constituency, which relies on high-quality and competitively priced broadband as seen in other parts of the UK, can access fibrespeed.

The First Minister: Those are the two aspects that you have to consider. The first is access and the second is whether that access involves sufficient competition to drive down the price. Are people disadvantaged in that, although they can get it, broadband is not available at attractive prices if there is a single provider, as may well be the case in some of the less well-populated areas? I would not have thought that that would be the case in Deeside, as the park there is such a mega industrial park with probably around 8,000 to 10,000 people working there. However, we will look into that issue, and I will ensure that Andrew Davies writes to you on the matter.

Mark Isherwood: We must celebrate the fact that all of Flintshire's exchanges have been broadband enabled, and I am pleased to update you that the situation is better than that which you have announced: 21 per cent take-up now exists in Flintshire compared with the Welsh average of 17.3 per cent. What action can you now undertake, or propose, to address the worryingly low business take-up in Flintshire of just 8.2 per cent, which is even lower than the worryingly low take-up across Wales of only 9 per cent?

The First Minister: I wonder how that 8 per cent has been computed, really. Was it done by the total number of employees or was every business counted as a unit so that a corner shop run by a single person and

Carl Sargeant: Croesawaf eich sylwadau am y cyfnewidfeydd sydd wedi'u haddasu yn sir y Fflint i gyflenwi defnyddwyr domestig a rhai mewn busnesau bach. Fodd bynnag, a wnewch ysgrifennu ataf ynghylch y cynnydd o ran y broses ymgeisio am wasanaethau ar gyflymder ffeibr? Gobeithiaf y gwnewch ymuno â mi i sicrhau y bydd parc diwydiannol Glannau Dyfrdwy wedi'i gynnwys yn hynny, fel y bydd cwmniau fel Comtec yn fy etholaeth, sydd yn dibynnu ar fand eang o ansawdd da am brisiau cystadleuol fel a geir mewn rhannau eraill o'r DU, yn gallu cael gwasanaethau ar gyflymder ffeibr.

Y Prif Weinidog: Dyna'r ddwy agwedd y mae'n rhaid ichi eu hystyried. Y gyntaf yw mynediad a'r ail yw a oes digon o gystadlu i gynnig y mynediad hwnnw er mwyn gostwng y pris. A yw pobl dan anfantais, er y gallant gael band eang, am nad yw ar gael am brisiau atyniadol gan mai dim ond un darparwr sydd yn ei gynnig, fel y gallai fod mewn rhai ardaloedd llai poblog? Ni thybiaswn mai felly y byddai yng Nglannau Dyfrdwy, gan fod y parc diwydiannol yn un mor fawr, a thua 8,000 i 10,000 o bobl, o bosibl, yn gweithio yno. Er hynny, ymchwiliwn i'r mater hwnnw, a sicrhaf y bydd Andrew Davies yn ysgrifennu llythyr atoch yn ei gylch.

Mark Isherwood: Rhaid inni ganmol yffaith bod yr holl gyfnewidfeydd yn sir y Fflint wedi'u haddasu i gynnig band eang, ac yr wyf yn falch o'ch hysbysu bod y sefyllfa'n well erbyn hyn na'r hyn a gyhoeddasoch: mae 21 y cant yn ei dderbyn yn sir y Fflint yn awr o'i gymharu â'r cyfartaledd o 17.3 y cant yng Nghymru. Pa gamau y gallwch eu cymryd, neu gynnig eu cymryd, yn awr i roi sylw i'r gyfradd defnyddio boenus o isel ymhlið busnesau yn sir y Fflint o ddim ond 8.2 y cant, gan fod hynny'n is hyd yn oed na'r gyfradd defnyddio boenus o isel o ddim ond 9 y cant ledled Cymru?

Y Prif Weinidog: Yr wyf yn meddwl tybed sut y cyfrifwyd yr 8 y cant hwnnw, mewn gwirionedd. A wnaethpwyd hynny ar sail cyfanswm y gweithwyr neu a gyfrifwyd pob busnes yn uned fel bod siop gornel sydd yn

Airbus both counted as one business? I will need to look into that 8 per cent figure to ensure that it takes weight into account. In other words, the bigger the company, the more weight you would attach to whether it is broadband enabled. Clearly, there are some sparsely populated areas that will always be harder to reach, and we will have to ensure that we reach them. Also, the general public and schools need to be broadband-enabled through libraries and other ICT information areas. That is important right across Wales.

cael ei rhedeg gan unigolyn a gwaith Airbus ill dau'n cael eu cyfrif fel un busnes? Bydd yn rhaid imi ymchwilio i'r ffigur hwnnw o 8 y cant i sicrhau ei fod yn rhoi sylw i bwysoli. Mewn geiriau eraill, po fwyaf fydd y cwmni, mwyaf o bwys a rowch ar ei allu i ddefnyddio band eang. Mae'n amlwg bod rhai ardaloedd tenau eu poblogaeth y bydd bob amser yn anodd eu cyrraedd, a rhaid inni sicrhau ein bod yn eu cyrraedd. Hefyd, rhaid sicrhau y bydd y cyhoedd a'r ysgolion yn gallu defnyddio band eang drwy lyfrgelloedd a lleoedd gwybodaeth TGCh eraill. Mae hynny'n hawl bwysig ledled Cymru.

Y Celfyddydau The Arts

Q4 John Griffiths: Will the First Minister make a statement on the importance of the arts to the future development of Wales? OAQ0460(FM)

The First Minister: The Welsh Assembly Government has always stressed the importance of arts and culture in 'Wales: A Better Country'. Our commitment is demonstrated through new companies, theatres, galleries and community-based artwork. I am pleased to say that arts spending in Wales has increased by over 100 per cent since 1999.

John Griffiths: Rhodri, a recent Wales Tourist Board study outlined the advantages of an iconic landmark work of art welcoming people to Wales; perhaps something like the Angel of the North. It might, for example, be located on the Gwent levels, and it could be a giant steel fire-breathing dragon or something more modern and abstract, perhaps. In general, as far as these proposals are concerned, do you agree that they are worthy of detailed examination given the possible economic, social and cultural benefits?

The First Minister: We can toy with this idea of the Angel of Newport East, John, but you must remember that the Angel of the North is not at the gateway to the north of England; it is in the centre of it when you have arrived, just before you cross the river Tyne. I am not sure what the equivalent

C4 John Griffiths: A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad ar bwysigrwydd y celfyddydau i ddatblygu Cymru yn y dyfodol? OAQ0460(FM)

Y Prif Weinidog: Mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi rhoi pwys erioed ar y celfyddydau a diwylliant yn 'Cymru: Gwlad Well'. Dangosir ein hymrwymiad drwy gwmniau, theatrau ac orielau newydd a gweithiau celf newydd yn y gymuned. Yr wyf yn falch o ddweud bod y gwariant ar y celfyddydau yng Nghymru wedi codi o fwy na 100 y cant ers 1999.

John Griffiths: Rhodri, mae astudiaeth ddiweddar gan Fwrdd Croeso Cymru wedi disgrifio'r manteision o gael celfwaith eiconig o bwys yn croesawu pobl i Gymru; rhywbeth tebyg i'r Angel of the North, efallai. Gellid ei leoli, er enghraifft, ar wastadeddau Gwent, a gallai fod yn ddraig ddur anferth sydd yn chwythu fflamau neu'n rhywbeth mwy modern a haniaethol, o bosibl. Yn gyffredinol, gyda golwg ar y cynigion hyn, a ydych yn cytuno y dylid eu hystyried yn fanwl o gofio am y manteision economaidd, cymdeithasol a diwylliannol y gellid eu cael?

Y Prif Weinidog: Gallwn chwarae â'r syniad hwn o gael Angel Dwyrain Casnewydd, John, ond rhaid ichi gofio nad yw'r Angel of the North ar y ffordd i mewn i ogledd Lloegr; mae yn ei ganol wedi ichi gyrraedd, ychydig cyn ichi groesi afon Tyne. Nid wyf yn sicr pa beth a fyddai'n cyfateb iddo. Clywaf rywun

would be. I hear a sedentary cry somewhere of 'Aberavon'—

The Presiding Officer: Order. I heard no such thing.

The First Minister: I always thought that the geography would indicate that it would be around Newport in south Wales, or around the Great Orme in north Wales. Either way, something symbolic of that kind is an interesting idea. Many people were sceptical about the Angel of the North, but it is now a tourist attraction in its own right.

Owen John Thomas: Yr ydym oll yn gyfarwydd â gwaith gwych celf yn y gymuned, ac mae syniad John yn ddiddorol iawn. Fodd bynnag, oni chytunwch y byddai'n llawer gwell pe bai placiau a cherfluniau yn cael eu gosod ar draws Cymru er mwyn ein hatgoffa am arwyr neu ddigwyddiadau'r gorffennol, yn hytrach na gwario llawer o arian ar yr hyn yr oedd John yn ei awgrymu? Cytunodd y Pwyllgor Diwylliant, rai blynnyddoedd yn ôl yn nyddiau'r glymblaid, i sefydlu cronfa coffáu er mwyn gosod placiau a chodi cerfluniau ar draws Cymru. A oes siawns y caiff hyn ei ailystyried?

Y Prif Weinidog: Yr wyf yn derbyn y gosodiad ein bod yn esgeuluso arwyr a gwladgarwyr yn ein hanes ni. Am ryw reswm, mae dyn yn dueddol o fod yn genfigennus wrth gerdded o amgylch Llundain a gweld y placiau glas yn coffáu rhywun enwog, er engraifft, a ysgrifennodd nofel tra'n byw mewn rhyw dŷ yn Chelsea, Kensington, ac yn y blaen. Nid ydym yn dda iawn am atgoffa pobl am ein hanes ni yn ddiwylliannol, yn wleidyddol, neu mewn meysydd eraill. O ran placiau, fe ystyriaf a ddylem fod yn dechrau rhyw fath o raglen gymunedol.

Lorraine Barrett: I was delighted yesterday to help launch the Cardiff Dance Festival 2005, which is a collaboration between five venues in the city. It is hoped that the festival will be expanded into the three cities dance festival next year. Will you support this collaboration, so that Swansea, Newport and Cardiff—in no particular order—can play

ar ei eistedd yn rhywle yn gweiddi 'Aberafan'—

Y Llywydd: Trefn. Ni chlywais ddim o'r fath.

Y Prif Weinidog: Yr wyf wedi tybio erioed y byddai'r ddaearyddiaeth yn awgrymu y byddai yng nghyffiniau Casnewydd yn y De, neu yng nghyffiniau'r Gogarth yn y Gogledd. Y naill ffordd neu'r llall, syniad diddorol yw cael rhywbeth symbolaidd o'r math hwnnw. Yr oedd llawer o bobl yn amheus ynghylch yr Angel of the North, ond mae bellach yn atyniad i ymwelwyr drwy ei hawl ei hun.

Owen John Thomas: We are all familiar with the excellent work of art in the community, and John's idea is interesting. However, do you not agree that it would be far better if we were to place plaques and statues across Wales to remind us about our national heroes and momentous occasions in our history, rather than spending a lot of money on what John suggested? The Culture Committee agreed a few years ago, under the coalition Government, to the establishment of a memorial fund in order to place plaques and erect statues across Wales. Is there any possibility that this will be reconsidered?

The First Minister: I accept the point that we have neglected Wales's national heroes. It is possible to become a little jealous when you walk around London and see the blue plaques commemorating, for example, someone who wrote an acclaimed novel while living in a house in Chelsea or Kensington and so on. We are not good at reminding people about our own history, whether in a cultural or political context, or in any other field. As regards plaques, I will consider whether we should initiate some kind of community programme.

Lorraine Barrett: Yr oeddwn wrth fy modd ddoe wrth helpu i lansio Gŵyl Ddawns Caerdydd 2005, sy'n ffrwyth cydweithrediad rhwng pum lleoliad yn y ddinas. Y gobaith yw y bydd yr wyl yn cael ei hymestyn yn wyl ddawns tair dinas y flwyddyn nesaf. A wnewch gefnogi'r cydweithrediad hwn, fel y gall Abertawe, Casnewydd a Chaerdydd—

their part in the future development of Wales through the art of dance?

The First Minister: Indeed. Dance, and ballet more specifically, is not very well developed in Wales. We need to try to bring it on as an art form. Dance is not regarded as being very much in the Welsh tradition in comparison with singing or the visual arts, but it has a major part to play.

nid mewn unrhyw drefn arbennig—wneud eu rhan yn natblygiad Cymru drwy gelfyddyd dawns yn y dyfodol?

Prif Weinidog Cymru: Yn sicr. Nid yw dawns, a bale yn fwy penodol, wedi'i ddatblygu'n dda yng Nghymru. Mae angen inni geisio ei hybu fel ffurf ar gelfyddyd. Nid yw dawns yn cael ei ystyried yn un o gonglfeini'r traddodiad Cymreig o'i gymharu â chanu neu'r celfyddydau gweledol, ond mae ganddo ran fawr i'w chwarae.

Blaenoriaethau'r Llywodraeth ar gyfer Addysg The Government's Priorities for Education

Q5 The Leader of the Welsh Conservatives (Nick Bourne): Will the First Minister make a statement on his Government's priorities for education? OAQ0450(FM)

The First Minister: I cannot list them all here, but the biggest single priority is the modernisation of the school building stock by 2010. I would add to that the foundation curriculum for three to seven-year-olds, and widening participation in higher education.

Nick Bourne: University top-up fees was an issue that arose repeatedly during the general election campaign, which I hope that the Government of Wales will address now that that campaign is out of the way. Our universities need to be able to plan for the future, as do our students, but there is great uncertainty out there. When will you come to a decision on this important subject?

The First Minister: We will announce our policy for beyond 2007 when we receive the conclusions of the Rees review group. In the meantime, we remain absolutely committed to our manifesto commitment on student fees as regards this Assembly.

Nick Bourne: When will we know the outcome of the Rees review? In the meantime, students are having difficulty making decisions because they do not know what the future holds. Equally as important is the position of universities. I have received

C5 Arweinydd Ceidwadwyr Cymru (Nick Bourne): A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad ar flaenoriaethau ei Lywodraeth ar gyfer addysg? OAQ0450(FM)

Y Prif Weinidog: Ni allaf eu rhestru i gyd yn y fan hon, ond y flaenoriaeth fwyaf oll yw moderneiddio'r stoc adeiladau ysgolion erbyn 2010. At hynny, hoffwn ychwanegu'r cwricwlwm sylfaenol i blant rhwng tair a saith oed, ac ehangu cyfranogiad mewn addysg uwch.

Nick Bourne: Yr oedd ffioedd prifysgol ychwanegol yn fater a gododd dro ar ôl tro yn ystod ymgrych yr etholiad cyffredinol, ac yr wyf yn gobeithio y bydd Llywodraeth Cymru yn rhoi sylw i hyn gan fod yr ymgrych honno bellach wedi mynd heibio. Mae angen i'n prifysgolion allu cynllunio ar gyfer y dyfodol, a'n myfyrwyr hefyd, ond mae llawer iawn o ansierwydd yn eu plith. Pryd y byddwch yn penderfynu ar y pwnc pwysig hwn?

Y Prif Weinidog: Byddwn yn cyhoeddi ein polisi ar gyfer y cyfnod wedi 2007 pan gawn gasgliadau grŵp adolygu Rees. Yn y cyfamser, yr ydym yn parhau'n gwbl ymrwymedig i'n hymrwymiad maniffesto ar ffioedd myfyrwyr o ran y Cynulliad hwn.

Nick Bourne: Pryd y byddwch yn gwybod beth fydd canlyniadau adolygiad Rees? Yn y cyfamser, mae myfyrwyr yn ei chael yn anodd gwneud penderfyniadau am nad ydynt yn gwybod beth sydd o'u blaenau. Mae sefyllfa'r prifysgolion yr un mor bwysig. Yr

many letters from college and university heads referring to their concern that, unlike institutions in England, they cannot make long-term decisions and that we are losing our competitive position, which makes the issue all the more urgent. When will we have the conclusions of the report and when will a decision be made thereafter?

The First Minister: ‘Very shortly’ is the answer to the first question. I would think that we will know the outcome within a matter of weeks. As regards your second question, I agree with you that it is only right and proper for students thinking about where they will be studying in the academic year starting in September 2007 to know what the position will be. The same is true of universities that need to plan capacity and subject concentration or expansion. Therefore, we need to get on with it.

Nick Bourne: You rightly agree with me about the importance of making a decision. I will re-emphasise that universities are concerned that they are losing their competitive edge and, once lost, it will be difficult, if not impossible, to make up the ground, when English universities can plan for the long term in relation to buildings, projects and so on. We are in serious danger of losing the competitive edge that we have had in many disciplines in higher education.

The First Minister: I would not perhaps use the phrase ‘competitive edge’, even though you used it three times. The key issue is certainty to plan, and perhaps that is what you really mean. That is the way that I would look at it. In terms of a competitive edge, there will be a competitive edge, almost artificially, for Welsh universities recruiting almost to excess, if you like, in 2006-07. However, for the following period, they need to know where they are in terms of their ability to generate income and, therefore, to plan which faculties they will expand, which will need to stay the same and which to reduce. They need to be able to plan with certainty, so that they know what to put in the prospectuses that they will send out next year.

wyf wedi derbyn nifer o lythyrau gan benaethiaid colegau a phrifysgolion ynghylch eu pryder na fedrant, yn wahanol i sefydliadau yn Lloegr, wneud penderfyniadau hirdymor a'n bod yn colli ein mantais gystadleuol, sy'n gwneud y cwestiwn yn fwy byth o fater brys. Pryd y byddwn yn cael casgliadau'r adroddiad a phryd y gwneir penderfyniad ar ôl hynny?

Y Prif Weinidog: “Yn fuan iawn” yw'r ateb i'r cwestiwn cyntaf. Tybiaf y byddwn yn gwybod y canlyniad cyn pen rhai wythnosau. O ran yr ail gwestiwn, cytunaf â chi ei bod yn hollol iawn i fyfyrwyr sy'n ystyried ym mha le y byddant yn astudio yn y flwyddyn academaidd o fis Medi 2007 ymlaen gael gwybod beth fydd y sefyllfa. Mae'r un peth yn wir am brifysgolion y mae angen iddynt gynllunio ar gyfer capasiti a chyfyngu neu ehangu eu pynciau. Felly, rhaid inni symud ymlaen ar hyn.

Nick Bourne: Yr ydych yn cytuno â mi, fel y dylech, ei bod yn bwysig penderfynu. Ailbwysleisiaf fod prifysgolion yn poeni eu bod yn colli eu mantais gystadleuol ac, wedi iddi gael ei cholli, bydd yn anodd os nad yn amhosibl ei chael yn ôl, pan fo'r prifysgolion yn Lloegr yn gallu cynllunio ar gyfer y tymor hir yng nghyswilt eu hadeiladau a phrosiectau ac yn y blaen. Yr ydym mewn perygl difrifol o golli'r fantais gystadleuol a fu gennym mewn nifer o ddisgyblaethau mewn addysg uwch.

Y Prif Weinidog: Ni fyddwn i, efallai, yn defnyddio'r term “mantais gystadleuol”, er eich bod chi wedi gwneud hynny deirgwaith. Y peth pwysicaf yw sicrwydd er mwyn cynllunio, ac efallai mai dyna ydych yn ei olygu mewn gwirionedd. Dyna sut y byddwn i yn edrych arni. O ran mantais gystadleuol, bydd mantais gystadleuol, artiffisial bron, i brifysgolion Cymru a fydd yn recriwtio'n ormodol, os mynnwch, yn 2006-07. Fodd bynnag, ar gyfer y cyfnod wedi hynny, mae angen iddynt wybod beth fydd eu sefyllfa o ran gallu cynhyrchu incwm ac, felly, gyda chynllunio pa gyfadranau y bydd angen eu hehangu, pa rai a fydd yn aros yr un fath, a pha rai i'w lleihau. Mae angen iddynt allu cynllunio i sicrwydd, fel eu bod yn gwybod beth i'w roi yn y prosbectysau a anfonir allan ganddynt y flwyddyn nesaf.

2.20 p.m.

Jeff Cuthbert: Do you agree that one of our priorities in terms of education must be ensuring that school students get the best possible chance to study a wide range of subjects, particularly vocational subjects, and that that is why our learning pathways for 14 to 19-year-olds are so important? Do you also agree that we must make students and their parents aware of the true value of vocational education, and, as a consequence, we must encourage the maximum collaboration possible post-16 between all learning providers?

The First Minister: Yes, I agree. It is not only about the wider curriculum for 14 to 19-year-olds, because we are also talking about the availability of education and maintenance allowances for 16-year-olds this year and for 17-year-olds shortly, and about those also fitting in on an absolutely level-pegging basis with the Assembly learning grants for further and higher education. This will help to break down the traditional Welsh tendency to underplay the importance of vocational education and to see academic higher education as the be-all and end-all in post-19 education, which is not the right way to look at it. I hope that the 14 to 19 learning pathways, the EMAs and the ALGs will break down that lack of parity of esteem. I hope that we will put this right over the next couple of years.

Arweinydd yr Wrthblaid (Ieuan Wyn Jones): Mae'n debyg y gwyddoch fod ELWa yn cynnal arolwg o addysg ôl-16 yn Ynys Môn a Gwynedd. Edrychir yn benodol ar y ddarpariaeth mewn chweched dosbarth ysgolion a cholegau addysg bellach. Mae'n glir yn nogfen ELWa y sylweddol pwysigrwydd addysg cyfrwng Cymraeg yn y ddwy sir. Gan mai'r Llywodraeth fydd yn penderfynu'n derfynol ar y mater hwn, a wnewch chi ddweud ar glawr heddiw na fydd yn dymuno gweld darpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg yn cael ei lleihau o ganlyniad i unrhyw arolwg, ac y byddech yn hoffi ei gweld yn cael ei hehangu ymhellach?

Y Prif Weinidog: Wrth gwrs. Yr wyf wedi

Jeff Cuthbert: A ydych yn cytuno y dylai sicrhau bod myfyrwyr ysgol yn cael y cyfle gorau posibl i astudio ystod eang o bynciau, yn enwedig pynciau galwedigaethol, fod yn un o'ch blaenoriaethau ym maes addysg, ac mai dyna pam y mae ein llwybrau dysgu ar gyfer rhai 14 – 19 oed mor bwysig? A ydych hefyd yn cytuno bod yn rhaid inni wneud myfyrwyr a'u rhieni yn ymwybodol o wir werth addysg alwedigaethol ac, o ganlyniad, fod yn rhaid inni annog y cydweithrediad mwyaf posibl ym maes addysg ôl-16 rhwng yr holl ddarparwyr dysgu?

Y Prif Weinidog: Ydwyt, yr wyf yn cytuno. Nid siarad am y cwricwlwm ehangach i fyfyrwyr 14 – 19 oed yn unig yr ydym, ond hefyd am y lwfans cynhaliaeth addysg a fydd ar gael i ddisgyblion 16 oed eleni ac i rai 17 oed cyn bo hir, a hefyd fod y rheini yn cydfynd ar sail gwbl gyfartal â grantiau dysgu'r Cynulliad ar gyfer addysg uwch ac addysg bellach. Bydd hyn yn helpu i chwalu'r duedd Gymreig draddodiadol i danbrisio pwysigrwydd addysg alwedigaethol ac ystyried addysg uwch academaidd fel petai'n holl hanfod a diben addysg ôl-19, sy'n ffordd anghywir o edrych arni. Yr wyf yn gobeithio y bydd y llwybrau dysgu 14 i 19 oed, y Lwfansau Cynhaliaeth Addysg a Grantiau Dysgu'r Cynulliad yn chwalu'r anghydwysedd parch hwnnw. Yr wyf yn gobeithio y bydd hyn yn unioni'r sefyllfa yn y flwyddyn neu ddwy nesaf.

The Leader of the Opposition (Ieuan Wyn Jones): I am sure that you are aware that ELWa is conducting a review of post-16 education in Ynys Môn and Gwynedd. It is looking specifically at the provision for sixth forms and further education colleges. The ELWa document makes it clear that it recognises the importance of Welsh-medium education in the two counties. As it is the Government that will make the final decision on this issue, will you go on record today as stating that you would not wish any review to conclude that Welsh-medium provision should be reduced, and that you would like to see it extended further?

The First Minister: Of course. I have said

dweud dro ar ôl tro fy mod i'n deall pa mor anodd yw hi i greu cae chwarae sydd yn hollol wastad ar gyfer y chweched dosbarth a'r coleg addysg bellach, lle mae darpariaeth cyfrwng Cymraeg yn y cwestiwn. Mae yna eithriadau, ac yr wyf yn gyfarwydd â rhai ohonynt yng Nghaerdydd a'r Barri. Fodd bynnag, fel y cyfryw, mae yn anoddach darparu addysg drwy gyfrwng y Gymraeg mewn pynciau galwedigaethol lle mae'r colegau addysg bellach yn gryf a lle mae'r chweched dosbarth yn dueddol o fod yn wan.

Mae'n bwysig ein bod yn ystyried yr amgylchiadau arbennig pan fo addysg ôl-16 yn dod yn rhan o'r darlun. Yr ydym yn gorfol ystyried eithriadau a'r egwyddor gyffredinol.

Ieuan Wyn Jones: Cymeraf o hynny, Brif Weinidog, eich bod o blaids o leiaf cadw'r lefelau presennol o addysg cyfrwng Cymraeg yn y ddwy sir, ac o bosibl yn barod i ystyried sut y gallwn eu hehangu. Mae dau faes yn y ddogfen yn peri pryder. Dywed y ddogfen fod problemau ynglŷn â hyfywedd ambell chweched dosbarth mewn ambell ysgol, ac na fedr y sector ôl-16 ddisgwyl cynnydd yn y cyllid cyhoeddus i'r un graddau ag a gafodd yn y gorffennol. Awgryma hynny y bydd cwtogi ar ddarpariaeth chweched dosbarth, a/neu ddarpariaeth colegau addysg bellach. Awgryma hefyd y bydd y sector yn cael llai o arian. Ai dyna beth y mae'r Llywodraeth yn ei ddisgwyl oddi wrth yr ymgynghoriad hwn? Os bydd hynny'n digwydd, bydd yr ymrwymiad i addysg cyfrwng Cymraeg yn anodd ei wireddu.

Y Prif Weinidog: Y broblem yw nad wyf fi'n gyfarwydd gyda manylion dogfen yr arolwg i addysg ôl-16. Felly, peidiwch â'm gwasgu'n ormodol ar y manylion pan nad wyf yn gyfarwydd â'r ddogfen ei hun. Yr hyn sydd yn bwysig yw ein bod ni i gyd yn derbyn na allwch ffittio'r ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg i mewn i un cynllun a fydd yn gweithio ar draws sir Fôn, neu ar draws sir Ddinbych, oherwydd gwyddom ei bod yn anodd cynnig darpariaeth gynhwysfawr yn y pynciau galwedigaethol drwy gyfrwng y Gymraeg. Yn Wrecsam, er enghraifft, os cofiaf yn iawn, nid oes chweched dosbarth yn un o'r ysgolion sydd yn dysgu drwy gyfrwng y Saesneg, ond mae eithriad wedi cael ei

time and again that I appreciate how difficult it is to create a level playing field between sixth forms and further education colleges, where Welsh-medium provision is concerned. There are exceptions, and I am cognisant of some of those in Cardiff and Barry. However, as a rule, it is more difficult to provide Welsh-medium education in vocational subjects, in which further education colleges tend to be strong and sixth forms tend to be weak.

It is important that we consider the particular circumstances where post-16 education is concerned. We have to look at exceptions as well as the general principle.

Ieuan Wyn Jones: I take it from that, First Minister, that you are in favour of at least sustaining current levels of Welsh-medium education in the two counties, and are possibly prepared to look at how it could be enhanced. Two areas covered in the document give cause for concern. It states that there are problems regarding the viability of some school sixth forms, and that the post-16 sector cannot expect an increase in public funding to the same extent as it previously received. That suggests that there will be a reduction in sixth form provision, and/or that of further education colleges. It also suggests that the sector will get less funding. Is that what the Government expects as a result of this consultation? If that happens, it will be difficult to deliver on the commitment to Welsh-medium education.

The First Minister: The problem is that I am not familiar with the details of the report on the review on post-16 education. Therefore, you should not press me too much on the details when I am not familiar with the document itself. What is important is that we all accept that you cannot have Welsh-medium provision in a one-size-fits-all scheme for Anglesey or Denbighshire as a whole, because we know that it is difficult to deliver vocational provision across the board through the medium of Welsh. In Wrexham, for example, if I remember correctly, there is no sixth form in any of the English-medium schools, but an exception has been made in relation to Ysgol Morgan Llwyd because it is

wneud yn Ysgol Morgan Llwyd oherwydd mai hi yw'r ysgol cyfrwng Cymraeg. Mae'r math hwnnw o eithriad yn torri ar draws yr egwyddor, ond mae'n synnwyr cyffredin.

Ieuan Wyn Jones: Yr oeddwn wedi gobeithio fy mod wedi osgoi mynd i ormod o fanylder, ac nid wyf yn disgwyli ichi allu ateb cwestiynau manwl ynglŷn â phob un o'r prosiectau hyn yn y chwe ardal yng Nghymru. Fodd bynnag, gallai'r Llywodraeth ymateb i'rffaith bod ELWa yn dweud yn ei ddogfen mai un broblem yn y dyfodol fydd na all y sector ddisgwyl mwy o arian i'r un graddau ag y mae wedi ei gael yn y gorffennol. Mae hwnnw'n bolisi Llywodraeth—y Llywodraeth sy'n penderfynu faint o arian y mae ELWa yn ei gael ac, felly, faint y mae'r sector yn ei gael. A allwch roi addewid inni heddiw na fydd cwtogi ar arian yn y sector, ac y byddwn felly yn hapusach ynglŷn â chynnll y ddarpariaeth?

Y Prif Weinidog: Mae tegwch rhwng y gwahanol sectorau yr ydym yn gyfrifol amdanynt. Yr wyf wedi dweud sawl gwaith fod yr arian sydd ar gael inni wedi codi'n gyson, o 10 y cant y flwyddyn yn ystod y Cynulliad cyntaf, ac o ryw 6.5 y cant bob blwyddyn yn awr. Mae'n amlwg felly, yn ôl yr egwyddor honno, os ydych yn asiantaeth a noddir yn uniongyrchol, neu yn anuniongyrchol fel llywodraeth leol, sy'n gwario'r arian yr ydym yn ei roi—ac mae ELWa yn union yr un peth—fod llawer mwy o wasgu yn awr ar yr adnoddau sydd ar gael oherwydd bod yr arian a dderbyniwn yn codi 6 y cant yn hytrach na 10 y cant. Mae'n llawer gwell na thoriad, ond nid yw'n gymaint o godiad ag yr oeddem yn gyfarwydd â'i dderbyn ym mhedair blynedd cyntaf y Cynulliad.

The Leader of the Welsh Liberal Democrat Group (Michael German): I take you back to student tuition fees, First Minister. As you rightly say, in a few weeks' time the Rees commission report will be dumped on your desk. It will undoubtedly distil the six options in its interim report into a clear recommendation to you. You will recall a report of similar depth, called the Richard commission report. A clear recommendation was given to you in that

the Welsh-medium school. That kind of exception cuts across the principle, but it is common sense.

Ieuan Wyn Jones: I had hoped that I had avoided going into too much detail, and I do not expect you to be able to answer detailed questions on every one of these projects in the six areas in Wales. However, the Government could respond to the fact that ELWa states in its document that one problem in the future will be that the sector cannot expect to receive increased funding to the same extent as it has received in the past. That is Government policy—the Government decides how much funding ELWa receives and, therefore, how much the sector receives. Can you make a commitment this afternoon to ensuring that there will be no cutbacks in funding for this sector, and that we will therefore be more content as regards maintaining this provision?

The First Minister: There is equity between the various sectors for which we are responsible. I have said many times that the funding available to us has increased consistently. During the first Assembly, it was an increase of 10 per cent per annum, and it is now 6.5 per cent per annum. It is obvious, therefore, according to that principle, that if you are a directly sponsored agency, or an indirectly sponsored agency such as local government, spending the funding that we provide—and ELWa is in the same position—that there is far more pressure on resources now because the funding that we receive is increased by 6 per cent rather than 10 per cent. It is far better than a cut in funding, but it is not as much of an increase as we received during the Assembly's first four years.

Arweinydd Grŵp Democratioaid Rhyddfrydol Cymru (Michael German): Yr wyf am fynd â chi'n ôl, Brif Weinidog, at ffioedd dysgu myfyrwyr. Fel y dywedwch yn gwbl gywir, mewn ychydig wythnosau bydd adroddiad comisiwn Rees yn glanio ar eich desg. Diau y bydd yn didol y chwe opsiwn yn ei adroddiad interim yn argymhelliaid clir ichi. Byddwch yn cofio am adroddiad o tua'r un manylder, adroddiad comisiwn Richard. Gwnaed argymhelliaid clir ichi yn yr

report, but you turned around and wrote your own version on the back of an envelope. Can you assure me now that you will not dismiss out of hand the Rees commission's work and any serious recommendations that it puts forward to you, and that you will take fully into account its proposals, and that those proposals will form the basis upon which you will make your judgment?

The First Minister: I am not sure whether it is my hearing or what you said. You said that the report was on my desk—it is not, but it will be in a few weeks' time. You also said that I had rewritten the Richard commission report on the back of an envelope; I did not do that either. The important thing is that we accept that Teresa Rees has been given a difficult job of work to do, and it will require exceptionally detailed study from all Assembly Members to see what is the right way forward, taking into account the interests of students and, as Nick Bourne made clear five or 10 minutes ago, the interests, viability, and competitiveness of our higher education institutions.

Michael German: One key constituent part that you have to satisfy is the students who are part of that system. As you know, increasingly throughout Wales—in Cardiff, Swansea, Aberystwyth, Lampeter, Wrexham, and so on—they voted last week for no top-up fees and no tuition fees. Therefore, given that the Rees commission's interim report states that the crucial issue is to ensure that students have enough to live on while they are studying without having to take on excessive paid work, and without leaving university with enormous debts, how will you be able to take on board the strong feelings of students, who starkly showed what they felt just five days ago?

The First Minister: Indeed. It was not the dance festival that Lorraine Barrett was talking about, but there was dancing in the streets in all 40 constituencies by the relevant parties that won their different elections. You referred to two constituencies where you had great victories, and I congratulate the relevant new Members of Parliament on those

adroddiad hwnnw, ond troesoch ar eich sawdl ac ysgrifennu eich fersiwn eich hun ar gefn amlen. A allwch fy sicrhau na fyddwch yn diystyr gwaith comisiwn Rees ac unrhyw argymhellion difrifol a wneir ganddo, ac y byddwch yn ystyried ei gynigion yn llawn, ac y bydd y cynigion hynny yn sail ar gyfer eich dyfarniad?

Y Prif Weinidog: Nid wyf yn siŵr ai fy nghlyw sydd ar fai neu'r hyn a ddywedasoch. Dywedasoch fod yr adroddiad ar fy nesg—nid ydyw, ond bydd mewn rhai wythnosau. Dywedasoch hefyd fy mod wedi ailsgrifennu adroddiad comisiwn Richard ar gefn amlen; ni wneuthum hynny ychwaith. Y peth pwysig yw ein bod yn derbyn bod Teresa Rees wedi cael talcen caled o waith, ac y bydd angen i holl Aelodau'r Cynulliad ei astudio yn hynod fanwl i weld pa ffodd ymlaen a fyddai orau, gan ystyried buddiannau myfyrwyr ac, fel y dywedodd Nick Bourne yn glir bump neu ddeng munud yn ôl, buddiannau, hyfywedd a chystadleurwydd ein sefydliadau addysg uwch.

Michael German: Un elfen hanfodol yn hyn oll y mae'n rhaid i chi ei bodloni yw'r myfyrwyr sy'n rhan o'r system honno. Fel y gwyddoch, yn gynyddol drwy Gymru—yng Nghaerdydd, Abertawe, Aberystwyth, Llanbedr Pont Steffan, Wrecsam, ac yn y blaen—bu iddynt bleidleisio yr wythnos diwethaf dros beidio â chael ffioedd ychwanegol a phedio â chael ffioedd dysgu. Felly, o ystyried bod adroddiad interim comisiwn Rees yn dweud mai'r mater craidd yw sicrhau bod gan fyfyrwyr ddigon i fyw arno tra'n astudio heb orfod gweithio'n ormodol am gyflog, a heb adael y brifysgol gyda dyledion aruthrol, sut y byddwch yn gallu rhoi sylw dyledus i deimladau cryf y myfyrwyr, a fynegodd eu barn yn gwbl glir bum niwrnod yn ôl?

Y Prif Weinidog: Yn wir. Nid yr âyl ddawns yr oedd Lorraine Barrett yn siarad amdani ydoedd, ond bu dawsio yn y strydoedd ym mhob un o'r 40 etholaeth gan y pleidiau perthnasol a enillodd eu gwahanol etholiadau. Cyfeiriasoch at ddwy etholaeth lle y cawsoch fuddugoliaethau gwych, a hoffwn longyfarch yr Aelodau Seneddol newydd ar y

victories. However, 38 people were not involved in such student-oriented campaigns, if that is how you want to describe them.

buddugoliaethau hynny. Fodd bynnag, yr oedd 38 o bobl heb fod â chysylltiad ag ymgyrchoedd o'r fath yn ymwneud â myfyrwyr, os mai dyna sut yr ydych am eu disgrifio.

2.30 p.m.

It is important that we remember that issues of staff in the universities are just as important as those of students, as are the issues of the viability of institutions, the importance of the part that institutions play in helping the Welsh economy to develop and the importance of ensuring that the financial barriers to study, which is what the Rees report is all about, are removed for those people who suffer financial barriers at the moment, including those who are not in university now but who would have been had there been a different financial assistance regime. It is important that we remember them as much as the students who are in university and are able to vote in university-related constituencies such as Cardiff Central and Ceredigion.

Mae'n bwysig ein bod yn cofio bod materion sy'n ymwneud â'r staff yn y prifysgolion yr un mor bwysig â'r rhai sy'n ymwneud â myfyrwyr, yn ogystal â'r cwestiynau'n ymwneud â hyfywedd sefydliadau, pwysigrwydd y rhan y mae sefydliadau yn ei chwarae i helpu economi Cymru i ddatblygu a phwysigrwydd sicrhau bod y rhwystrau ariannol rhag astudio, sef hanfod adroddiad Rees, yn cael eu dileu yn achos y bobl hynny sy'n profi rhwystrau ariannol ar hyn o bryd, gan gynnwys rhai nad ydynt mewn prifysgol yn awr ond a fyddai wedi bod pe bai cyfundrefn cymorth ariannol wahanol mewn gym. Mae'n bwysig ein bod yn cofio amdanyst hwy gymaint â'r myfyrwyr sydd mewn prifysgol ac sy'n cael pleidleisio mewn etholaethau lle y ceir prifysgol megis Canol Caerdydd a Cheredigion.

Michael German: One of the predilections by which top-up fees were brought in by your London colleagues is that there is a graduate premium. That is, graduates will earn more during their lifetime than they would have had they not had a university education. Do you agree that the so-called graduate premium in Wales—that is, what graduates in Wales might earn as a result of having a university education—is considerably less than what they might expect in England and that, therefore, what we are looking for from your Government is some way of redressing that balance to ensure that students in Wales are not disadvantaged as per their colleagues in England?

Michael German: Un o'r haeriadau ar gyfer cyflwyno ffioedd ychwanegol gan eich cyd-aelodau yn Llundain oedd bod premiwm i raddedigion. Hynny yw, bydd graddedigion yn ennill mwy yn ystod eu bywyd nag y byddent wedi ei wneud pe na baent wedi cael addysg prifysgol. A ydych yn cytuno bod yr hyn a elwir yn bremiwm graddedigion yng Nghymru—hynny yw, yr hyn y gallai graddedigion yng Nghymru ei ennill o ganlyniad i addysg prifysgol—yn sylwedol is na'r hyn y gallent ei ddisgwyl yn Lloegr, ac felly, yr hyn yr ydym yn gofyn amdanio gan eich Llywodraeth yw rhyw ffordd o newid y cydbwysedd i sicrhau nad yw myfyrwyr yng Nghymru'n wynebu anfantais o'i gymharu â'u cymheiriaid yn Lloegr?

The First Minister: If, by that, you mean that we do not have many accountants earning £50,000 a year the first year after graduation to work in big firms in the City and so on, then you are quite right. However, on the other hand, where university graduates in Wales would be going into less-well-paid professions at the start, such as teaching, nursing, speech therapy or social work, they

Y Prif Weinidog: Os ydych, wrth ddweud hynny, yn golygu nad oes gennym lawer o gyfrifwyr sy'n ennill £50,000 y flwyddyn yn y flwyddyn gyntaf ar ôl graddio drwy weithio gyda chwmnïau mawr yn y Ddinas ac yn y blaen, yna yr ydych yn holol gywir. Ar y llaw arall, fodd bynnag, mewn achosion lle y byddai graddedigion prifysgol yng Nghymru yn mynd i weithio mewn proffesiynau sy'n

may be covered in other ways, through bursary systems and so on. You are putting it too crudely, but I accept your point that the situation for graduate employment here in terms of the early salaries is different from that in central London.

talu llai ar y dechrau, megis dysgu, nyrnio, therapi lleferydd neu waith cymdeithasol, efallai eu bod yn derbyn cymorth mewn ffyrdd eraill, drwy systemau bwrsariaeth ac yn y blaen. Yr ydych yn ei fynegi mewn modd rhy amrwd, ond derbyniaf eich pwynt bod y sefyllfa yma o ran y cyflogau y mae graddedigion yn eu hennill ym mlynnyddoedd cyntaf eu gyrfa yn dra gwahanol i'r hyn a geir yng nghanol Llundain.

Lynne Neagle: As you know, there is now a considerable body of research to support the need for extra investment in early years to mitigate the effects of child poverty and the fact that children's life chances are largely fixed by the time they reach the age of five. In view of the fact that considerably more funding is spent on university education than on early years and primary education, what assurance can you give that you will take full account of the need to prioritise this in formulating the Government's response to the Rees commission?

The First Minister: There is an overwhelming body of evidence that the earlier you intervene, the more you equalise life chances. Even though our Assembly learning grant is a great scheme, the damage, if you like, has been done much earlier than that in un-equalising people's life chances. The earlier you spend the money, the better, even to the extremes expressed to me in Finland that, if you have not sorted it all out by the time your ante-natal care ends at the end of the fortieth week of pregnancy, you can forget it because it is a waste of time after that. However, certainly, the nought-to-three age bracket is more important than the three-to-seven, and the three-to-seven age bracket is more important than the seven-to-eleven and so on. It is important that we remember that we have put a lot of money into evolving a new kind of foundation curriculum for three to seven-year-olds, which remains a priority. Education and maintenance allowances post 16 and Assembly learning grants are also an important part of trying to equalise people's life chances so that they are not debarred by finance from accessing the right educational opportunities. Also, it is not only a matter of going to university; it is also a matter of apprenticeships, and I am pleased that they are up by 66 per cent since 1999.

Lynne Neagle: Fel y gwyddoch, ceir bellach lawer o waith ymchwil sy'n dangos yr angen am fuddsoddiad ychwanegol yn ystod y blynyddoedd cynnar i leddfu effeithiau tlodi plant, a'r ffaith bod cyfleoedd bywyd plant wedi eu pennu i raddau helaeth erbyn eu bod yn bump oed. O gofio bod swm sylweddol fwy o arian yn cael ei wario ar addysg prifysgol nag ar addysg blynyddoedd cynnar a chynradd, pa sicrwydd y gallwch ei roi y byddwch yn rhoi sylw llawn i'r angen i roi blaenoriaeth i hyn wrth lunio ymateb y Llywodraeth i gomisiwn Rees?

Y Prif Weinidog: Mae llawer o dystiolaeth sy'n dangos bod ymyrryd yn gynnari yn gwella cyfleoedd bywyd. Er bod grant dysgu ein Cynulliad yn gynllun da, mae'r difrod, os mynnwch, wedi ei wneud yn llawer cynharach na hynny o ran niweidio cyfleoedd bywyd pobl. Gorau po gyntaf y mae'r arian yn cael ei wario, hyd yn oed hyd at yr eithafion y clywais amdanyst yn y Ffindir sef, os nad ydych wedi datrys popeth erbyn yr adeg pan ddaw eich gofal cyn geni i ben ar ddiwedd deugeinfed wythnos y beichiogrwydd, gallwch anghofio amdano gan ei fod yn wastraff amser wedi hynny. Fodd bynnag, mae'r cyfnod rhwng dim a thair oed yn sicr yn bwysicach na'r cyfnod tair i saith oed yn bwysicach na'r cyfnod saith i un ar ddeg oed ac yn y blaen. Mae'n bwysig ein bod yn cofio ein bod wedi gwario llawer o arian i ddatblygu math newydd o gwricwlwm sylfaen ar gyfer plant tair i saith oed, ac mae hynny'n parhau'n flaenoriaeth. Mae lwfansau addysg a chynhaliaeth ôl 16 oed a grantiau dysgu'r Cynulliad hefyd yn rhan bwysig o'r ymdrech i hybu cyfleoedd bywyd pobl i sicrhau nad yw rhesymau ariannol yn eu rhwystro rhag manteisio ar y cyfleoedd addysgol iawn. Hefyd, nid mater o fynd i brifysgol yn unig ydyw; mae hefyd yn fater o

brentisiaethau, ac yr wyf yn falch ein bod wedi gweld cynnydd o 66 y cant ers 1999.

Gwella Iechyd Improving Health

Q6 Denise Idris Jones: Will the First Minister make a statement about improving health in Wales? OAQ0455(FM)

The First Minister: Our twin-track approach, engaging the public in tackling the causes of ill health through Health Challenge Wales and accelerating treatment for those who actually need it, remains firmly in place. As an example, we recently endorsed new health gain targets for Wales, including that for a 35 per cent reduction in childhood pedestrian accidents from motor vehicles by 2012.

Denise Idris Jones: Will you join me in congratulating the north Wales trust's success at Ysbyty Gwynedd in reducing waiting times, and would you also agree that the relatively new Aberconwy ward at Ysbyty Llandudno is an excellent example of the Welsh Assembly Government's investment, which is delivering for patients in north Wales, especially in my constituency?

The First Minister: In all the competitions that are run for hospital top-quality management and customer focus, Ysbyty Gwynedd and North West Wales NHS Trust come out extremely well. I am not familiar with the details of the Aberconwy ward, but I will accept what you say in that it is also a shining example. Many hospitals and trusts should look at how Ysbyty Gwynedd and Llandudno Hospital are run, and the North West Wales NHS Trust in general, to see good examples of efficient management.

Kirsty Williams: I am sure that you will agree that improving health can be achieved by ensuring that services are delivered, where appropriate, as locally as possible. Despite public promises by the chief executive and chair of Powys Local Health Board, and despite two advertisements and two long

C6 Denise Idris Jones: A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad ar wella iechyd yng Nghymru? OAQ0455(FM)

Y Prif Weinidog: Mae ein dull llwybr deuol, sef ysgogi'r cyhoedd i fynd i'r afael ag achosion afiechyd drwy Her Iechyd Cymru, a chyflymu triniaeth i'r sawl sydd ei hangen mewn gwirionedd, yn parhau mewn grym. Er enghraifft, yn ddiweddar cymeradwywyd targedau newydd i Gymru ar gyfer cynnydd mewn iechyd gennym, gan gynnwys gostyngiad o 35 y cant mewn damweiniau a achosir gan gerbydau ymhliith plant sy'n cerdded erbyn 2012.

Denise Idris Jones: A wnewch ymuno â mi i longyfarch ymddiriedolaeth gogledd Cymru yn Ysbyty Gwynedd ar ei llwyddiant wrth ostwng amserau aros, ac a fyddch hefyd yn cytuno bod ward Aberconwy, sy'n un gymharol newydd yn Ysbyty Llandudno, yn enghraifft ragorol o fuddsoddiad Llywodraeth Cynulliad Cymru, sy'n darparu ar gyfer cleifion yn y Gogledd, yn enwedig yn fy etholaeth i?

Y Prif Weinidog: Ym mhob cystadleuaeth sy'n cael ei rhedeg ar gyfer rheolwyr ysbyty o'r safon uchaf a phwyslais ar y cwsmer, mae Ysbyty Gwynedd ac Ymddiriedolaeth GIG Gogledd Orllewin Cymru yn gwneud yn eithriadol o dda. Nid wyf yn gyfarwydd â'r manylion am ward Aberconwy, ond derbyniad yr hyn yr ydych yn ei ddweud sef ei bod yn enghraifft nodedig. Dylai llawer o ysbytai ac ymddiriedolaethau edrych ar y ffordd y mae Ysbyty Gwynedd ac Ysbyty Llandudno'n cael eu rhedeg, ac Ymddiriedolaeth GIG Gogledd Orllewin Cymru'n gyffredinol, i weld enghreifftiau da o reoli effeithlon.

Kirsty Williams: Yr wyf yn siŵr y byddwch yn cytuno y gellir gwella iechyd drwy sicrhau bod gwasanaethau, pan fo'n briodol, yn cael eu darparu mor lleol â phosibl. Er gwaethaf yr addewidion cyhoeddus a gafwyd gan brif weithredwr a chadeirydd Bwrdd Iechyd Lleol Powys, ac er gwaethaf dwy hysbyseb a dwy

lists, a consultant cardiologist has still not been appointed. We now have no rapid-access chest-pain clinic, and no heart-failure clinic, in addition to the loss of dermatology services, the loss of the fracture clinic and the closure of the ear, nose and throat department to new patients. Will you and the Minister for Health and Social Services look at the public promises made to my constituents by Powys Local Health Board and ensure that, where appropriate, services are delivered locally out of Brecon War Memorial Hospital?

The First Minister: I will ask Chris Mann and the chief executive of Powys Local Health Board, to look into those issues. I was not clear on whether the absence of a consultant cardiologist was what you would call a temporary vacancy, because someone has left, or whether they have decided to take the post away from the establishment altogether. Subject to clarifying such details, I will make sure that the local health board responds to the list of points that you have made.

Jonathan Morgan: This financial year marks a rapid expansion in the use of the private sector in England to treat Welsh patients. Bearing this in mind, is this an admission on your part and on the part of your Government, that you have failed to increase the capacity of the public sector in Wales to treat NHS patients here at home?

The First Minister: When we last looked at the figures, 75 per cent of the waiting list special initiative money was being spent in the national health service in Wales, and 25 per cent was being spent within the private sector in a combination of Wales and England: BUPA Cardiff, BUPA Western, Bristol Nuffield Hospital and so forth. However, 75 per cent was definitely being spent by doing weekend special sessions at Nevill Hall Hospital, at the University Hospital of Wales, Llandough Hospital, and at hospitals all over Wales, so perhaps that question is a little over the top.

Rhodri Glyn Thomas: A dderbyniwch fod rhai cleifion ag anghenion arbennig? Yng

restr faith, nid oes cardiolegydd ymgynghorol wedi ei benodi eto. Nid oes gennym bellach glinig mynediad cyflym i ddioddefwyr poen yn y frest, nac ychwaith glinig methiant y galon, sy'n ychwanegol at golli gwasanaethau dermatoleg, colli'r clinig toresgyrn a chau'r adran clust, trwyn a gwddf i gleifion newydd. A wnewch chi a'r Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol edrych ar yr addewidion cyhoeddus a wnaethpwyd i'm hetholwyr gan Fwrdd Iechyd Lleol Powys a sicrhau, pan fo hynny'n briodol, fod gwasanaethau'n cael eu darparu'n lleol o Ysbyty Coffa Aberhonddu?

Y Prif Weinidog: Gofynnaf i Chris Mann a phrif weithredwr Bwrdd Iechyd Lleol Powys edrych ar y pwytiau hyn. Nid oeddwyn yn siŵr a oedd absenoldeb cardiolegydd ymgynghorol yn rhywbeth y byddech yn ei alw'n swydd wag dros dro, oherwydd bod rhywun wedi gadael, ynteu eu bod wedi penderfynu mynd â'r swydd o'r sefydliad yn gyfan gwbl. Ar ôl cael eglurhad pellach ar y manylion hyn, byddaf yn gwneud yn siŵr bod y bwrdd iechyd lleol yn ymateb i'r pwytiau yr ydych wedi eu codi.

Jonathan Morgan: Mae'r flwyddyn ariannol hon wedi gweld cynnydd cyflym yn y defnydd a wneir o'r sector preifat yn Lloegr i drin cleifion o Gymru. Gan gadw hyn mewn cof, a yw hyn yn gyfaddefiad ar eich rhan ac ar ran eich Llywodraeth, eich bod wedi methu â chynyddu gallu'r sector cyhoeddus yng Nghymru i drin cleifion y GIG yma yng Nghymru?

Y Prif Weinidog: Pan edrychwyd ddiwethaf ar y ffigurau, yr oedd 75 y cant o arian y cynllun rhestrau aros arbennig yn cael ei wario yn y gwasanaeth iechyd gwladol yng Nghymru, a 25 y cant yn cael ei wario yn y sector preifat yng Nghymru a Lloegr: BUPA Caerdydd, BUPA Western, Ysbyty Nuffield Bryste ac yn y blaen. Fodd bynnag, yr oedd 75 y cant yn sicr yn cael ei wario drwy gynnal sesiynau penwythnos arbennig yn Ysbyty Nevill Hall, yn Ysbyty Athrofaol Cymru, Ysbyty Llandochar, ac mewn ysbytai ledled Cymru, felly efallai fod y cwestiwn yn or-ddweud braidd.

Rhodri Glyn Thomas: Do you accept that some patients have special needs? In that

nghyd-destun hynny, pa ystyriaeth a roddwyd gan eich Llywodraeth i'r alwad am gerdyn 'ni allaf aros' ar gyfer pobl sy'n dioddef awtistiaeth? Mae eu cyflwr yn golygu ei bod yn anodd iddynt aros am gyfnod hir, ac maent yn cael eu rhoi dan bwysau mawr os ydynt yn gorfol aros yn hir, boed mewn meddygfa teulu, ysbty cyffredinol, neu gyda'r deintydd? A dderbyniwch y dylid croesawu cerdyn o'r fath, a fyddai'n egluro i staff y dderbynfa fod yn rhaid gweld y bobl hyn yn fuan?

Y Prif Weinidog: Mae'r cwestiwn o ran yr hyn sy'n digwydd mewn ciwiau, yn un sensitif. Weithiau, ni fydd pobl mewn derbynfa yn sylweddoli'r gwahaniaeth rhwng rhywun sydd wedi colli amynedd a rhywun sydd â chyflwr arbennig gydag anghenion arbennig. Pe gallich ysgrifennu ataf, gan gynnwys pa beth bynnag a gawsoch oddi wrth y cyrff sy'n arbenigo ym mae awtistiaeth, mae'n siŵr y byddai Brian Gibbons a minnau'n fodlon ystyried y sefyllfa a gweld a yw'n bosibl esmwytho'r sefyllfa o ran anghenion arbennig.

context, what consideration has your Government given to the call for an 'I cannot wait' card for people who suffer from autism? Their condition means that it is difficult for them to wait for long times, and they are put under great pressure if they have to do so, whether in their GP surgery, a general hospital, or at a dental surgery. Do you accept that such a card should be welcomed, as it would explain to receptionists that these people need to be seen soon?

The First Minister: The question of what happens in queues is a sensitive one. Sometimes, people at a reception would not be able to tell the difference between someone who is just impatient, and someone who has a particular condition and has special needs. If you write to me, including what you have received from those organisations specialising in autism, I am sure that Brian Gibbons and I would be willing to look into the matter to see whether it is possible to ease the situation with regard to special needs.

Gwasanaethau Cyhoeddus Public Services

Q7 Mark Isherwood: Will the First Minister make a statement on the future budget provision for devolved public services? OAQ0472(FM)

The First Minister: 'Making the Connections' sets a target for the public services in Wales of achieving £600 million-worth of value-for-money gains by 2010, with at least half of those improvements made by 2008. In broad terms, it means that the directly funded public bodies in Wales need to become 1 per cent more efficient, year on year, from 2005-06.

Mark Isherwood: This obviously transpires from the Gershon review. However, given the promised spending increases made by your Government over three years, at the last budget, and acknowledging that manufacturing output is now falling, on the figures announced yesterday, consumer spending is falling, bad debt and personal bankruptcy, on the latest figures, are

C7 Mark Isherwood: A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad ar ddarpariaeth y gyllideb yn y dyfodol ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus a ddatganolwyd? OAQ0472(FM)

Y Prif Weinidog: Mae 'Creu'r Cysylltiadau' yn pennu targed i'r gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru i gyflawni enillion gwerth am arian o £600 miliwn erbyn 2010, gydag o leiaf hanner y gwelliannau hyn wedi eu cyflawni erbyn 2008. Yn gyffredinol, mae'n golygu y bydd rhaid i gyrrff cyhoeddus yng Nghymru sy'n cael eu hariannu'n uniongyrchol fod 1 y cant yn fwy effeithlon bob blwyddyn, o 2005-06.

Mark Isherwood: Mae hyn yn amlwg yn deillio o adolygiad Gershon. Fodd bynnag, o gofio'r addewid a wnaethpwyd gan eich Llywodraeth i gynyddu gwariant cyhoeddus dros dair blynedd, yn y gyllideb ddiwethaf, a chan gydnabod bod cynyrch y sector gweithgynhyrchu bellach yn gostwng, yn ôl y ffigurau a gyhoeddwyd ddoe, gwariant defnyddwyr yn gostwng, drwg ddyledion a

increasing, and that the *Financial Times* has reported that only two of the 41 economists surveyed by the Treasury last month think that the Chancellor has got his growth forecast correct, how will you and Gordon Brown pay for your promised budget increases?

2.40 p.m.

The First Minister: The information was not from the Gershon review; it was from our own review, Mark, so you must not jump to conclusions. I also had a look at the *Financial Times* this morning, and it referred to the material from the Office for National Statistics on the drop in industrial and production output, although it is not broken down into the component parts of the UK. It said that it was necessary to have a major reduction in consumer debt and, therefore, a reduction in the willingness to take on debt through the overuse of plastic cards and so on. Perhaps you should read another part of the *Financial Times*, Mark, which said that the drop was necessary to rebalance the economy. I am pleased to see that the pound is beginning to come down to sensible levels to take account of the different pattern with the drop in consumer spending in the first quarter of the year.

You asked what Gordon Brown and I are going to do about the situation. We are already aware that public expenditure is rising much less rapidly now than it was, with increases of 6.5 per cent in Wales now compared with the increases of 10 per cent in the past. The distinction is now made—and it has a much higher profile than it had before—between capital expenditure, which can be funded by borrowing, and revenue expenditure, which cannot.

Jenny Randerson: An important part of public spending in Wales relates to higher education. You and your Ministers have dodged the issue in the past, but you are now running out of time because the Rees review on higher education is about to report. How much funding has your Government specifically set aside in reserves to cover the

methdaliadau personol, yn ôl y ffigurau diweddaraf, ar gynnydd, a bod y *Financial Times* wedi cyhoeddi mai dim ond dau o'r 41 o economeiddion a holwyd gan y Trysorlys fis diwethaf sy'n credu bod rhagamcaion twf y Canghellor yn gywir, sut yr ydych chi a Gordon Brown am dalu am y cynnydd ar wariant a addawyd gennych yn y gyllideb?

Y Prif Weinidog: Nid yw'r wybodaeth wedi dod o adolygiad Gershon, mae wedi dod o'n hadolygiad ni, Mark, felly ni ddylech fod mor barod i dynnu casgliadau. Cefais innau olwg ar y *Financial Times* y bore yma, ac yr oedd yn cyfeirio at y wybodaeth gan y Swyddfa Ystadegau Cenedlaethol ynghylch y gostyngiad yng nghynnrych y sector diwydiannol a'r sector cynhyrchu, er nad yw wedi ei rannu i edrych ar wahanol rannau'r DU. Dywed fod angen gostwng dyledion defnyddwyr a, thrwy hynny, leihau parodrwydd pobl i fynd i ddyled drwy or-ddefnyddio cardiau plastig ac yn y blaen. Efallai, Mark, y dylech ddarllen rhan arall o'r *Financial Times*, a oedd yn dweud bod angen gostyngiad o'r fath er mwyn adennill cydbwysedd yn yr economi. Yr wyf yn falch o weld bod lefel y bunt yn gostwng i lefelau synhwyrol i ystyried y patrwm gwahanol gyda'r gostyngiad mewn gwariant yn ystod chwarter cyntaf y flwyddyn.

Yr oeddech yn gofyn beth y mae Gordon Brown a minnau am ei wneud ynglŷn â'r sefyllfa. Yr ydym eisoes yn ymwybodol bod y cynnydd mewn gwariant cyhoeddus yn llawer arafach nag a oedd, gyda chynnydd o 6.5 y cant yng Nghymru o'i gymharu â chynnydd o 10 y cant yn y gorffennol. Mae'r gwahaniaeth yn awr yn amlwg—ac mae ganddo broffil llawer uwch nag yn y gorffennol—rhwng gwariant cyfalaif, y mae modd ei ariannu drwy fenthyca, a gwariant refeniw, nad oes modd ei ariannu felly.

Jenny Randerson: Mae addysg uwch yn rhan bwysig o wariant cyhoeddus yng Nghymru. Yr ydych chi a'ch Gweinidogion wedi osgoi'r pwnc yn y gorffennol, ond yn awr mae eich amser yn brin oherwydd bod adolygiad Rees ar addysg uwch ar fin cael ei gyhoeddi. Faint o arian sydd wedi ei neilltu o'n benodol fel arian wrth gefn gan

needs of universities in Wales, assuming that you decide to implement the recommendations of the Rees commission?

The First Minister: I cannot answer that question now because I do not have the figures in front of me, and I do not know whether a specific sum would have been set aside in anticipation of the conclusions of a report that we have yet to receive. No-one could out-do my admiration for the diligence of Teresa Rees and the members of her commission, which has representatives from a wide variety of sectors and political parties; it is a strong commission. However, saying that is not the same as saying, 'I am standing here and, when we appointed the Rees commission, we said that we would automatically fund whatever it came up with'. I do not think that governments ever work like that, and you would know that following your period as a Minister in the coalition Government. It is not quite that kind of process. We will have to consider the recommendations of the Rees review, and see whether we agree with most, all or none of them. We must then consider the issue of affordability and present our proposals to the Assembly.

eich Llywodraeth i dalu am anghenion prifysgolion yng Nghymru, gan gymryd eich bod yn penderfynu gweithredu ar argymhellion comisiwn Rees?

Y Prif Weinidog: Ni allaf ateb y cwestiwn hwnnw ar hyn o bryd oherwydd nid yw'r ffigurau wrth law, ac ni wn a fyddai swm penodol wedi ei neilltuo drwy ragweld casgliadau adroddiad nad ydym wedi ei gael eto. Nid oes gan neb fwy o edmygedd tuag at ddiwydrwydd Teresa Rees ac aelodau ei chomisiwn, sy'n cynnwys cynrychiolwyr o amrywiaeth eang o sectorau a phleidiau gwleidyddol; mae'n gomisiwn cryf. Fodd bynnag, nid yw dweud hynny'r un peth â dweud, 'Yr wyf yn sefyll yma a, phan benodwyd comisiwn Rees, dywedwyd y byddem yn ariannu'n ddigwestiwn beth bynnag fyddai ei gasgliadau'. Nid wyf yn credu bod llywodraethau'n gweithio felly, a byddech yn gwybod hynny ar ôl eich cyfnod fel Gweinidog yn y Llywodraeth glymbiaid. Nid dyma'r math o broses sydd gennym. Bydd rhaid inni ystyried argymhellion adolygiad Rees, a gweld a ydym yn cytuno â'r rhan fwyaf, pob un neu ddim un ohonynt. Bydd rhaid inni wedyn edrych ar eu fforddiadwyedd a chyflwyno ein cynigion i'r Cynulliad.

Newidiadau i Reolau Cymorth Gwladwriaethol o 2007 Changes to State Aid Rules from 2007

Q8 Janet Davies: Will the First Minister make a statement on the effect of changes to state aid rules from 2007? OAQ0443(FM)

C8 Janet Davies: A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad ar effaith y newidiadau i reolau cymorth gwladwriaethol o 2007? OAQ0443(FM)

The First Minister: The European Commission will shortly be publishing a consultation document presenting its roadmap for state aid reform for the period 2005-09. Its purpose is to ensure the better targeting of state aid in the 25 member states.

Y Prif Weinidog: Cyn hir, bydd y Comisiwn Ewropeaidd yn cyhoeddi dogfen ymgynghori a fydd yn cyflwyno ei gynlluniau ar gyfer diwygiadau i gymorth gwladwriaethol am y cyfnod 2005-09. Ei bwras yw sicrhau bod cymorth gwladwriaethol yn cael ei dargedu'n well yn y 25 aelod-wladwriaeth.

Janet Davies: You will know that the most likely basis for eligibility and the level of state aid granted is the NUTS 2 eligibility criteria for structural funding. I was recently told by a UKRep official that the UK Government is determined that no part of Wales will receive such funding from January 2007. How do you reconcile the UK

Janet Davies: Byddwch yn gwybod mai'r sail fwyaf tebygol ar gyfer cymhwysedd a lefel y cymorth gwladwriaethol a ddyfernir yw meinu prawf cymhwysedd NUTS 2 ar gyfer cyllid strwythurol. Dywedodd swyddog UKRep wrthyf yn ddiweddar fod Llywodraeth y DU yn benderfynol na fydd dim un rhan o Gymru'n derbyn cyllid o'r fath

Government's statement with your statement that there will be a negotiated compromise?

ar ôl Ionawr 2007. Sut y gallwch gysoni datganiad Llywodraeth y DU â'ch datganiad chi sy'n dweud y bydd cyfaddawd yn cael ei negodi?

The First Minister: I do not understand the basis of your question. I think that we would all agree that Wales is far better off from having been defined as being a NUTS 2 area—that is, the big regions considered as the building blocks. That was the view that we took, in contradistinction to the view that the UK Government took. I believe that our view, and not that of the UK Government, is favoured. Therefore, I think that we can all agree that we are pleased about that.

On the question about what will happen, we must see what the consultation document says. There will be a strong relationship between those areas and the areas that continue to receive Objective 1 funding under a new name. We must see whether west Wales and the Valleys continue to receive Objective 1 funding, because that, in general, has a follow through onto state aid. That depends, in turn, on whether that brief window, after the French and Dutch referenda, will provide sufficient time for the Luxembourg presidency to get an early settlement. Otherwise it will be delayed until 2007. They are all big questions, but I think that everyone accepts the general proposition that we must have better targeted state aid, which is not grabbed as of right, but is specifically oriented to the Lisbon agenda of encouraging innovation and industries that have long-term viability in terms of competing with India, China and the other emerging low-wage country giants.

Y Prif Weinidog: Nid wyf yn deall sail eich cwestiwn. Yr wyf yn credu ein bod i gyd yn cytuno bod Cymru ar ei hennill ar ôl cael ei diffinio fel ardal NUTS 2—hynny yw, y rhanbarthau mawr yn cael eu gweld fel y blociau adeiladu. Dyna'r safbwyt a gymerwyd gennym, sy'n groes i safbwyt Llywodraeth y DU. Yr wyf yn credu mai ein safbwyt ni, ac nid un Llywodraeth y DU, sy'n cael ei ffafrio. Credaf, felly, y gallwn i gyd gytuno ein bod yn falch o hynny.

Ynglŷn â'r hyn a fydd yn digwydd, rhaid inni aros i weld beth fydd yn y ddogfen ymgynghori. Bydd cysylltiad cryf rhwng yr ardaloedd hynny a'r ardaloedd a fydd yn parhau i dderbyn cyllid Amcan 1 o dan enw newydd. Bydd rhaid inni weld a fydd gorllewin Cymru a'r Cymoedd yn parhau i dderbyn cyllid Amcan 1 oherwydd bod hynny, at ei gilydd, yn arwain at gymorth gwladwriaethol. Mae hynny yn ei dro'n dibynnu a fydd y cyfnod byr hwn, ar ôl refferenda Ffrainc a'r Iseldiroedd, yn caniatâu digon o amser i lywyddiaeth Lwcsembwrg gael setliad cynnar. Fel arall bydd rhaid aros tan 2007. Maent i gyd yn gwestiynau mawr, ond credaf fod pawb yn derbyn y gosodiad cyffredinol bod rhaid inni gael cymorth gwladwriaethol sy'n cael ei dargedu'n well, nad yw'n cael ei hawlio, ond yn ymateb yn benodol i agenda Lisbon o annog arloesi a diwydiannau sydd â hyfywedd hirdymor gyda golwg ar gystadlu gydag India, Tsieina a'r gwledydd mawr eraill a chyflwynau isel ganddynt sy'n datblygu.

Digartrefedd Homelessness

Q9 Catherine Thomas: Will the First Minister make a statement on what the Welsh Assembly Government is doing to tackle homelessness in Wales? OAQ0470(FM)

The First Minister: We set out our agenda on this in our national homelessness strategy, which is currently being revised. We are

C9 Catherine Thomas: A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad yngylch yr hyn y mae Llywodraeth y Cynulliad yn ei wneud i fynd i'r afael â digartrefedd yng Nghymru. OAQ0470(FM)

Y Prif Weinidog: Mae ein hagenda ar hyn i'w gweld yn ein strategaeth genedlaethol ar ddigartrefedd, sy'n cael ei diwygio ar hyn o

supporting that strategy with increased investment, with the social housing grant rising from just under £60 million to just over £92 million in two years' time.

bryd. Yr ydym yn cefnogi'r strategaeth honno drwy fuddsoddi mwy o arian, gyda'r grant tai cymdeithasol yn codi o ychydig dan £60 miliwn i ychydig dros £92 miliwn dros gyfnod o ddwy flynedd.

Catherine Thomas: I acknowledge the work that is being done. However, do you share my concerns, and those of the children's rights organisation, Tros Gynnal, about the number of young people leaving care who are accommodated in temporary accommodation, primarily in bed-and-breakfast accommodation? Tros Gynnal recently conducted a consultation with young people leaving care. Those young people said that they do not want to be accommodated in bed-and-breakfast provision because they feel vulnerable as the other people who are accommodated there may have serious drug or alcohol misuse problems and the owners of bed-and-breakfast accommodation do not undergo Criminal Records Bureau checks. Do you understand those concerns and do you agree that our most vulnerable young people deserve the most appropriate and best accommodation that we can give them?

The First Minister: We have agreed targets with local authorities in Wales, in their policy agreements, to reduce the use of bed-and-breakfast accommodation to cover the needs of homeless people and the length of time that people spend in temporary accommodation. I was not aware of the last problem that you mentioned, namely the absence of CRB checks on bed-and-breakfast landlords and whether it constitutes a serious problem. However, I will ensure that we look into the matter and Edwina will reply to you on it.

Catherine Thomas: Yr wyf yn cydnabod y gwaith sy'n cael ei wneud. Fodd bynnag, a ydych yn rhannu fy mhryder i, a phryder y mudiad hawliau plant, Tros Gynnal, ynglŷn â nifer y bobl ifanc sy'n gadael gofal ac sy'n cael eu lleoli mewn llety dros dro, llety gwely a brecwast gan mwyaf? Bu Tros Gynnal yn ymgynghori yn ddiweddar â phobl ifanc sy'n gadael gofal. Dywedodd y bobl ifanc hyn nad ydynt eisai byw mewn darpariaeth gwely a brecwast oherwydd eu bod yn teimlo'n agored i niwed. Mae'n bosibl bod gan y bobl eraill sy'n byw yno broblemau difrifol yn ymwneud â chamdefnyddio cyffuriau neu alcohol, ac ni chysylltir â'r Swyddfa Cofnodion Troseddol i archwilio cefndir perchnogion llety gwely a brecwast. A ydych yn deall y pryder hwn ac a ydych yn cytuno bod y bobl ifanc hyn sydd fwyaf agored i niwed yn haeddu'r llety gorau a mwyaf priodol y gallwn ei roi iddynt?

Y Prif Weinidog: Yr ydym wedi cytuno ar dargedau gydag awdurdodau lleol Cymru, yn eu cytundebau polisi, er mwyn lleihau'r defnydd o lety gwely a brecwast ar gyfer pobl ddigartref a hyd y cyfnod a dreulir mewn llety dros dro. Nid oeddwn yn ymwybodol o'r broblem ddiwethaf y cyfeiriasoch ati, sef yffaith na chysylltir â'r Swyddfa Cofnodion Troseddol i archwilio cefndir landlodiaid gwely a brecwast, ac ni wn a yw'n broblem ddifrifol. Fodd bynnag, byddaf yn gwneud yn siŵr ein bod yn ymchwilio i'r mater a bydd Edwina yn cyflwyno ymateb ichi arno.

Dynion ym Myd Addysg Male Teachers

Q10 William Graham: Will the First Minister outline his administration's policies to attract more male teachers into Welsh schools? OAQ0457(FM)

The First Minister: This is a long-standing problem, but it is not as bad in Wales as it is elsewhere. Of those coming in to teacher training, 26 per cent are men in Wales, but the figure is only 24 per cent in England, with

C10 William Graham: A wnaiff y Prif Weinidog amlinellu polisiau ei weinyddiaeth i ddenu rhagor o ddynion i ddysgu mewn ysgolion yng Nghymru? OAQ0457(FM)

Y Prif Weinidog: Mae hon yn hen broblem, ond nid yw cynddrwg yng Nghymru ag mewn lleoedd eraill. Mae canran y dynion sy'n dilyn cwrs hyfforddiant athrawon yng Nghymru yn 26 y cant, ond dim ond 24 y

21 per cent in Scotland and 20 per cent in Northern Ireland.

William Graham: I did not ask you to break down the number of primary school teachers by sex. Will you ask your officials if there is any truth in what commentators say about a correlation between the lack of male teachers for boys before secondary education, and poor educational attainment?

The First Minister: The point that I was making was that those figures relate to those who are entering the profession, not those who are already teachers. I would agree with you instinctively about the absence of role models. The situation varies a lot. You do not often find a school where there is only one male teacher—you will either find two or three, or none. For some reason, it is hard to break out from having an entirely female workforce, which may lead to a problem with role models, into a situation where schools have one, two or three men on the staff. I do not understand why that should be the case. There may be some sort of hidden policy that people do not even realise that they are implementing. I would certainly agree instinctively, but I do not know of any research evidence, that it may have a bad effect on boy pupils, and possibly on girls as well, if they only see women learning support assistants or teachers in school.

cant ydyw yn Lloegr, 21 y cant yn yr Alban ac 20 y cant yng Ngogledd Iwerddon.

William Graham: Ni ofynnais ichi ddadansoddi nifer yr athrawon ysgolion cynradd yn ôl eu rhyw. A wnewch ofyn i'ch swyddogion a oes unrhyw wirionedd yn yr honiad bod cydberthynas rhwng prinder athrawon gwrywaidd ar gyfer bechgyn cyn addysg uwchradd a chyrhaeddiad addysgol isel?

Y Prif Weinidog: Y pwyt yr oeddwn yn ei wneud oedd bod y ffigurau hyn yn ymwneud â'r rhai sy'n ymuno â'r proffesiwn, nid y rhai sy'n athrawon yn barod. Byddwn yn cytuno â chi wrth reddyf ynglŷn â diffyg modelau rôl. Mae'r sefyllfa'n amrywio'n fawr. Nid yn aml y gwelwch ysgol â dim ond un athro gwrywaidd—byddwch naill ai'n gweld dau neu dri, neu ddim un. Am ryw reswm, mae'n anodd newid o sefyllfa lle y mae'r gweithlu i gyd yn ferched, a all arwain at broblem gyda modelau rôl, i sefyllfa lle y mae gan ysgolion un, dau neu dri dyn ar y staff. Nid wyf yn deall beth yw'r rheswm am hyn. Efallai fod rhyw fath o bolisi cudd nad yw pobl yn sylweddoli hyd yn oed eu bod yn ei weithredu. Byddwn yn sicr yn cytuno wrth reddyf, ond ni wn am dystiolaeth ymchwil, sy'n dangos y gallai hyn gael effaith andwyol ar ddisgyblion gwrywaidd, a benywaidd o bosibl, os mai dim ond merched y maent yn eu gweld fel cynorthwywyr cymorth dysgu neu athrawon yn yr ysgol.

Mynediad i Wasanaethau Deintyddol y GIG Access to NHS Dentistry Services

Q11 Helen Mary Jones: How is the First Minister increasing access to NHS dentistry services? OAQ0442(FM)

The First Minister: As well as the £5.3 million that was allocated over the three years, earlier in the budget process, to improve access to NHS dentistry and to implement the new dental contract by next April, a further £5 million has now been made available for the roll-out of personal dental service pilot schemes that encourage dentists to stay in the NHS and provide increased access.

C11 Helen Mary Jones: Sut y mae'r Prif Weinidog yn cynyddu mynediad i wasanaethau deintyddol y GIG? OAQ0442(FM)

Y Prif Weinidog: Yn ogystal â'r £5.3 miliwn a ddyrannwyd dros y tair blynedd, yn gynharach yn y broses gyllidebol, er mwyn gwella mynediad i wasanaethau deintyddol y GIG a gweithredu'r contract deintyddol newydd erbyn Ebrill y flwyddyn nesaf, rhyddhawyd £5 miliwn yn rhagor yn awr er mwyn gweithredu fesul cam gynlluniau peilot gwasanaeth deintyddol personol sy'n annog deintyddion i aros yn y GIG a sicrhau bod mwy o bobl yn gallu defnyddio'u

gwasanaeth.

Helen Mary Jones: I am sure that all of us would support those initiatives, but it amounts to putting a sticking plaster on a haemorrhage. We know that, in recent weeks, 10 dentists have left the NHS in the Swansea area alone, and I could give you examples from all over Wales. Can you give us a definite timetable for implementing the new dentistry contract that, hopefully, will deal with the underlying cause of the problem rather than just tinkering at the edges?

2.50 p.m.

The First Minister: We are puzzled by the use of the material that, I think, appeared on HTV last night, and which you may be picking up on. We are not aware of any significant change in the situation in Swansea since a number of dental practitioners deregistered their NHS patients at the start of the year. I understand that those dentists who referred to the fact that they got out of the NHS at the beginning of the year all said that the personal dental service was a good step forward. It is a good step forward because it takes dentists out of the insane piecework system, whereby they had to intervene, even when there was no dental justification for doing so. It also means that they can see more people appropriately, without shortcuts. That is why PDS is the key. If everybody adopts PDS, the new dental contract is not needed because you will have done it anyway. PDS is a pilot scheme for the new dental contract. It is therefore important to get it in early, and we hope that it will break down some of the opposition to this contract, because dentists will see how well it is working.

David Melding: Around half of the population are now not registered with a dentist. As we increase the capacity of NHS dental services, and, indeed, those in the private sector, do you agree that it is important to have a public health campaign to remind the population how crucial it is to visit the dentist regularly?

Helen Mary Jones: Yr wyf yn siŵr y byddai pob un ohonom yn cefnogi mentrau o'r fath, ond mae hyn fel defnyddio plaster bychan i geisio atal gwaedlif. Gwyddom, yn ystod yr wythnosau diwethaf, fod 10 deintydd wedi gadael y GIG yn ardal Abertawe yn unig, a gallwn roi enghreifftiau ichi o bob cwr o Gymru. A allwch roi amserlen bendant inni ar gyfer gweithredu'r contract gwasanaethau deintyddol newydd a fydd, gobeithio, yn delio â gwraidd y broblem yn lle ffidlan o amgylch y cyrion?

Y Prif Weinidog: Mae'r deunydd, yr ydych yn cyfeirio ato o bosibl, a ymddangosodd, os wyf yn iawn, ar HTV neithiwr, yn peri penbleth inni. Ni wyddom am newid mawr yn y sefyllfa yn Abertawe ers i nifer o ddeintyddion droi'n breifat ddechrau'r flwyddyn. Deallaf fod y deintyddion hynny a ddywedodd eu bod wedi gadael y GIG ddechrau'r flwyddyn i gyd wedi dweud bod gwasanaeth deintyddol personol yn gam da ymlaen. Mae'n gam da ymlaen gan ei fod yn rhyddhau deintyddion o'r system wallgof o waith ar dasg, lle yr oedd rhaid iddynt ymyrryd, hyd yn oed os nad oedd cyfiawnhad deintyddol dros hynny. Mae hefyd yn golygu y gallant weld mwy o bobl fel sy'n briodol, heb ddefnyddio dulliau o arbed amser. Dyna pam mai GDP yw'r ateb. Pe bai pawb yn mabwysiadu GDP, ni fyddai angen y contract deintyddol newydd oherwydd byddai'r gwaith wedi ei wneud yn barod. Cynllun peilot ar gyfer y contract deintyddol newydd yw GDP. Mae'n bwysig felly ei fod yn cael ei gyflwyno'n gynnar, a gobeithiwn y bydd yn cael gwared ar rywfaint o'r gwrthwynebiad i'r contract hwn, wrth i ddeintyddion weld pa mor dda y mae'n gweithio.

David Melding: Mae tua hanner y boblogaeth heb gofrestru gyda deintydd erbyn hyn. Gan ein bod yn ceisio sicrhau mwy o fynediad i wasanaethau deintyddol y GIG, a'r sector preifat mewn gwirionedd, a ydych yn cytuno ei bod yn bwysig cael ymgyrch iechyd cyhoeddus er mwyn atgoffa'r boblogaeth pa mor bwysig yw ymhweld â'r deintydd yn rheolaidd?

The First Minister: I agree. Around 49.8 per cent of people in Wales were registered for NHS dental care as at 31 December 2004. That is some 2 per cent higher than the figure in England. It is not a good figure, but it is not as bad as it is in England. We are not complacent about this, but we hope that the PDS will enable dentists who are now NHS—or part NHS and part private—dentists to see the advantages of this much more flexible system of care. They will now be paid for giving good dental care, not simply for carrying out an intervention that may not be dentally necessary. They have been asking for this for years, and that was the basis for the new contract. Rather than getting snagged on the new contract, which seems to have become a terrible bugbear for dentists, we hope that many will participate in the £5 million PDS pilot projects that Brian announced a few weeks ago.

Y Prif Weinidog: Ydwyf. Yr oedd tua 49.8 y cant o bobl wedi eu cofrestru ar gyfer gofal deintyddol y GIG yng Nghymru ar 31 Rhagfyr 2004. Mae hyn tua 2 y cant yn fwy na'r ganran yn Lloegr. Nid yw'n ganran dda, ond mae'n well nag un Lloegr. Nid ydym yn llaesu dwylo ar y mater hwn, ond gobeithiwn y bydd y GDP yn galluogi deintyddion sydd ar hyn o bryd yn ddeintyddion gyda'r GIG—neu'n rhannol yn y GIG a rhannol breifat—i weld manteision y system ofal lawer mwy hyblyg hon. Byddant yn cael eu talu yn awr am roi gofal deintyddol da, nid am ymyrryd heb fod angen hynny efallai o safbwyt deintyddol. Maent wedi bod yn gofyn am hyn ers blynnyddoedd, a dyma beth oedd sail y contract newydd. Yn hytrach na chael eu dal yn ôl gan y contract newydd sydd, mae'n ymddangos, wedi bod yn dipyn o fwgan i ddeintyddion, gobeithiwn y bydd llawer yn cymryd rhan yn y prosiectau peilot GDP gwerth £5 miliwn a gyhoeddwyd gan Brian ychydig wythnosau yn ôl.

David Lloyd: Nid oes yr un deintydd yn Abertawe yn cymryd cleifion NHS bellach. Beth yw amserlen gwasanaethau deintyddol personol ar gyfer denu deintyddion ifanc i weithio i Abertawe?

David Lloyd: There are now no dentists in Swansea who are taking NHS patients. What is the PDS timetable for attracting young dentists to work in Swansea?

Y Prif Weinidog: Ni allaf roi'r manylion yn awr, ond gofynnaf i Brian ateb eich pwynt manwl. Ynglŷn â faint o ddeintyddion ifanc yr ydym yn eu creu yng Nghymru drwy'r system addysg uwch a'r ysgol ddeintyddol, byddwch yn gwybod bod cynnydd o ryw naw y flwyddyn. Nid yw'n swnio'n llawer, ond mae nifer y myfyrwyr wedi codi o 55 i 64. Ni fyddwch, wrth gwrs, yn gweld y fantais yn y gwasanaeth deintyddol am chwe blynedd, nes iddynt orffen eu cwrs. Serch hynny, mae'n gynnydd sylweddol yn y cyflenwad o ddeintyddion sydd wedi derbyn eu haddysg yng Nghymru. Er y bydd rhai yn dychwelyd i wledydd eraill, bydd myfyrwyr o Gymru mewn ysgolion deintyddol mewn lleoedd megis Lerpwl a fydd yn dychwelyd i Gymru.

The First Minister: I cannot provide you with the details now, but I will ask Brian to respond to your detailed point. On how many young dentists we are creating in Wales through the higher education system and the school of dentistry, you will know that there has been an increase of some nine a year. That does not sound much, but the number of students has increased from 55 to 64. You do not, of course, see the benefit in the dental service for six years, until they have completed their course. Despite that, it is a significant increase in the supply of dentists that have been trained in Wales. Although some will return to other countries, there will be Welsh students in dental schools in places such as Liverpool that will be returning to Wales.

Datganiad Busnes Business Statement

The Business Minister (Jane Hutt): I have no changes to report to this week's business. Business for the next three weeks is as set out in the draft statement, which can be found on the Chamberweb under supporting documents.

Further to this morning's deliberations in the Business Committee it has been determined that the following items of subordinate legislation need not be referred to a subject committee for extended consideration: the Adoption Support Agencies (Wales) Regulations 2005, and the Adoption Support Services (Local Authorities) (Wales) Regulations 2005.

Y Llywydd: A oes gwrthwynebiad i'r datganiad busnes? Gwelaf nad oes. Felly, gofynnaf am sylwadau.

Ieuan Wyn Jones: Fel y gwyddoch, Drefnydd, gwnaed cais am ddatganiad yn dilyn penodiad Ysgrifennydd Gwladol Cymru yn Ysgrifennydd Gwladol Gogledd Iwerddon yn ad-drefnu'r Cabinet wedi'r etholiad cyffredinol. Mynegwyd pryderon ynglŷn ag addasrwydd hynny, o gofio ein bod yn dechrau ar gyfnod pryd yr ydym yn disgwyl cyhoeddi Papur Gwyn ar ddyfodol pwerau'r Cynulliad, a nifer o faterion eraill o bwys i Gymru. Gan fod yr Ysgrifennydd Gwladol wedi dweud bod modd cyfuno'r ddwy swydd, yn wyneb szeptigaeth o'r tu allan, onid ydych yn credu y byddai'n dda i'r Cynulliad gael datganiad er mwyn ceisio ein hargyhoeddi bod modd gwneud hynny? Fel arall, bydd rhaid inni dderbyn y bydd yn anodd iddo wneud y ddwy swydd.

David Melding: Now that the Secretary of State for Wales has also been appointed the Secretary of State for Northern Ireland, we are two thirds of the way to having a single integrated Cabinet office to cover the devolved areas. The Assembly's relationship with the Welsh Office will now need to be clarified. There are issues around the

Y Trefnydd (Jane Hutt): Nid oes gennyl dim newidiadau i fusnes yr wythnos hon i'w dwyn i'ch sylw. Mae'r busnes ar gyfer y tair wythnos nesaf yn unol â'r hyn a nodwyd yn y datganiad drafft, sydd i'w weld ar we'r Siambr dan y pennawd dogfennau ategol.

Yn sgîl y trafodaethau y bore yma yn y Pwyllgor Busnes penderfynwyd nad oes angen cyfeirio'r is-ddeddfwriaethau a ganlyn at bwyllgor pwnc ar gyfer ystyriaeth estynedig: Rheoliadau Asiantaethau Cymorth Mabwysiadu (Cymru) 2005, a Rheoliadau Gwasanaethau Cymorth Mabwysiadu (Awdurdodau Lleol) (Cymru) 2005.

The Presiding Officer: Are there any objections to the business statement? I see that there are none. I therefore ask for comments.

Ieuan Wyn Jones: As you know, Business Minister, a request was made for a statement following the appointment of the Secretary of State for Wales as the Secretary of State for Northern Ireland in the Cabinet reshuffle following the general election. Concerns were expressed about the appropriateness of that, given that we are going into a period when we expect the publication of a White Paper on the future of the Assembly's powers, and a number of other matters of importance to Wales. Given that the Secretary of State for Wales has said that it is possible to combine both posts, in the face of scepticism from the outside, do you not think that it would be good for the Assembly to have a statement in order to try to convince us that that is possible? Otherwise, we will have to accept that it will be difficult for him to do both jobs.

David Melding: Gan fod Ysgrifennydd Gwladol Cymru hefyd wedi ei benodi yn Ysgrifennydd Gwladol Gogledd Iwerddon, yr ydym ddwy ran o dair o'r ffordd tuag at gael un swyddfa integredig ar gyfer y Cabinet i ddelio â'r ardaloedd datganoledig. Bydd angen egluro perthynas y Cynulliad gyda Swyddfa Cymru yn awr. Mae cwestiynau

publication of the White Paper on the future development of this institution, and we believe that a statement on this would be welcome.

Kirsty Williams: On top of the comments already made by Plaid Cymru and the Conservative Party, the Welsh Liberal Democrats would like to reiterate their desire for a debate on dentistry in Wales. As we heard in questions to the First Minister, many Members, on all sides of the Chamber, continue to have concerns about access to NHS dentistry for their constituents. Will you also schedule time for a statement outlining the relationship between the Lyons review and council tax in Wales? We have repeatedly asked for a statement on the Lyons review. I understand that the review is to come before the Local Government and Public Services Committee. We would ask that a statement is now made by Sue Essex to outline how this review will affect council tax payers in Wales.

The Business Minister (Jane Hutt): Ieuan, David and Kirsty, I do not intend to schedule time for a statement on the Westminster Government appointment. As far as the Welsh Assembly Government is concerned, it will be business as usual. Peter Hain has said that he will devote as much time as necessary to cover both his areas of important responsibility, as he did successfully as Leader of the House of Commons and Secretary of State of Wales. I take this opportunity to welcome the appointment of Nick Ainger as the parliamentary secretary. I know that he will be a steward for us in the Wales Office, and I thank Don Touhig for his stewardship over the past two or three years in terms of his role and relationship with us. These issues are important in terms of ensuring that we have that full commitment from the Secretary of State for Wales.

The issue on dentistry, Kirsty, was fully covered in questions to the First Minister, in terms of recognising the £5.3 million that was allocated to prepare the way for the new dental contract and the £5 million recently announced by the Minister for Health and

sy'n ymwneud â chyhoeddi'r Papur Gwyn am y modd y bydd y sefydliad hwn yn cael ei ddatblygu yn y dyfodol, a chredwn y byddai datganiad ar y mater yn ddefnyddiol.

Kirsty Williams: Yn ychwanegol at y sylwadau a wnaethpwyd eisoes gan Blaid Cymru a'r Ceidwadwyr, carai Democratiaid Rhyddfrydol Cymru ddatgan unwaith eto eu dynuniad i gael dadl ar ddeintyddiaeth yng Nghymru. Fel y clywsom yn y cwestiynau i'r Prif Weinidog, mae llawer o'r Aelodau, ar bob ochr i'r Siambwr, yn dal i fod yn bryderus ynglŷn â'r gwasanaethau deintyddol sydd ar gael dan y GIG yn eu hetholaethau. A wnewch hefyd drefnu amser ar gyfer datganiad yn amlinellu'r berthynas rhwng adolygiad Lyons a'r dreth gyngor yng Nghymru? Gofynasom fwy nag unwaith am ddatganiad ar adolygiad Lyons. Deallaf y bydd yr adolygiad yn dod gerbron y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Gwasanaethau Cyhoeddus. Gofynnwn i Sue Essex wneud datganiad yn awr yn amlinellu sut y bydd yr adolygiad hwn yn effeithio ar bobl sy'n talu'r dreth gyngor yng Nghymru.

Y Trefnydd (Jane Hutt): Ieuan, David a Kirsty, nid wyf yn bwriadu trefnu amser ar gyfer datganiad ar benodiad Llywodraeth San Steffan. Cyn belled ag y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn y cwestiwn, mae'r busnes yn mynd yn ei flaen fel arfer. Mae Peter Hain wedi dweud y bydd yn neilltuo cymaint o amser ag sydd ei angen ar gyfer ei ddau gyfrifoldeb pwysig, fel y gwnaeth yn llwyddiannus fel Arweinydd Tŷ'r Cyffredin ac Ysgrifennydd Gwladol Cymru. Hoffwn fanteisio ar y cyfle hwn i groesawu penodiad Nick Ainger fel ysgrifennydd seneddol. Gwn y bydd yn gofalu am ein buddiannau yn Swyddfa Cymru, a diolchaf i Don Touhig am ofalu am ein buddiannau yn ystod y ddwy neu daир blynedd diwethaf o ran ei rôl a'i berthynas gyda ni. Mae'r materion hyn yn bwysig er mwyn sicrhau ein bod yn cael yr ymroddiad llwyr hwnnw gan Ysgrifennydd Gwladol Cymru.

Cafodd deintyddiaeth, Kirsty, ei drafod yn llawn yn y cwestiynau i'r Prif Weinidog, pan gydnabuwyd y £5.3 miliwn a ddyrannwyd er mwyn paratoi'r ffordd ar gyfer y contract deintyddol newydd a'r £5 miliwn a gyhoeddwyd yn ddiweddar gan y Gweinidog

Social Services for personal dental services. It is important that we wait to see how we transfer that £5 million into action, as the First Minister said. Dentists welcome the conversion of the personal dental service into change, and we also need to review the results of the Government's policy in terms of the new contract. Therefore, I would foresee that the autumn would be the time to review the results of our investment and the Government's policy on the contract. That will be the time to come back in terms of a debate in the Welsh Assembly.

On the Lyons review, as you know, Michael Lyons is coming—I think that it is tomorrow—to the Local Government and Public Services Committee to discuss the inquiry, which he is due to report on at the end of this year. It is for the Local Government and Public Services Committee to determine how it takes forward the evidence-gathering process and how it feeds its views into that. The review will be completed at the end of the year, and it is after that that I think we should consider whether it is appropriate to schedule a statement or debate in this Chamber.

*Derbyniwyd y datganiad busnes.
Business statement adopted.*

**Datganiad ar Ymateb Llywodraeth Cymru i Adroddiad y Pwyllgor
Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol: Adolygiad o'r Rhyng-gysylltiad rhwng
Iechyd a Gofal Cymdeithasol**

**Statement on the Welsh Assembly Government's Response to the Health and
Social Services Committee's Report: Review of the Interface between Health and
Social Care Services**

The Minister for Health and Social Services (Brian Gibbons): I welcome the report of the Health and Social Services Committee on the review of the interface between health and social care. I appreciate the hard work that went into collecting evidence from a large number of organisations and individuals in order to produce such a wide-ranging report.

3.00 p.m.

dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol ar gyfer gwasanaethau deintyddol personol. Mae'n bwysig ein bod yn aros, fel y dywedodd y Prif Weinidog, i weld sut y byddwn yn troi'r £5 miliwn hwn yn gamau gweithredol. Mae deintyddion yn croesawu'r gwasanaeth deintyddol personol a'r newidiadau a ddaw yn ei sgil, ac mae angen inni hefyd adolygu canlyniadau polisi'r Llywodraeth gyda golwg ar y contract newydd. Disgwyliaf, felly, mai'r hydref fyddai'r adeg i adolygu canlyniadau ein buddsoddiad a pholisi'r Llywodraeth ar y contract. Dyna'r adeg i ddod yn ôl gyda golwg ar ddadl yng Nghynulliad Cymru.

O ran adolygiad Lyons, fel y gwyddoch, mae Michael Lyons yn dod—yfory fe dybiaf—i'r Pwyllgor Llywodraeth Leol a Gwasanaethau Cyhoeddus i drafod yr ymchwiliad y bydd yn cyflwyno adroddiad arno ddiwedd y flwyddyn hon. Y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Gwasanaethau Cyhoeddus fydd yn penderfynu sut y bydd yn bwrw ymlaen â'r broses o gasglu tystiolaeth a sut y bydd yn bwydo ei safbwytiau i mewn i hynny. Bydd yr adolygiad yn cael ei gwblhau ddiwedd y flwyddyn, a chredaf mai ar ôl hynny y dylem ystyried a yw'n briodol trefnu datganiad neu ddadl yn y Siambwr hon.

Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Brian Gibbons): Croesawaf adroddiad y Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol ar yr adolygiad o'r rhyng-gysylltiad rhwng iechyd a gofal cymdeithasol. Gwerthfawrogaf y gwaith caled a wnaethpwyd wrth gasglu tystiolaeth gan nifer helaeth o sefydliadau ac unigolion er mwyn cynhyrchu adroddiad mor bellgyrhaeddol.

The canvas was broad and the task was by no means easy. I am encouraged by the close cross-party co-operation that has ensured a fair and balanced report based on the evidence received. The report makes 22 recommendations that cut across five specific areas at the interface between health and social care. The committee looked at mechanisms for joint planning and the provision of services, accountability, the effect that decisions taken in one place can have on another, key areas that impact on the quality and provision of seamless services and the role of health and social services in promoting the independence of patients and the prevention of unnecessary admission or readmission.

During the research and evidence-gathering phases of the review, the committee took evidence from front-line providers and service users and made several visits to projects such as the Blaenau Gwent Assist Project and the Neath Port Talbot reablement scheme. The committee was impressed with what it saw and recognised the dedication and enthusiasm of staff working within health and social care. It also identified the commitment that exists towards joint working in order to provide a more effective and efficient service through breaking down barriers, recognising the importance of shared visions and the achievement of goals and sustainable arrangements for jointly commissioning services, which bodes well for the future of the joint agenda and whole systems working throughout Wales. Closer partnership working between health, social care and other care providers is central to our vision of a seamless, responsive, patient-centred care service for Wales. This vision was given added strength and impetus through the recommendations of the review of health and social care in Wales, advised by Derek Wanless, and much work is already under way as a result of that review.

The committee recognises the need to develop and build on the partnerships between the NHS and local government. This is important and forms the foundation for

Yr oedd y cynfas yn eang a'r dasg heb fod yn hawdd o gwbl. Mae'n galonogol gweld y cydweithrediad trawsbleidiol agos sydd wedi sicrhau adroddiad teg a chytwys ar sail y dystiolaeth a dderbyniwyd. Mae'r adroddiad yn gwneud 22 o argymhellion sy'n rhychwantu pum maes penodol lle y gwelir iechyd a gofal cymdeithasol yn rhng-gysylltu. Edrychodd y pwylgor ar drefniadau ar y cyd i gynllunio a darparu gwasanaethau, atebolrwydd, effaith penderfyniadau a wneir mewn un lle ar rywle arall, y materion allweddol sy'n effeithio ar ansawdd a darpariaeth gwasanaethau di-fwlch a rôl y gwasanaethau iechyd a chymdeithasol o ran hybu annibyniaeth cleifion ac atal gorfod eu derbyn i'r ysbyty'n ddiangen neu eu derbyn i'r ysbyty am yr eildro.

Yn ystod camau ymchwil a chasglu dystiolaeth yr adolygiad, derbyniodd y pwylgor dystiolaeth gan ddarparwyr rheng flaen a defnyddwyr gwasanaethau, gan ymweld droeon â phrosiectau fel Prosiect Assist Blaenau Gwent a chynllun ailalluogi Castell Nedd Port Talbot. Yr oedd y pwylgor yn edmygu yr hyn a welodd ac yn cydnabod ymroddiad a brwdffrydedd y staff a weithai yn y gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol. Gwelodd hefyd yr ymrwymiad sy'n bodoli i weithio ar y cyd i ddarparu gwasanaeth effeithiol ac effeithlon drwy chwali rhwystrau, cydnabod pwysigrwydd gweledigaeth gyffredin a chyflawni amcanion a threfniadau cynaliadwy i gomisiynu gwasanaethau ar y cyd, sy'n argoeli'n dda ar gyfer dyfodol yr agenda ar y cyd ac i systemau cyfan sy'n gweithio ledled Cymru. Mae mwy o waith partneriaeth rhwng iechyd, gofal cymdeithasol a darparwyr gofal eraill yn ganolog i'r weledigaeth yng Nghymru ar gyfer gwasanaeth gofal di-fwlch, ymatebol ac sy'n rhoi'r claf yn gyntaf. Rhoddwyd hwb a sbardun pellach i'r weledigaeth hon drwy argymhellion yr adolygiad o iechyd a gofal cymdeithasol yng Nghymru, ar sail cyngor gan Derek Wanless, ac mae llawer iawn o waith eisoes ar y gweill o ganlyniad i'r adolygiad hwnnw.

Mae'r pwylgor yn cydnabod bod angen datblygu ac adeiladu ar y partneriaethau rhwng y GIG a llywodraeth leol. Mae hyn yn bwysig ac yn gosod y sylfaen ar gyfer

delivering better integrated services at the health and social care interface. We have made progress towards better joint working between health and social care, but barriers still exist. Providing a patient-centred service is not just about changing cultures; it is also about ensuring that professionals working at the interface have the tools to do the job, that they are given access to joint training and development opportunities and that local partnerships provide an environment that encourages partnership working by pooling joint resources. It is also about identifying what works and sharing good practice. We know that the population of Wales has an increasing number of older people and this means that we have considerable challenges ahead. We must face them if we are to deliver appropriate services. Policy and long-term planning must be informed by strong evidence-based research. Effective local partnerships that engage with the independent and voluntary sectors, and service users and carers are key to ensuring a robust joint commissioning and service delivery strategy. I agreed with the committee when it identified that it is important that we recognise the significance of adequate consultation and the powerful impact local services have on the health and wellbeing of the people that they serve. All of these issues are covered in the report and I fully accept most of its recommendations, as my written statement makes clear.

I agree with the committee in recognising the importance of performance management if we are to ensure that services are delivered in accordance with local and national targets and timescales. In order to ensure a more robust performance management system, service and financial frameworks, inspection regimes, and performance agreements have been amended and a balanced scorecard introduced. I will also consult in the summer on a national service framework for older people. Several of the recommendations call for revised guidance or a review of existing guidance. In most cases, I am pleased that this work has already been identified and commissioned, for example, community

darparu gwasanaethau wedi eu hintegreiddio'n well lle y gwelir iechyd a gofal cymdeithasol yn rhyng-gysylltu. Yr ydym wedi gweld cynnydd o ran cydweithio'n well rhwng iechyd a gofal cymdeithasol, ond mae rhwystrau yn dal i fodoli. Nid mater o newid diwylliant yn unig yw darparu gwasanaeth sy'n canolbwytio ar y claf; mae hefyd yn ymwneud â sicrhau bod gan y staff proffesiynol sy'n gweithio yn y meysydd rhyng-gysylltiol hyn yr arfau i wneud y gwaith, eu bod yn cael cyfle i hyfforddi a datblygu ar y cyd, a bod partneriaethau lleol yn creu amgylchedd sy'n annog gweithio mewn partneriaeth drwy gyfuno adnoddau. Mater ydyw hefyd o ganfod yr hyn sy'n gweithio ac o rannu arferion da. Gwyddom fod gan boblogaeth Cymru nifer gynyddol o bobl hŷn ac mae hyn yn golygu y bydd cryn her o'n blaenau. Rhaid inni ei hwynebu os ydym am ddarparu gwasanaethau priodol. Rhaid i bolisi a chynllunio hirdymor gael eu llywio gan ymchwil gadarn sy'n seiliedig ar dystiolaeth. Mae partneriaethau lleol effeithiol sy'n ymgysylltu gyda'r sectorau annibynnol a gwirfoddol, a defnyddwyr gwasanaeth a gofalwyr, yn allweddol i sicrhau strategaeth gadarn ar gyfer comisiynu a darparu gwasanaethau ar y cyd. Yr oeddwn yn cytuno â'r pwylgor pan ddywedodd pa mor hanfodol yw cydnabod pwysigrwydd ymgynghori digonol a'r effaith bwerus y mae gwasanaethau lleol yn ei chael ar iechyd a lles y bobl a wasanaethir ganddynt. Ymdrinnir â'r materion hyn oll yn yr adroddiad a derbynaf y rhan fwyaf o'i argymhellion yn llawn, fel y nodir yn glir yn fy natganiad ysgrifenedig. Cytunaf â'r pwylgor o ran cydnabod pwysigrwydd rheoli perfformiad os ydym am sicrhau bod gwasanaethau'n cael eu darparu yn unol â thargedau ac amserleni lleol a chenedlaethol. Er mwyn sicrhau system rheoli perfformiad fwy cyhyrog, mae fframweithiau gwasanaeth ac ariannol, trefniadau archwilio, a chytundebau perfformiad wedi eu diwygio a cherdyn sgôr cytbwys wedi'i gyflwyno. Byddaf hefyd yn ymgynghori yn yr haf ar fframwaith gwasanaeth cenedlaethol ar gyfer pobl hŷn. Mae amryw o'r argymhellion yn galw am ganllawiau diwygiedig neu adolygiad o'r canllawiau presennol. Yn y rhan fwyaf o achosion, yr wyf yn falch o ddweud bod y

plans, or the hospital discharge planning guidance, which is to be issued on 13 May 2005. We have introduced initiatives to improve collaboration and develop emergency care services, such as the Welsh emergency care collaborative. We have commissioned a scoping study for an audit of intermediate care services and established an advisory group to advise us on future developments with regard to unified assessments. The Welsh Assembly Government is also in the process of developing several policy and framework documents. These will emphasise the importance of research and intelligence to improve strategic planning and the need for health, social care and wellbeing strategies to address the issue of long-term planning for all client groups, including those with mental and physical care needs. The committee was right to identify the dissemination of good practice as a vital strand for developing better services throughout Wales. We shall pursue the issue of accreditation and dissemination of good practice in joint working with the National Leadership and Innovation Agency for Healthcare and Excellence Wales, with a view to possibly extending the services that they currently offer.

As an Assembly Government, we continually emphasise the need for effective joint working at the interface between health and social care. We intend to deliver the best possible services, which will continue to be the key priority in the delivery of health and social care across Wales. We must keep in our sights the ultimate goal. Individuals must receive the best possible services regardless of how they access it, or who delivers it. I am sure that you will agree that that must be our common aim.

Rhodri Glyn Thomas: Diolch am eich ymateb i'r adroddiad. Croesawaf y ffaith eich bod yn derbyn y rhan fwyaf o argymhellion y pwylgor, ond yr wyf braidd yn siomedig yn y diffyg manylder yn eich ymateb. Derbyniaf y bydd ymateb pellach, lle gobeithiaf y byddwch yn ymdrin yn fanwl â phob un o'r

gwaith hwn eisoes wedi'i nodi a'i gomisiynu, er enghraifft gyda chynlluniau cymunedol, neu'r canllawiau ar gynllunio rhyddhau cleifion o'r ysbyty, sydd i'w cyhoeddi ar 13 Mai 2005. Yr ydym wedi cyflwyno mentrau i wella cydweithrediad ac i ddatblygu gwasanaethau gofal mewn argyfwng, fel y cynllun cydweithredu ym maes gofal mewn argyfwng. Yr ydym wedi comisiynu astudiaeth gwmpasu ar gyfer archwilio gwasanaethau gofal canolraddol ac wedi sefydlu grŵp ymgynghorol i'n cynghori ar ddatblygiadau asesu unedig yn y dyfodol. Mae Llywodraeth y Cynulliad hefyd yn y broses o ddatblygu nifer o ddogfennau polisi a fframwaith. Bydd y rhain yn pwysleisio pwysigrwydd ymchwil a chasglu gwybodaeth i wella cynllunio strategol, a bod angen i strategaethau iechyd, gofal cymdeithasol a lles roi sylw i gynllunio hirdymor ar gyfer pob grŵp o gleientau, gan gynnwys rhai sydd ag anghenion gofal corfforol a meddyliol. Yr oedd y pwylgor yn llygad ei le wrth nodi bod lledaenu arferion da yn un o hanfodion datblygu gwasanaethau gwell ledled Cymru. Byddwn yn parhau i bwysleisio achredu a lledaenu arferion da wrth gydweithio gydag Asiantaeth Genedlaethol Arwain ac Arloesi mewn Gofal Iechyd a Rhagoriaeth Cymru, gyda'r bwriad, efallai, o ymestyn y gwasanaethau a gynigir ganddynt ar hyn o bryd.

Fel Llywodraeth y Cynulliad, yr ydym yn pwysleisio'n barhaus fod angen cydweithio effeithiol pan fo'r gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol yn rhyng-gysylltu. Bwriadwn ddarparu'r gwasanaethau gorau posibl, a bydd hyn yn parhau i fod yn flaenoriaeth allweddol yng nghyswilt darparu iechyd a gofal cymdeithasol ar draws Cymru. Rhaid inni gadw golwg ar y nod yn y pen draw. Rhaid i unigolion dderbyn y gwasanaethau gorau posibl ni waeth sut y caint fynediad atynt, na phwy sy'n eu darparu. Yr wyf yn siŵr y byddwch yn cytuno bod yn rhaid i hynny fod yn nod cyffredin inni.

Rhodri Glyn Thomas: Thank you for your response to the report. I welcome the fact that you accept the majority of the committee's recommendations, but I am somewhat disappointed by the lack of detail in your response. I accept that there will be a further response, in which you will hopefully deal

argymhellion. Yr wyf yn derbyn eich gair eich bod yn barod i dderbyn y rhan fwyaf o'r argymhellion ac y byddwch yn ymateb i'r adroddiad mewn modd cadarnhaol.

Fodd bynnag, yr wyf ychydig yn siomedig yn elfen hunan-foddaol eich ymateb a'r awgrymiadau, hwnt ac yma, fod y Llywodraeth eisoes yn ymateb i nifer o'r galwadau hyn. Gobeithiaf eich bod yn derbyn bod llawer o waith i'w wneud i sicrhau cydweithio effeithiol rhwng y sectorau iechyd a gwasanaethau cymdeithasol. Cytunaf fod angen rhannu arferion da, ond o ystyried y dystiolaeth a glywyd yn ystod yr ymchwiliad, gobeithiaf eich bod yn cytuno bod yr arferion da a welir yn amrywio yn fawr iawn. Er enghraifft, yr oedd engrheifftiau o arferion da yn Wrecsam a Chaerffili, ond yr oedd y strwythurau a ddefnyddid i weithredu'r arferion da hynny yn sylfaenol wahanol yn y ddau awdurdod. Y mae angen cysoni hynny.

On recommendation 1, on the information and communications technology system, do you accept that we must ensure that the ICT system is consistent between the medical and social services sectors? On recommendation 4, on short-term funding, although we accept that short-term funding led to certain innovative projects, it does create a problem. Do you accept that there has to be a means of integrating new and innovative projects and programmes, introduced via short-term funding, into the main funding system?

On recommendations 6 and 7, on joint funding, there was recognition, certainly in terms of the evidence that we received in the report, that there was no great enthusiasm for joint funding or a pool of funding. Yet, there must be a means of ensuring common objectives in terms of what the medical and social services sectors are trying to achieve and develop. In that sense, on work practice, there must be consistency in what they are trying to achieve. Do you accept that elements of physiotherapy and general therapy must be included in the need to look at the interface between medical provision and that of social services?

with each recommendation in detail. I will take you at your word that you are prepared to accept the majority of the recommendations and that you will respond positively to the report.

However, I am somewhat disappointed by the self-satisfied nature of your response and your suggestions, here and there, that the Government is already responding to many of these demands. I hope that you accept that a great deal of work needs to be done to ensure effective collaboration between the health and social care sectors. I agree that we need to share good practice, but given the evidence that we received during the inquiry, I hope that you agree that there is a great deal of variance in the good practice that exists. For example, there were examples of good practice in Wrexham and Caerphilly, but the structures used to implement that good practice were fundamentally different in both authorities. Consistency is needed in that respect.

Ynghylch argymhelliad 1, ynglŷn â'r system technoleg gwybodaeth a chyfathrebu, a ydych yn derbyn bod yn rhaid inni sicrhau bod y system TGCh yn gyson rhwng y sectorau meddygol a gwasanaethau cymdeithasol? O ran argymhelliad 4, ynghylch cyllid tymor byr, er ein bod yn derbyn bod cyllid tymor byr wedi arwain at rai prosiectau arloesol, mae yn creu problem. A ydych yn derbyn bod yn rhaid cael dull o integreiddio prosiectau a rhagleni newydd ac arloesol, a gyflwynir drwy gyllid tymor byr, i'r brif system gyllido?

Ynghylch argymhellion 6 a 7, ynglŷn â chydgyllido, yr oeddid yn cydnabod, yn sicr o ran y dystiolaeth a dderbyniwyd yn yr adroddiad, nad oedd dim brwd frydedd mawr ynghylch cydgyllido na chyfuno cyllid. Eto, rhaid rywfodd sicrhau amcanion cyffredin o ran yr hyn y mae'r sectorau meddygol a gwasanaethau cymdeithasol yn ceisio ei gyflawni a'i ddatblygu. Yn yr ystyr hwnnw, o ran arferion gweithio, rhaid cael cysondeb yn yr hyn y maent yn ceisio ei gyflawni. A ydych yn derbyn bod yn rhaid cynnwys elfennau o ffisiotherapi a therapi cyffredinol yn yr angen i edrych ar y rhyng-gysylltiad rhwng gwasanaethau meddygol a'r gwasanaethau cymdeithasol?

3.10 p.m.

With regard to recommendation 18, will you accept that a great deal of work needs to be done to ensure that everybody, at every level, is working towards the same goals, and that they are using the same guidelines? On recommendation 21, will you also accept that a great deal of work needs to be done to develop unified assessment of patients by the medical and social services sectors?

I welcome the warm response you have given, Minister, and I look forward to seeing your more detailed response. I will allow you the benefit of the doubt that the warm response will develop into specific responses and that some of the recommendations will be taken on board.

Brian Gibbons: To be fair, a written response of 12 or 13 pages is not insubstantial. It certainly should be good enough for a start. In some ways it should not be a surprise that many of the recommendations are already in the process of being actioned by the Assembly Government because, as Members will be aware, there is an active dialogue between the Assembly Government, local government and local health boards. Many of the issues that were raised in the review had already been picked up on as part of our performance management and so on.

Something would have to be seriously wrong with one of the processes of doing the report if we were getting entirely different messages. In other words, if we had not both picked up on the same list of issues it would mean that one or the other of us was seriously out of tune with the evidence. It is a tribute to the quality of the report—and it is certainly our evidence—that we are largely moving in a similar direction.

However, we must realise that the crucial element in any process management is the outcome for the service user. That must be the key measure of our performance. For example, some of the recommendations are somewhat process-orientated, whereas the crucial thing is to be more outcome-orientated. Some of the differences that might

Ynghylch argymhelliaid 18, a wnewch dderbyn bod angen gwneud cryn dipyn o waith i sicrhau bod pawb, ar bob lefel, yn cyrchu at yr un nod, a'u bod yn defnyddio'r un canllawiau? Ynghylch argymhelliaid 21, a wnewch hefyd dderbyn bod angen gwneud llawer iawn o waith i ddatblygu asesu unedig i gleifion gan y sectorau meddygol a gwasanaethau cymdeithasol?

Croesawaf yr ymateb cynnes a roesoch, Weinidog, ac edrychaf ymlaen at weld eich ymateb mwy manwl. Rhoddfa fantais yr amheuaeth i chi y bydd yr ymateb cynnes yn datblygu'n ymatebion penodol ac y bydd rhai o'r argymhellion yn cael eu derbyn.

Brian Gibbons: A bod yn deg, nid yw ymateb ysgrifenedig o 12 neu 13 tudalen yn ansylweddol. Yn sicr, dylai fod yn ddigon da i ddechrau. Mewn rhai ffyrdd, ni ddylai fod yn syndod bod llawer o'r argymhellion eisoes yn y broses o gael eu gweithredu gan Lywodraeth y Cynulliad oherwydd, fel y bydd yr Aelodau yn gwybod, mae deialog barhaus yn digwydd rhwng Llywodraeth y Cynulliad, llywodraeth leol a byrddau iechyd lleol. Yr oedd llawer o'r materion a godwyd yn yr adolygiad eisoes wedi eu nodi fel rhan o'n trefniadau rheoli perfformiad ac yn y blaen.

Byddai'n rhaid i rywbeth mawr fod o'i le ar un o brosesau datblygu'r adroddiad pe byddem yn derbyn negeseuon cwbl wahanol. Mewn geiriau eraill, pe na byddem ein dau wedi nodi'r un rhestr o faterion, byddai'n golygu bod y naill neu'r llall ohonom wedi colli golwg yn llwyr ar y dystiolaeth. Mae'n deyrnged i ansawdd yr adroddiad—ac yn sicr dyna yw'r dystiolaeth sydd gennym ni—ein bod yn symud fwy neu lai i'r un cyfeiriad.

Fodd bynnag, rhaid inni sylweddoli mai'r elfen hanfodol wrth reoli unrhyw broses yw'r canlyniad i'r defnyddiwr gwasanaeth. Hyn o reidrwydd yw ffon fesur allweddol ein perfformiad. Er enghraift, mae tuedd i roi pwyslais ar y broses yn rhai o'r argymhellion, ond rhoi mwy o bwyslais ar y canlyniad yw'r peth pwysicaf. Mae rhai o'r gwahaniaethau a

exist in the report are simply a reflection of that.

You are quite right that the ICT needs to have connectivity. Practical steps are being taken to achieve that type of interconnectivity between health and social care in Wales, and between services in Wales and services in England because there is a common border that we must take into consideration. We must achieve that, but progress is being made and the need has been recognised. We are not in a position to consider integration of services, because although health and social care have a considerable number of issues in common, there are some areas that they do not share. Therefore, total integration may not be possible.

It is correct that we need to look at short-term projects, but a number are funded by special grants that, in time, will be linked in to the main budget allocation mechanisms. Obviously, many of these projects are funded through the Wanless schemes as well. Some are being funded through the capacity grant, and some are being funded through the joint funding schemes.

I must admit that I did not take from the report that there is no support for joint financing, as you said. Where there is good practice, budgetary issues can be easily overcome. However, the difficulty is often the argument over where the money is coming from. Building in financial flexibility and allowing opportunities for pooling budgets is a constructive way to address the issue. It is crucial that the unified assessment process addresses the issue of occupational therapy and physiotherapy. That is the whole point of the unified assessment process, in that these dimensions—health and social care and the interfacing issues—are all brought together in a single assessment process. You are right to say that that will only be achieved through joint professional training and development. It is interesting, and relevant to the point made, that much of the monitoring of the unified assessment process is taking place through the Social Services Inspectorate for Wales and the office of the Assembly's chief nursing officer, to ensure that that kind of joint work is taking place in

allai fod yn yr adroddiad efallai'n adlewyrchu hynny.

Yr ydych yn holol iawn bod angen cysylltedd ynglŷn â'r TGCh. Mae camau ymarferol yn cael eu cymryd i sicrhau'r rhyng-gysylltedd hwnnw rhwng iechyd a gofal cymdeithasol yng Nghymru, a rhwng gwasanaethau yng Nghymru ac yn Lloegr, gan fod gennym ffin gyffredin y mae'n rhaid ei hystyried. Rhaid inni gyflawni hyn, ond mae cynnydd eisoes yn cael ei wneud a'r angen wedi'i gydnabod. Nid ydym yn gallu ystyried integreiddio gwasanaethau, oherwydd, er bod gan iechyd a gofal cymdeithasol nifer helaeth o faterion yn gyffredin, mae ambell faes nad ydynt yn eu rhannu. Felly, efallai na fydd integreiddio llwyr yn bosibl.

Mae'n gywir dweud bod angen inni edrych ar brosiectau tymor byr, ond mae nifer yn cael eu cyllido gan grantiau arbennig a fydd, ymhen amser, yn cael eu cysylltu â'r prif drefniadau dyrannu cyllidebol. Yn amlwg, mae amryw o'r prosiectau hyn yn cael eu hariannu drwy gynlluniau Wanless hefyd. Mae rhai yn cael eu cyllido drwy'r grant adnoddau ymarferol a rhai drwy'r cynlluniau cydgyllido.

Rhaid imi gyfaddef na chefais yr argraff oddi wrth yr adroddiad nad oes cefnogaeth i gydgyllido, fel y dywedasoch. Lle y mae arferion da, mae modd goresgyn problemau cyllidebol yn hawdd. Er hynny, yr anhawster yn aml yw'r ddadl yngylch o ba le y daw'r cyllid. Mae ymgorfwr hyblygrwydd ariannol a chynnig cyfleoedd i gyfuno cyllid yn ffordd adeiladol o fynd i'r afael â'r mater. Mae'n hanfodol bod y broses asesu unedig yn delio â chwestiwn therapi galwedigaethol a ffisiotherapi. Dyna holl bwynt y broses asesu unedig, o ran bod y dimensiynau hyn—iechyd a gofal cymdeithasol a'r materion rhyng-gysylltiedig—oll yn cael eu dwyn ynghyd mewn un broses asesu. Yr ydych yn iawn wrth ddweud na chaiff hynny ond ei gyflawni drwy hyfforddiant a datblygu proffesiynol ar y cyd. Mae'n ddiddorol, ac yn berthnasol i'r pwynt a wnaed, fod llawer o'r gwaith o fonitro'r broses asesu unedig yn digwydd drwy gyfrwng Arolygiaeth Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru a swyddfa prif swyddog nyrso'r Cynulliad, er mwyn sicrhau bod y math hwn o gydweithio

terms of training and learning.

Therefore, I welcome your comments, though they may be slightly begrudging at the margins.

Jonathan Morgan: I welcome the statement. This is your opportunity, Minister, to respond to the committee's report. The committee has undertaken a thorough and detailed review, we have produced a detailed report, and we have already had a detailed discussion on it in the Chamber, therefore this is your opportunity to respond.

In some respects, I share Rhodri Glyn Thomas's concerns that this is a missed opportunity. There are 22 separate recommendations for you, as Minister, to take forward, either on behalf of the Assembly Government or as part of changing guidance and recommendations to other agencies. You said in your statement that you accept most of the recommendations. By virtue of that, I assume that you do not accept some of the recommendations. Which recommendations does the Assembly Government not accept and why have they not been accepted?

This statement is rather light on detail, and there are certain recommendations that demand more of a response. Rhodri Glyn Thomas was right to refer to recommendation 1 relating to ICT and the lack of compatibility between the systems within social care and the health sector. You will be aware that this was a central theme that we looked at throughout the review, in terms of the need to move towards a seamless electronic patient record. There is a huge amount of concern within the medical profession—not just among GPs within the front-line primary care services, but among pharmacists—that the electronic patient record will not be introduced for quite some time. This needs to be fleshed out, Minister, and you need to be firm on timescales. We need to know from where the money will come to pay for this and how you foresee that it will be taken forward from the Assembly Government's point of view.

yn mynd rhagddo o safbwyt hyfforddiant a dysgu.

Felly, croesawaf eich sylwadau, er eu bod o posibl braidd yn grintachlyd ar yr ymylon.

Jonathan Morgan: Croesawaf y datganiad. Hwn yw eich cyfle, Weinidog, i ymateb i adroddiad y pwylgor. Mae'r pwylgor wedi cynnal adolygiad trylwyr a manwl, yr ydym wedi llunio adroddiad manwl, ac yr ydym eisoes wedi cael trafodaeth fanwl arno yn y Siambr, felly hwn yw eich cyfle i ymateb.

I ryw raddau, rhannaf bryderon Rhodri Glyn Thomas fod hwn yn gyfle sydd wedi ei golli. Ceir 22 o argymhellion ar wahân i chi, fel Gweinidog, eu gweithredu, un ai ar ran Llywodraeth y Cynulliad neu fel rhan o argymhellion a chanllawiau sy'n newid i asiantaethau eraill. Dywedasoch yn eich datganiad eich bod yn derbyn y rhan fwyaf o'r argymhellion. Gan hynny, tybiaf nad ydych yn derbyn rhai o'r argymhellion. Pa rai o'r argymhellion yw'r rhai nad yw Llywodraeth y Cynulliad yn eu derbyn a phaham na chawsant eu derbyn?

Mae'r datganiad hwn braidd yn brin o fanylder, ac mae rhai argymhellion sydd yn mynnu mwy o ymateb. Yr oedd Rhodri Glyn Thomas yn iawn wrth gyfeirio at argymhelliaid 1 ynghylch TGCh a'r diffyg cydwediad rhwng y systemau ym maes gofal cymdeithasol a'r sector iechyd. Byddwch yn ymwybodol bod hon yn thema ganolog y bu inni edrych arni drwy gydol yr adolygiad, o ran yr angen i symud tuag at gofnodion cleifion electronig di-dor. Ceir pryder aruthrol yn y proffesiwn meddygol—nid ymysg meddygon teulu sydd yn gweithio yng ngwasanaethau gofal sylfaenol y rheng flaen yn unig, ond ymysg fferyllwyr—na chaiff cofnodion cleifion electronig eu cyflwyno am gryn amser. Rhaid rhoi rhagor o fanylion ynglŷn â hyn, Weinidog, a rhaid ichi fod yn bendant ynghylch amserlenni. Rhaid inni gael gwybod o ble y daw'r arian i dalu am hyn a sut y rhagwelwch y caiff ei ddatblygu o safbwyt Llywodraeth y Cynulliad.

Recommendation 7 talks about the service and financial framework, and the need for evidence of comprehensive joint working, in terms of it being a central performance indicator, but also a performance indicator under the Wales programme for improvement. You outlined this in your statement, but is this what is outlined in the committee's report? It is a little lacking in terms of clarity, therefore could you provide a little more detail on that, because it will be a central feature of driving this messaging home? The service and final framework and the Wales programme for improvement will be the driving force for the change in terms of setting the performance indicators for social care and the health service.

I am pleased that you have started to tackle the issue of intermediate care, as outlined in recommendation 11. Again, can you provide some kind of a timescale for this issue? You have talked about advisory groups, scoping studies and so on, but can you set a timescale in terms of analysing what kinds of innovation we could introduce outside the hospital setting to provide intermediate care?

In your response, you also referred to recommendation 22, which is the work I saw at the Blaenau Gwent Assist project, which was a very interesting and innovative approach to using ICT and technology for those people who wanted to be cared for within their own homes. It was a very exciting project, and the report asks you to evaluate the scheme and perhaps look at the way in which this kind of work could be rolled out throughout Wales. Again, could you provide a timescale for how your officials will evaluate the work that has been done in Blaenau Gwent and evaluate whether or not this is something that could be rolled out across Wales?

3.20 p.m.

Finally—and this is not in the report nor is it a recommendation, as we decided against including it—in light of the work that has been done by the committee, and in light of

Mae argymhelliad 7 yn ymdrin â'r fframwaith ariannol a gwasanaethau, a'r angen am dystiolaeth o gydweithio cynhwysfawr, o ran ei fod yn ddangosydd perfformiad canolog, ond hefyd yn ddangosydd perfformiad dan Raglen Cymru ar gyfer Gwella. Bu ichi amlinellu hyn yn eich datganiad, ond ai hyn a amlinellir yn adroddiad y pwylgor? Mae ychydig yn brin o eglurder, felly a allech roi ychydig rhagor o fanylion ynghylch hynny, oherwydd y bydd yn rhan ganolog o'r broses o wneud pobl yn ymwybodol o'r neges hon? Y fframwaith ariannol a gwasanaethau a Rhaglen Cymru ar gyfer Gwella a fydd y prif ffactorau i ysgogi'r newid er mwyn pennu'r dangosyddion perfformiad ar gyfer gofal cymdeithasol a'r gwasanaeth iechyd.

Yr wyf yn falch eich bod wedi dechrau mynd i'r afael â chwestiwn gofal canolraddol, fel yr amlinellir yn argymhelliad 11. Unwaith eto, a allwch roi rhyw fath o amserlen ar gyfer y mater hwn? Yr ydych wedi sôn am grwpiau ymgynghorol, astudiaethau cwmpasu ac yn y blaen, ond a allwch bennu amserlen ar gyfer dadansoddi pa fathau o gyfnewidiadau y gallem eu cyflwyno mewn lleoedd ar wahân i'r ysbytai er mwyn darparu gofal canolraddol?

Yn eich ymateb, cyfeiriasoch hefyd at argymhelliad 22, sef y gwaith a welais ym mhrosiect Cymorth Blaenau Gwent; yr oedd hwn yn ddull arloesol a diddorol iawn o ddefnyddio TGCh a thechnoleg ar gyfer y bobl hynny yr oedd arnynt eisiau cael gofal yn eu cartrefi eu hunain. Yr oedd yn brosiect cyffrous iawn, ac mae'r adroddiad yn gofyn ichi werthuso'r cynllun ac efallai edrych sut y gellid cyflwyno'r math hwn o waith ledled Cymru. Unwaith eto, a allech roi amserlen ar gyfer sut y bydd eich swyddogion yn gwerthuso'r gwaith a wnaed ym Mlaenau Gwent a phwysa a mesur a yw hyn yn rhywbeth y gellid ei gyflwyno ledled Cymru?

Yn olaf—ac nid yw hyn yn yr adroddiad ac nid yw ychwaith yn argymhelliad, oherwydd ein bod wedi penderfynu yn erbyn ei gynnwys—yng ngoleuni'r gwaith a wnaeth y

this response, if we do not reach a position of greater interface between health and social care, would you consider piloting a unified care trust as a one-off, to see if it works? If it does not work, then you can bin the idea. However, please leave the idea in the system, with your officials, as a possible future pilot scheme, if you feel that we have not achieved all that we hoped to achieve through this report and through your response. I hope that you will come back with further responses to the recommendations. We need a more detailed response, with more detailed timescales, and, if necessary, more detailed financing, because, as with all committee reports, there is a cost associated with the findings and with the response of the Government. It would be useful if we could return to this in committee.

Brian Gibbons: I am not sure that this is a missed opportunity. You are aware that, within the next few weeks, we will be publishing 'A Design for Life', the 15-year strategy that consolidates the experience of the local Wanless action plans, and the lessons that we have learned from the Wanless review, 'A Question of Balance', along with various other pieces of work. 'A Design for Life', which will be the way forward for the NHS in Wales, will give you that detail. The document will include specific, detailed timelines for our targets, projects and attainments. The extra detail that you are looking for may be found in 'A Design for Life', and you could see to what extent it fulfils the requirements. However, I stand by my original statement to Rhodri Glyn that a written response of around 12 pages is not insubstantial.

There is no issue in terms of ICT incompatibility. We are developing interconnectivity hubs between ICT and healthcare. Within the social care sector, a number of consortia is developing in order to ensure that this connectivity will exist between the social care sector itself and the NHS. Therefore, this work is in hand.

pwylgor, ac yng ngoleuni'r ymateb hwn, os na chyrraeddwn sefyllfa o fwy o ryng-gysylltiad rhwng iechyd a gofal cymdeithasol, a fyddch yn ystyried treialu ymddiriedolaeth gofal unedig fel treial untro, er mwyn gweld a ydyw'n gweithio? Os nad yw'n gweithio, yna gallwch fwrv'r syniad o'r neilltu. Fodd bynnag, a fyddch crystal â gadael y syniad yn y system, gyda'ch swyddogion, fel cynllun peilot posibl i'r dyfodol, os teimlwch nad ydym wedi cyflawni popeth yr oeddym yn gobeithio ei gyflawni drwy gyfrwng yr adroddiad hwn a thrwy gyfrwng eich ymateb? Gobeithiaf y byddwch yn dychwelyd gydag ymatebion pellach i'r argymhellion. Mae arnom angen ymateb manylach, gydag amserlenni manylach, ac, os yw'n angenrheidiol, rhagor o fanylion cyllido, oherwydd, fel gyda phob adroddiad pwylgor, mae cost yn gysylltiedig â'r canfyddiadau a chydag ymateb y Llywodraeth. Byddai'n ddefnyddiol pe gallem ddychwelyd at hyn yn y pwylgor.

Brian Gibbons: Nid wyf yn sicr a yw hwn yn gyfle sydd wedi ei golli. Gwyddoch y byddwn, yn ystod yr wythnosau nesaf, yn cyhoeddi 'Cynllun Oes', y strategaeth 15 mlynedd sydd yn cydgrynhoi profiad y cynlluniau gweithredu Wanless lleol, yn ogystal â'r gwersi a ddysgasom o adolygiad Wanless, 'Cadw Cydbwysedd', ynghyd ag amrywiol weithiau eraill. Bydd 'Cynllun Oes', sef y ffordd ymlaen ar gyfer y GIG yng Nghymru, yn rhoi'r manylder hwnnw ichi. Bydd y ddogfen yn cynnwys amserlenni penodol, manwl ar gyfer ein targedau, ein prosiectau a'n cyraeddiadau. Mae'n bosibl y bydd y manylder ychwanegol yr ydych yn chwilio amdano i'w gael yn 'Cynllun Oes', a gallech weld i ba raddau y mae'n bodloni'r gofynion. Fodd bynnag, yr wyf yn dal at yr hyn a ddywedais wrth Rhodri Glyn Thomas ar y dechrau nad yw ymateb ysgrifenedig o tua 12 tudalen yn ansylweddol.

Nid oes dim problem ynghylch anghydweddiaid TGCh. Yr ydym yn sefydlu creiddiau rhyng-gysylltedd cydrhwng TGCh a gofal iechyd. O fewn y sector gofal cymdeithasol, mae sawl consortiwm yn datblygu er mwyn sicrhau y bydd y cysylltedd hwn yn bodoli rhwng y sector gofal cymdeithasol ei hun a'r GIG. Felly, mae'r gwaith hwn yn cael sylw.

The electronic patient record is more problematic. Those who have studied the progress towards creating the electronic record—whether in England, or in other parts of the world—will realise that it is a formidable technological challenge. At this stage, we hope that something will be available towards the end of the middle third of this decade. It would be foolhardy for anyone working in electronic record development to set rigid time limits. The English have set a target, but, if you have kept yourself up-to-date while you were on the election campaign trail, you will know that achieving the electronic record targets in England is proving highly problematic to say the least. Therefore, if you are up-to-date, you would realise that, though a target exists, attainment will not be easy. The people involved in trying to achieve that target realise the challenge that they face. That is the reality in relation to the electronic record.

As regards your point on intermediate care, this has been disappointing. Guidance was issued on intermediate care in December 2002. The level of progress across the NHS in Wales has not been good, and we have to review and audit the reasons why progress has not been as good as it should have been. Until we understand that, we will not be in a position to take a dramatic step forward. Having said that, one of the key parts of the national service framework for older people, which will go out to consultation before the summer, will again be to try to firm up the reasons and the standards for intermediate care in Wales. However, you are right to say that progress has not been anything like as rapid or successful as we would have liked.

You are also right in relation to performance management, though, again, I would say that performance management across health and social care in Wales has been improving dramatically over recent years. What we have achieved, for example, on delayed transfers of care, waiting times and waiting lists is clear evidence of the progress that has been made. If we are to achieve our more

Mae cofnodion cleifion electronig yn peri mwy o broblem. Bydd y rhai sydd wedi astudio'r cynnydd tuag at greu cofnodion electronig—boed hynny yn Lloegr, neu mewn rhannau eraill o'r byd—yn deall ei bod yn sialens dechnolegol enbyd. Ar hyn o bryd, gobeithiwn y bydd rhywbeth ar gael tuag at ddiweddu traean canol y degawd hwn. Byddai'n rhyfugus i unrhyw un sydd yn gweithio ym maes datblygu cofnodion electronig osod amserlenni caeth. Mae'r Saeson wedi gosod targed, ond, os ydych wedi dilyn y datblygiadau diweddaraf tra oeddech wrthi'n ymgyrchu yn yr etholiad, byddwch yn gwybod eu bod yn wynebu llawer iawn o broblemau, a dweud y lleiaf, wrth geisio cyrraedd targedau'r cofnodion electronig yn Lloegr. Felly, os yw'r wybodaeth ddiweddaraf gennych, byddech yn deall, er bod targed yn bodoli, nad hawdd fydd ei gyrraedd. Mae'r bobl sydd yn gysylltiedig â cheisio cyrraedd y targed hwnnw yn sylweddoli'r sialens a wynebant. Dyna yw'r realiti o safbwyt y cofnodion electronig.

Ynglŷn â'ch pwynt ynghylch gofal canolraddol, mae hyn wedi bod yn siomedig. Cyflwynwyd canllawiau ar ofal canolraddol yn Rhagfyr 2002. Ni fu lefel y cynnydd ar draws y GIG yng Nghymru yn dda, a rhaid inni adolygu ac archwilio'r rhesymau pam na fu'r cynnydd cystal ag y dylasai fod. Hyd oni fyddwn yn deall hynny, ni fyddwn yn gallu cymryd cam dramatig ymlaen. Wedi dweud hynny, un o rannau allweddol y fframwaith gwasanaeth cenedlaethol i bobl hŷn, fframwaith y cynhelir ymgynghoriad arno cyn yr haf, unwaith eto, fydd ceisio cadarnhau'r rhesymau dros ofal canolraddol yng Nghymru a'r safonau ar gyfer hynny. Fodd bynnag, yr ydych yn llygad eich lle na fu'r cynnydd hanner mor gyflym nac mor llwyddiannus ag y byddem wedi ei hoffi.

Yr ydych hefyd yn iawn ynghylch rheoli perfformiad, er y fyddwn, unwaith eto, yn dweud bod rheoli perfformiad ar draws y maes iechyd a gofal cymdeithasol yng Nghymru wedi bod yn gwella'n arthrol dros y blynnyddoedd diwethaf. Mae'r hyn a gyflawnasom, er enghraift, gydag oedi wrth drosglwyddo gofal, amseroedd aros a rhestrau aros yn dystiolaeth bendant o'r

ambitious targets on waiting times by the end of this decade, clearly, performance management is central to that process, as will be made clear in 'A Design for Life'.

There is a lot of scope for monitoring people electronically, and I think that much nursing care, for example, might not be necessary if we were able to fully develop telemonitoring and electronic monitoring. However, it also needs to be said that Wales has an outstanding record in telehealth and telemedicine. There is considerable leading edge work being done in all parts of Wales, particularly in north Wales, and some work is going on in mid Wales and in south-west Wales too. We are setting a good example in that field, and we are making progress. In some areas, we are at the leading edge, but we need to gather more experience in relation to Blaenau Gwent, the schemes that are going on in Ynys Môn, and some of the work in Rhondda Cynon Taf on electronic monitoring. We need to bring all of that together. However, I do not think that there is yet a critical mass of that activity from which we can make broad generalisations along the lines that you suggested.

Kirsty Williams: I thank you for your statement, Minister. My overwhelming concern about your response today relates to what I consider to be an air of complacency. The reason that the committee spent so much time conducting this review is because we believed that there was a problem. That was why we decided to review this area rather than any other—there is a problem. The fact that there is a problem was reiterated to committee members in the evidence given by a wide cross-section of people. These were people who receive, commission and deliver services. While there were shining examples of good practice, the overall picture was worrying, and it demonstrated that we have a long way to go to truly achieve an integrated health and social care system. Yet, listening to your oral statement and your response to the points made by Jonathan and Rhodri, you would swear that everything in the garden is rosy. I believe that the actions to which you pointed in your oral and written statements as work that you have already done, systems

cynnydd a wnaed. Os ydym am gyrraedd ein targedau mwy uchelgeisiol ar gyfer amseroedd aros erbyn diwedd y degawd hwn, mae rheoli perfformiad, yn bendant, yn ganolog i'r broses honno, fel yr eglurir yn 'Cynllun Oes'.

Ceir llawer o bosibiliadau ar gyfer monitro pobl yn electronig, a chredaf na fyddai llawer o ofal nyrso, er enghraifft, yn ofynnol pe byddem yn gallu llwyr ddatblygu telefonitro a monitro electronig. Fodd bynnag, rhaid dweud hefyd fod gan Gymru record eithriadol ym maes teleiechyd a thelefeddygaeth. Mae gwaith arloesol sylweddol yn cael ei wneud ym mhob rhan o Gymru, yn enwedig yn y Gogledd, ac mae peth gwaith yn mynd rhagddo yn y Canolbarth ac yn y De-orllewin hefyd. Yr ydym yn gosod esiampl dda yn y maes hwn, ac yr ydym yn camu ymlaen. Mewn rhai ardaloedd, yr ydym ar flaen y gad, ond rhaid inni gael rhagor o brofiad o safbwyt Blaenau Gwent, y cynlluniau sydd yn mynd rhagddynt ar Ynys Môn, a pheth o'r gwaith yn Rhondda Cynon Taf ar fonitro electronig. Rhaid inni ddwyn hynny i gyd at ei gilydd. Fodd bynnag, ni chredaf fod eto fâs critigol o'r gweithgaredd hwnnw i'w ddefnyddio i gyffredinoli ar y llinellau a awgrymasoch.

Kirsty Williams: Diolchaf ichi am eich datganiad, Weinidog. Mae fy mhryder dirfawr am eich ymateb heddiw yn ymwneud â'r hyn y tybiaf ei fod yn naws o hunanfoddhad. Y rheswm paham y treuliodd y pwylgor gymaint o amser yn cynnal yr adolygiad hwn oedd oherwydd ein bod yn credu bod problem. Dyna paham y penderfynasom adolygu'r maes hwn yn hytrach na rhyw faes arall—mae problem. Cafodd y ffaith bod problem ei hailadrodd gerbron aelodau'r pwylgor yn y dystiolaeth a roddwyd gan groestoriad eang o bobl. Yr oedd y rhain yn bobl sydd yn cael, sydd yn comisiynu ac sydd yn cyflwyno gwasanaethau. Er bod esiamplau gwych o arferion da, yr oedd y darlun cyffredinol yn peri pryder, a dangoswyd bod gennym gryn ffordd i fynd i wir sicrhau system iechyd a gofal cymdeithasol integredig. Ond eto, wrth wrando ar eich datganiad llafar ac ar eich ymateb i'r pwytiau a wnaeth Jonathan a Rhodri, byddech yn taeru bod popeth yn hyfryd. Credaf nad oedd y gweithredoedd y

that you have already set up and things that are already happening, were not demonstrated as being effective in the evidence that we received. We need to re-examine much more closely how we can improve the situation in Wales.

Obviously, as a committee member, I am grateful that you have accepted in principle all but one of the recommendations, and I can see only slight dissent with regard to recommendation 7. However, I wish to push you on recommendations 6 and 7. First, the committee felt strongly that key indicators of performance management, as listed in the report—that is, support for carers and assessments carried out—should be included in the core. We all know that they are collected and collated in lots of other places, but we believe that those indicators are key to demonstrating whether local authorities and local health boards are working closely together. We accept, as I said, that the indicators are collated in other places, but they need to be fundamental to how we examine whether individual organisations are performing.

3.30 p.m.

With regard to recommendation 7, your written statement states that you do not consider it appropriate, and nor would it work, to include issues around joint working as part of the SAFF, but why not? Simply saying that it does not cover health and social care is not an adequate answer. I know that the SAFF does not cover non-NHS performance, and everyone else in the Chamber knows that, but that is not an excuse for local health boards and health organisations to be let off the hook. It has to be part of the SAFF to concentrate their minds, and to demonstrate to them that you, as Minister, feel that it is important. Any of us who have sat in this Chamber for any length of time knows that, with the financial settlements that the local health boards and health organisations have, if it is not in the SAFF, it does not happen. It has to be core to

tynasoch sylw atynt yn eich datganiad llafar ac ysgrifenedig fel gwaith a wnaethoch eisoes, y systemau yr ydych eisoes wedi eu sefydlu a phethau sydd eisoes yn mynd rhagddynt, yn cael eu dangos yn weithredoedd effeithiol yn y dystiolaeth a gawsom. Rhaid inni ailedrych yn llawer agosach ar sut y gallwn wella'r sefyllfa yng Nghymru.

Yn amlwg, fel un o aelodau'r pwyllgor, yr wyf yn ddiolchgar eich bod wedi derbyn mewn egwyddor y cyfan namyn un o'r argymhellion, ac ni allaf weld ond ychydig o anghydweld o safbwyt argymhelliaid 7. Fodd bynnag, hoffwn bwys o arnoch yng hylch argymhellion 6 a 7. I ddechrau, teimlai'r pwyllgor yn gryf y dylai dangosyddion rheoli perfformiad allweddol, fel y'u rhestrir yn yr adroddiad, sef cefnogaeth i ofalwyr ac asesiadau sy'n cael eu cynnal—gael eu cynnwys yn y craidd. Gwyddom oll eu bod yn cael eu casglu a'u coladu mewn llawer o leoedd eraill, ond credwn fod y dangosyddion hyn yn allweddol i ddangos a yw awdurdodau lleol a byrddau iechyd lleol yn gweithio'n agos gyda'i gilydd. Derbyniwn, fel y dywedais, fod y dangosyddion yn cael eu coladu mewn lleoedd eraill, ond rhaid iddynt fod yn sylfaenol i'r modd yr archwiliwn a yw sefydliadau unigol yn perfformio.

O safbwyt argymhelliaid 7, noda eich datganiad ysgrifenedig nad ystyriwch ei fod yn briodol, ac na fyddai ychwaith yn gweithio, pe cynhwysid materion yn ymwneud â chydweithio fel rhan o'r Fframwaith Gwasanaeth a Chyllid, ond pam lai? Nid yw dweud yn syml nad yw'n cynnwys iechyd a gofal cymdeithasol yn ateb digonol. Gwn nad yw'r fframwaith yn cynnwys perfformiad y tu allan i'r GIG, a gŵyr pawb arall yn y Siambwr hynny, ond nid yw hynny'n esgus dros adael i sefydliadau iechyd a byrddau iechyd lleol osgoi unrhyw feirniadaeth. Rhaid iddo fod yn rhan o'r fframwaith i ganolbwytio eu meddyliau, ac i ddangos iddynt eich bod chi, fel Gweinidog, yn teimlo ei fod yn bwysig. Gŵyr unrhyw un ohonom sydd wedi eistedd yn y Siambwr hon ers tro fod y cytundebau ariannol sydd gan y sefydliadau iechyd a'r byrddau iechyd lleol

the staff if local health boards are to make progress. Simply saying that you will not do it because it does not cover both sides of the equation is not an answer. There must be another reason why you feel that it is not appropriate, and we should have that debate here or in the Health and Social Services Committee.

On recommendation 20, you cannot be immune to the widespread concern about unified assessment and its implementation. Everyone accepts that that is the way that we should go, but there is huge concern about its application and implementation on the ground. The committee gave strong recommendations regarding what needs to be done to improve the system of unified assessment yet, in your oral and your written statement, you failed to give clear direction that you truly understand the depth of the problem in this area, and what you intend to do about it.

Brian Gibbons: There is no complacency, and what you said was condemned by your own words. We have said that, in several of the areas that the committee identified as problematic, we are reviewing the progress made. We were not sitting back and saying that everything was hunky-dory or anything like that; we were reviewing, assessing, and repositioning it, and issuing new guidance. For example, we stated that we were looking at why the intermediate care sector had not developed; that does not suggest complacency. The fact that we have just reissued guidance on the discharge process does not indicate complacency; that indicates that we have picked up the same problem as the review has, and we propose to do something about it. You talked about joint commissioning but, again, my response specifically states that we recognise that there is a weakness in commissioning and joint commissioning, and we propose to do something about it.

Therefore, there is no complacency. If I told you that all the committee's findings were incorrect and that everything was going fine, that would be complacency. However, the

yn golygu, os nad yw yn y Fframwaith Gwasanaeth a Chyllid, na wnaiff ddigwydd. Rhaid iddo fod yn greiddiol i'r staff os yw byrddau iechyd lleol am gamu ymlaen. Nid yw dweud yn syml na wnewch hyn am nad yw'n cynnwys dwy ochr yr hafaliad yn atebiad. Rhaid bod rheswm arall pam y teimlwch nad yw'n briodol, a dylem gael y ddadl honno yma neu yn y Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol.

O ran argymhelliad 20, nid oes bosibl nad yw'r pryder cyffredinol yngylch asesu unedig a'r modd y'i gweithredir yn mennu dim arnoch. Derbynia pawb mai dyna'r ffordd y dylem fynd, ond mae pryder aruthrol am y modd y caiff ei weithredu a'i gyflawni yn y fan a'r lle. Rhoddodd y pwyllgor argymhellion cryf yngylch yr hyn y mae angen ei wneud i wella'r system asesu unedig, ond eto, yn eich datganiadau llafar ac ysgrifenedig, ni roesoch gyfarwyddyd clir eich bod yn gwir ddeall dyfneder y broblem yn y maes hwn, a beth y bwriadwch ei wneud yn ei gylch.

Brian Gibbons: Nid oes hunanfodlonrwydd, a chondemniwyd yr hyn a ddywedasoch gan eich geiriau eich hun. Yr ydym wedi dweud ein bod, mewn llawer o'r meysydd y canfu'r pwyllgor eu bod yn rhai problemus, yn adolygu'r hyn a gyflawnwyd. Nid oeddym yn eistedd yn ôl gan ddweud bod popeth yn iawn na dim byd felly; yr oeddym yn ei adolygu, ei asesu a'i aildrefnu, ac yn cyhoeddi canllawiau newydd. Er enghraifft, dywedasom ein bod yn edrych ar y rheswm pam nad oedd y sector gofal canolraddol wedi datblygu; nid yw hynny'n awgrymu hunanfodlonrwydd. Nid yw'rffaith ein bod newydd ailgyhoeddi canllawiau ar y broses ryddhau yn awgrymu hunanfodlonrwydd; mae'n dangos ein bod wedi gweld yr un broblem ag a welodd yr adolygiad, ac y bwriadwn wneud rhywbeth yn ei gylch. Soniasoch am gomisiynu ar y cyd ond, eto, dywed fy ymateb i yn benodol ein bod yn cydnabod bod gwendid ym maes comisiynu a chomisiynu ar y cyd, a'n bod yn bwriadu gwneud rhywbeth yn ei gylch.

Felly, nid oes dim hunanfodlonrwydd. Pe dywedwn wrthych fod holl ganfyddiadau'r pwyllgor yn anghywir a bod popeth yn mynd yn iawn, byddai hynny'n hunanfodlonrwydd.

areas of difficulty that the committee highlighted—in what is a good report—are areas that we have picked up ourselves. If you are saying that it is complacent that we are aware of where the problems are, I plead guilty, but that is not a definition of complacency that I would understand.

I understand your frustration regarding joint working at a local level, and I agree with you, in terms of the principle, that that must happen. If it does not, we will not be able to deliver a better patient experience. However, the SAFF mechanism is a financial framework document; that is what is at the core of the SAFF process. Given that it is a financial framework document, it is just not possible to simply run that over into local government as you want. You could even have some targets in the SAFF that would reflect on the health service, but that would be no guarantee that local government would respond to that and you would need some other mechanism to complement what was in the NHS SAFF.

However, as I said to Rhodri Glyn, in developing the SAFF targets—and you will be as aware of it as I am—we started off with well over 100 targets, we have worked it down to about 40, and we are now down to about 20. The service does not want to be overburdened with a mass of targets. The way forward on this was that we would agree 20 to 30 crucial targets, which were outcome related.

If the organisations are not delivering on the outcomes, they should be subject to further scrutiny through the balanced scorecard or through more active intervention by local government, local health boards or trusts. That is the way to go. We need not so much for the targets to be built into the SAFF, as you suggest, but much better performance management in the NHS and social care system. I think that frameworks are being put in place to deliver that.

Fodd bynnag, mae'r meysydd lle y mae anhawster y tynnwyd sylw atynt gan y pwylgor—mewn adroddiad sydd yn adroddiad da—yn feysydd yr ydym wedi sylwi arnynt ein hunain. Os ydych yn dweud mai hunanfodlonrwydd yw ein bod yn ymwybodol o ble y mae'r problemau, plediaf yn euog, ond nid yw hwnnw'n ddiffiniad y byddwn i'n ei ddeall.

Deallaf eich rhwystredigaeth ynghylch gweithio ar y cyd ar lefel leol, a chytunaf â chi, o ran yr egwyddor, fod yn rhaid i hynny ddigwydd. Os na ddigwydd, ni fydd modd inni roi profiad gwell i'r cleifion. Fodd bynnag, dogfen fframwaith ariannol yw mecanwaith y Fframwaith Gwasanaeth a Chyllid; dyna sydd wrth graidd proses y fframwaith. Gan mai dogfen fframwaith ariannol ydyw, nid yw'n bosibl trosglwyddo hynny i lywodraeth leol fel y mynnwch. Gallech hyd yn oed gael rhai targedau yn y fframwaith a fyddai'nadlewyrchu ar y gwasanaeth iechyd, ond ni fyddai hynny'n warant o gwbl y byddai llywodraeth leol yn ymateb i hynny a byddai arnoch angen rhyw fecanwaith arall i ategu'r hyn a geid yn Fframwaith Gwasanaeth a Chyllid y GIG.

Fodd bynnag, fel y dywedais wrth Rhodri Glyn, wrth ddatblygu targedau'r Fframwaith Gwasanaeth a Chyllid—a byddwch chi mor ymwybodol o hyn ag yr wyf fi—dechreusom gydag ymhell dros 100 o dargedau, yr ydym wedi ei gwtogi i ryw 40, a bellach yr ydym i lawr i ryw 20. Nid oes ar y gwasanaeth eisiau cael ei lethu â gormodedd o dargedau. Y ffordd ymlaen ar hyn oedd y byddem yn cytuno ar 20 i 30 targed allweddol, a fyddai'n gysylltiedig â chanlyniadau.

Os nad yw'r sefydliadau'n cyflawni'r canlyniadau, dylent fod yn destun craffu pellach drwy'r cerdyn sgorio cytbwys neu drwy ymyriad mwy gweithredol gan lywodraeth leol, byrddau iechyd lleol neu ymddiriedolaethau. Dyna'r ffordd i fynd. Mae angen nid yn gymaint i'r targedau gael eu hymgorffori yn y Fframwaith Gwasanaeth a Chyllid, fel yr awgrymwch chi, ond rheolaeth lawer gwell ar berfformiad yn y GIG a'r system gofal cymdeithasol. Credaf fod fframweithiau'n cael eu sefydlu i sicrhau hynny.

The Presiding Officer: We are beyond our allocated time for this item, but, because of its importance, I will call Christine Gwyther and the chair of the committee, David Melding.

Christine Gwyther: Thank you for the chance to contribute, Llywydd, especially as I am not a member of the Health and Social Services Committee. However, I sat in on two of its meetings, one of which took evidence from health professionals and social care professionals, and the other was to agree the list of recommendations. I do, therefore, feel a certain ownership, even though I am not a full member of that committee.

I will talk briefly about the harmonisation of staff and the challenges that that brings with it. I have been involved in the new South Pembrokeshire Hospital project at Pembroke Dock. The Minister was good enough to come down yesterday to turn the first sod, and it was really good to see him there. Issues such as terms and conditions for staff, when you have an event like that, are probably at the back of people's minds as they are thinking about how impressive the building will be and about the new equipment and the new furniture. All of that is vital, but the relationships between the South Pembrokeshire hospital staff and the social care staff, who will now be working on the same site, are even more important. At some of the meetings that I have attended, we have explored some of the difficulties facing them, such as different ways of working, manual handling and lifting, and different hours and shift patterns, all of which must be sorted out. We also talked about care pathways, joint record keeping and the unified assessment, and people understand that the unified assessment is challenging, and that has to be taken seriously.

However, I was pleased to see you there, Minister, and I was pleased to see it get off the ground because a real revolution is happening between health and social care services. In your written statement, you talk about a shared vision and shared ideals, and that is starting to really happen and it is probably one of the most important things

Y Llywydd: Yr ydym wedi treulio mwy o amser nag a bennwyd ar gyfer yr eitem hon, ond oherwydd ei phwysigrwydd, galwaf ar Christine Gwyther a chadeirydd y pwylgor, David Melding.

Christine Gwyther: Diolch am y cyfle i gyfrannu, Lywydd, yn enwedig gan nad wyf yn aelod o'r Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol. Fodd bynnag, bûm mewn dau o'i gyfarfodydd, un ohonynt i gymryd tystiolaeth gan weithwyr iechyd a gweithwyr gofal cymdeithasol, a'r llall i gytuno ar y rhestr argymhellion. Yr wyf, felly, yn teimlo rhyw gymaint o berchenogaeth, er nad wyf yn aelod llawn o'r pwyllgor hwnnw.

Soniaf yn fyr am gydgordio staff a'r her sydd ynghlwm wrth hynny. Bûm yn ymwneud â phrosiect Ysbyty newydd De Sir Benfro yn Noc Penfro. Bu'r Gweinidog crystal â dod i lawr ddoe i droi'r dywarchen gyntaf, a da iawn oedd ei weld yno. Mae'n debyg bod materion fel telerau ac amodau i'r staff, pan geir digwyddiad felly, yng nghefn meddyliau pobl wrth iddynt feddwl mor drawiadol fydd yr adeilad a meddwl am yr offer newydd a'r celfi newydd. Mae hynny i gyd yn hanfodol, ond mae'r berthynas rhwng staff ysbyty De Sir Benfro a'r staff gofal cymdeithasol, a fydd yn gweithio bellach ar yr un safle, yn bwysicach fyth. Yn rhai o'r cyfarfodydd a fynychais, buom yn ymchwilio i rai o'r anawsterau sydd yn eu hwynebu, megis gwahanol ddulliau o weithio, trin a chodi yn gorfforol, ac oriau a phatrymau shifftiau gwahanol, pethau y mae'n rhaid eu datrys bob un. Hefyd trafodasom lwybrau gofal, cadw cofnodion ar y cyd, a'r asesu unedig, ac mae pobl yn deall bod yr asesu unedig yn cynnig her, ac mae'n rhaid cymryd hynny o ddifrif.

Beth bynnag, yr oedd yn dda gennyf eich gweld yno, Weinidog, ac yr oedd yn dda gennyf weld y fenter yn dechrau oherwydd y mae chwyldro go iawn yn digwydd rhwng iechyd a'r gwasanaethau gofal cymdeithasol. Yn eich datganiad ysgrifenedig, soniwch am rannu gweledigaeth a rhannu delfrydau, ac mae hynny'n dechrau digwydd go iawn ac yn

that the Assembly has done. That has been done in a quiet way, but it is vital.

debwyd o fod yn un o'r pethau pwysicaf a wnaeth y Cynulliad. Mae hynny wedi cael ei wneud mewn modd tawel, ond mae'n hollbwysig.

Brian Gibbons: With regard to the interface between health and social care, the innovations that are taking place in south Pembrokeshire and in Tenby are very much the models of the new type of NHS where promoting independence and facilitating early discharge from hospital and then, hopefully, discharge into the community, will take place. There is a real partnership in Tenby and in south Pembrokeshire between health and social care. This is an organic development, particularly in south Pembrokeshire and Pembroke Dock where social care services will be based in the new facility. They will be working hand in glove with the health care provider, so it is an excellent example of good practice that will, hopefully, be replicated across Wales. If people look at the capital budget of approaching £300 million that I announced, they will see that it contains many of the community hospitals that will share the vision and be able to deliver the type of services that you mentioned, Christine, and which we saw at first hand in Pembrokeshire.

Brian Gibbons: O ran y rhwng-gysylltiad rhwng iechyd a gofal cymdeithasol, mae'r arloesi sydd yn digwydd yn ne Sir Benfro ac yn Ninbych y Pysgod i raddau helaeth iawn yn fodelau o'r math newydd o Wasanaeth Iechyd Gwladol lle yr hybir annibyniaeth a hwyluso rhyddhau buan o'r ysbyty ac yna, gobeithio, rhyddhau i'r gymuned. Mae partneriaeth wirioneddol yn Ninbych y Pysgod ac yn ne Sir Benfro rhwng iechyd a gofal cymdeithasol. Datblygiad organig yw hwn, yn enwedig yn ne Sir Benfro a Doc Penfro lle y lleolir gwasanaethau gofal cymdeithasol yn yr adeilad newydd. Byddant yn cydweithio'n agos â'r darparwr gofal iechyd, felly mae'n engrhaifft wych o arfer da a gaiff ei ailadrodd, gobeithio, ar hyd a lled Cymru. Os edrychir ar y gyllideb gyfalaf o bron £300 miliwn a gyhoeddais, gwelir ei bod yn cynnwys llawer o'r ysbytai cymuned a fydd yn rhannu'r weledigaeth ac a fydd yn gallu darparu'r math o wasanaethau a grybwyllyd gennych, Christine, ac a welsom drosom ein hunain yn sir Benfro.

David Melding: On behalf of the committee, I register my gratitude to the Welsh Assembly Government for accepting the report's recommendations nearly in full; there is a partial exception on recommendation 7, which has been referred to. In terms of a quantitative approach, there is no doubt that the Assembly Government's response has been good.

David Melding: Ar ran y pwylgor, cofnodaf fy niolch i Lywodraeth Cynulliad Cymru am dderbyn argymhellion yr adroddiad bron yn gyfan gwbl; ceir eithriad rhannol o ran argymhelliaid 7, y cyfeiriwyd ato. O safbwyt swm yr ymateb, nid oes dim amheuaeth nad yw ymateb Llywodraeth y Cynulliad wedi bod yn dda.

3.40 p.m.

I think that there is more doubt on the qualitative assessment. In fairness to the Government, that judgment has to take some time. The committee will now have to work with the Welsh Assembly Government to see how the recommendations that we have made are incorporated into whatever policy development was going on in any event—and you have every right to refer to that—and also where there were gaps or poor practice. I am sure that the committee will want to revisit the response that you have made and

Credaf fod mwy o amheuaeth ynglŷn â'r asesiad o safbwyt ansawdd. A bod yn deg â'r Llywodraeth, rhaid i'r dyfarniad hwnnw gymryd peth amser. Yn awr bydd rhaid i'r pwylgor weithio gyda Llywodraeth y Cynulliad Cenedlaethol i weld sut yr ymgorfforir yr argymhellion a wnaethom ym mha ddatblygiad bynnag a oedd yn digwydd o ran polisi beth bynnag—ac mae gennych bob hawl i gyfeirio at hynny—a hefyd lle'r oedd bylchau neu arferion gwael. Yr wyf yn siŵr y bydd y pwylgor yn dymuno dod yn ôl

monitor it, which will be important.

I am still slightly concerned about a few issues. We have a recommendation on the role of the independent and private sectors in planning and commissioning. We thought that this was an important area and you acknowledge that. We wonder how matters will be resolved. Guidance can be improved but, as you know, the committee has recently received evidence on the implementation of the child and adolescent mental health strategy in which we were told that the current commissioning process remains weak, five years after the strategy was introduced, and that it will be some 18 months before it is put right. Those are the kind of measures and indicators that we would like to see on many of the other recommendations, where you acknowledge that action needs to be taken, and give a timescale. When you are that candid, it incidentally strengthens your case.

You mentioned the use of the special grant scheme, and I think that you accept that special grants are only useful when evaluated, accepted as good practice and then become common practice. Otherwise, you just frustrate many people by developing a service or particular approach and do nothing with it in terms of mainstreaming. It is important that these special grant schemes are used strategically and effectively by the Government, because they are one of the biggest and most direct levers that we have for change. We need to look at that area of Government policy.

I still remain concerned, after hearing your response, about how joint working will inform the inspection and monitoring process. This needs careful development. I do not have great problems if it does not have to go through the SAFF or particular local government procedure, but I think that you must demonstrate that leadership is given at the political level at the Assembly, and is then received among the trusts, the local health boards and the local authorities, and that they get the recognition that they deserve; where they improve joint working, it

at yr ymateb a roesoch a'i fonitro, a fydd yn bwysig.

Yr wyf fymryn yn bryderus o hyd am ambell fater. Mae gennym argymhelliaid ar rôl y sectorau annibynnol a phreifat ym maes cynllunio a chomisiynu. Yr oeddem o'r farm bod hyn yn faes pwysig, ac yr ydych yn cydnabod hynny. Tybed sut y datrysir pethau? Gellir gwella'r canllawiau ond, fel y gwyddoch, derbyniodd y pwylgor dystiolaeth yn ddiweddar ar weithrediad y strategaeth iechyd meddwl i blant a glasoed lle y dywedwyd wrthym fod y broses gomisiynu ar hyn o bryd yn dal yn wan, bum mlynedd wedi i'r strategaeth gael ei chyflwyno, ac y cymer ryw 18 mis i'w gwneud yn iawn. Dyna'r mathau o fesurau a dangosyddion yr hoffem eu gweld ar lawer o'r argymhellion eraill, lle yr ydych yn cydnabod bod angen gweithredu, gan roi amserlen. Pan fyddwch mor agored â hynny, mae'n cryfhau eich dadl ar yr un pryd.

Bu ichi grybwyl defnyddio'r cynllun grantiau arbennig, a chredaf eich bod yn derbyn mai dim ond pan fyddant wedi'u gwerthuso, eu derbyn fel arfer da ac yna wedi mynd yn arfer cyffredin y bydd grantiau arbennig yn ddefnyddiol. Fel arall, dim ond peri rhwystredigaeth i lawer o bobl a wnewch drwy ddatblygu gwasanaeth neu ddull arbennig o weithio heb wneud dim ag ef o ran prif-ffrydio. Mae'n bwysig i'r cynlluniau grantiau arbennig hyn gael eu defnyddio'n strategol ac yn effeithiol gan y Llywodraeth, gan mai dyma un o'r arfau mwyaf a mwyaf uniongyrchol sydd gennym i greu newid. Mae angen inni edrych ar yr agwedd honno ar bolisi'r Llywodraeth.

Yr wyf yn dal i bryderu o hyd, wedi clywed eich ymateb, ynghylch y modd y bydd gweithio ar y cyd yn cyfrannu at y broses arolygu a monitro. Mae angen datblygiad gofalus ynglŷn â hyn. Nid yw'n peri penbleth fawr imi os nad oes raid iddo fynd drwy'r Fframwaith Gwasanaeth a Chyllid neu weithdrefn llywodraeth leol arbennig, ond credaf fod rhaid ichi ddangos bod arweiniad yn cael ei roi ar y lefel wleidyddol ym y Cynulliad, a hynny wedyn yn cael ei dderbyn ymysg yr ymddiriedolaethau, y byrddau iechyd lleol a'r awdurdodau lleol, ac y caint y

comes up in the inspection process as something worthy of commendation. At present, joint working has simply not been high enough on the agenda of monitoring and inspection. You are quite right to draw our attention to the need to improve performance management in this area.

Finally, the leadership issue came across quite strongly. We heard evidence that there is no magic solution; unified care trusts and pooled budgets are not magic solutions. These may work, but only if there is political leadership and goodwill. They will be one of many tools that could work with that goodwill.

Brian Gibbons: You are quite right. The social services inspector also mentioned this in his report. The commissioning process is not as vibrant or as quality assured as it should be, both at a locality level in every instance, but also across the borders between health and social care. In many instances, it is too geographically constrained. In other words, the commissioning process could be enhanced if neighbouring local authorities or little consortia developed joint commissioning. There is much work to be done on the commissioning process, and you are quite right on that.

I cannot disagree with anything that you said about the special grant. It is an important mechanism to give new, innovative work a chance to have ring-fenced resourcing and so forth, and let them learn from experience. Once that experience is gained and there is a sense of mainstreaming that particular service, it is not unreasonable for that funding, if the process has been validated, to be allowed to go into the general support grant. I think that that is generally the way.

In terms of local government and the general performance management system, we have been traditionally weak at holding joint inspections. However, we are making good progress. I do not think that we have reached a stage at which we have a complete corpus of experience that we can be content with, or

gydnabyddiaeth a haeddant; lle y bônt yn gwella gweithio ar y cyd, daw hynny i'r amlwg yn y broses arolygu fel rhywbeth sy'n haeddu ei ganmol. Ar hyn o bryd, nid yw gweithio ar y cyd wedi bod yn ddigon uchel ar agenda monitro ac arolygu. Yr ydych yn llygad eich lle wrth dynnu ein sylw at yr angen i wella rheolaeth perfformiad yn y maes hwn.

Yn olaf, daeth y cwestiwn am arweiniad drosodd yn eithaf cryf. Clywsom dystiolaeth nad oes ateb hud; nid atebion hud yw ymddiriedolaethau gofal unedig a chyllidebau cronedig. Gall y rhain weithio, ond dim ond os oes ewyllys da ac arweiniad gwleidyddol. Byddant yn un o nifer o arfau a allai weithio gyda'r ewyllys da hwnnw.

Brian Gibbons: Yr ydych yn llygad eich lle. Crybwylodd yr arolygydd gwasanaethau cymdeithasol hyn hefyd yn ei adroddiad. Nid yw'r broses gomisiynu mor fywiog nac mor sicr ei hansawdd ag y dylai fod, ar lefel lleoliad ym mhob achos, ond hefyd ar draws y terfynau rhwng iechyd a gofal cymdeithasol. Mewn sawl achos, mae gormod o gyfyngiadau daearyddol arni. Hynny yw, gellid gwella'r broses gomisiynu pe bai awdurdodau lleol cyfagos neu gonsortia bychain yn datblygu comisiynu ar y cyd. Mae llawer o waith i'w wneud ar y broses gomisiynu, ac yr ydych yn llygad eich lle ynghylch hynny.

Ni allaf anghytuno â dim a ddywedasoch am y grant arbennig. Mae'n fecanwaith pwysig i roi cyfle i waith newydd, arloesol gael adnoddau wedi'u clustnodi ac yn y blaen, a gadael iddynt ddysgu o brofiad. Wedi i'r profiad hwnnw gael ei ennill a bod ymdeimlad o brif-ffrydio'r gwasanaeth arbennig hwnnw, nid afresymol yw caniatáu i'r cyllid hwnnw, os yw'r broses wedi ei diliysu, fynd i mewn i'r grant cynnal cyffredinol. Dyna'r ffordd yn gyffredinol, yn fy marn i.

O ran llywodraeth leol a'r system rheoli perfformiad yn gyffredinol, yr ydym yn draddodiadol wedi bod yn wan o ran cynnal arolygiadau ar y cyd. Fodd bynnag, yr ydym yn gwneud cynnydd da. Ni chredaf fod gennym eto gorpws cyflawn o brofiad y gallwn fod yn fodlon arno, na bod pob

that every aspect of the process is necessarily perfect, but the culture is beginning to change, and performance management has a key role to play in that. Delivering on performance management is not just about identifying where failure is taking place; it is crucial to provide the assistance and the resources to give organisations an opportunity to recover. If those organisations cannot demonstrate an ability to recover, then we cannot accept the price of failure in terms of health and social care. At a certain stage, if improvement is not possible, we must look to more radical measures to ensure that patients and service users get the service to which they are entitled. Ultimately, we are about delivering services, and if the service user is not receiving a quality service, we should be appropriately held to account for that.

agwedd ar y broses yn berffaith o reidrwydd, ond mae'r diwylliant yn dechrau newid, ac mae gan reoli perfformiad rôl allweddol i'w chwarae yn hynny. Mae cyrraedd y nod o ran rheoli perfformiad yn golygu mwy na dim ond canfod ymhle y mae'r methiannau; mae'n dyngedfennol bod cymorth ac adnoddau yn cael eu darparu i roi cyfle i sefydliadau i wella. Os nad yw'r sefydliadau hynny yn gallu dangos y byddent yn gallu gwella, yna ni allwn dderbyn pris methiant yn nhermau iechyd a gofal cymdeithasol. Ar ryw adeg, os nad oes gwelliant yn bosibl, rhaid inni edrych ar fesurau mwy radical i sicrhau bod cleifion a defnyddwyr gwasanaeth yn cael y gwasanaeth y mae ganddynt hawl iddo. Yn y pen draw, darparu gwasanaethau yw ein nod, ac os nad yw'r defnyddiwr yn cael gwasanaeth o safon, dylem gael ein dal i gyfrif yn briodol am hynny.

Cynnig Cyfansawdd: Cymeradwyo Gorchymynion Composite Motion: Approval of Orders

Y Llywydd: O dan Reol Sefydlog Rhif 24.25, ni chynhelir dadl ar y cynnig hwn.

The Presiding Officer: Under Standing Order No. 24.25, this motion is not subject to debate.

The Business Minister (Jane Hutt): I propose that

the National Assembly for Wales, acting under Standing Order No. 24.25:

Cynulliad Cenedlaethol Cymru, gan weithredu'n unol â Rheol Sefydlog Rhif 24.25:

1. a) considers the report of the Legislation Committee laid in the Table Office on 26 April 2005 on the draft Countryside and Rights of Way Act 2000 (Commencement No. 7) (Wales) Order 2005; and

1. a) yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Deddfau a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 26 Ebrill 2005 ynghylch y Gorchymyn drafft, Gorchymyn Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000 (Cychwyn Rhif 7) (Cymru) 2005; a

b) approves that the Countryside and Rights of Way Act 2000 (Commencement No. 7) (Wales) Order 2005 is made in accordance with the draft regulations laid in the Table Office on 13 April 2005;

b) yn cymeradwyo bod Gorchymyn Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy (Cychwyn Rhif 7) (Cymru) 2005 yn cael ei wneud yn unol â'r rheoliadau drafft a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 13 Ebrill 2005;

2. a) considers the report of the Legislation Committee laid in the Table Office and e-mailed to Assembly Members on 3 May 2005 on the draft Food Labelling (Amendment) (Wales) Regulations 2005; and

2. a) yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Deddfau a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ac a e-bostiwyd i Aelodau'r Cynulliad ar 3 Mai 2005 ynghylch Rheoliadau drafft Labelu Bwyd (Diwygio) (Cymru) 2005; a

- b) approves that the Food Labelling (Amendment) (Wales) Regulations 2005 are made in accordance with b) yn cymeradwyo bod Rheoliadau Labelu Bwyd (Diwygio) (Cymru) 2005 yn cael eu gwneud yn unol ag
- i) the draft regulations laid in the Table Office on 20 April 2005; and i) y rheoliadau drafft a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 20 Ebrill 2005; a
- ii) the regulatory appraisal laid in the Table Office on 20 April 2005; ii) yr arfarniad rheoliadol a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 20 Ebrill 2005;
3. a) considers the report of the Legislation Committee laid in the Table Office and emailed to Assembly Members on 26 April 2005 on the draft Miscellaneous Food Additives (Amendment) (No. 2) (Wales) Regulations 2005; and 3. a) yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Deddfau a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ac a e-bostiwyd i Aelodau'r Cynulliad ar 26 Ebrill 2005 ynghylch Rheoliadau drafft Ychwanegion Bwyd Amrywiol (Diwygio) (Rhif 2) (Cymru) 2005; a
- b) approves that the Miscellaneous Food Additives (Amendment) (No. 2) (Wales) Regulations 2005 are made in accordance with b) yn cymeradwyo bod Rheoliadau Ychwanegion Bwyd Amrywiol (Diwygio) (Rhif 2) (Cymru) 2005 yn cael eu gwneud yn unol ag
- i) the draft regulations laid in the Table Office on 20 April 2005; and i) y rheoliadau drafft a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 20 Ebrill 2005; a
- ii) the regulatory appraisal laid in the Table Office on 20 April 2005; ii) yr arfarniad rheoliadol a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 20 Ebrill 2005;
4. a) considers the report of the Legislation Committee laid in the Table Office and emailed to Assembly Members on 3 May 2005 on the draft Poultry Meat, Farmed Game Bird Meat and Rabbit Meat (Hygiene and Inspection) (Amendment) (Wales) Regulations 2005; and 4. a) yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Deddfau a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ac a e-bostiwyd i Aelodau'r Cynulliad ar 3 Mai 2005 ynghylch Rheoliadau drafft Cig Dofednod, Cig Adar Hela wedi'i Ffermio a Chig Cwningod (Hylendid ac Archwilio) (Diwygio) (Cymru) 2005; a
- b) approves that the Poultry Meat, Farmed Game Bird Meat and Rabbit Meat (Hygiene and Inspection) (Amendment) (Wales) Regulations 2005 are made in accordance with b) yn cymeradwyo bod Rheoliadau Cig Dofednod, Cig Adar Hela wedi'i Ffermio a Chig Cwningod (Hylendid ac Archwilio) (Diwygio) (Cymru) 2005 yn cael eu gwneud yn unol ag
- i) the draft regulations laid in the Table Office on 20 April 2005; i) y rheoliadau drafft a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 20 Ebrill 2005;
- ii) the regulatory appraisal laid in the Table Office on 20 April 2005; and ii) yr arfarniad rheoliadol a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 20 Ebrill 2005;
- iii) the memorandum of correction laid in the Table Office and circulated to Assembly members on 3 May 2005. (NDM2425) iii) y memorandwm cywiriadau a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ac a ddosbarthwyd i Aelodau'r Cynulliad ar 3 Mai 2005. (NDM2425)

Cynnig (NDM2425): O blaid 51, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
 Motion (NDM2425): For 51, Abstain 0, Against 0.

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Butler, Rosemary
Cairns, Alun
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Andrew
Davies, Glyn
Davies, Janet
Davies, Jocelyn
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Essex, Sue
Francis, Lisa
German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Hart, Edwina
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
Isherwood, Mark
James, Irene
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Elin
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Jones, Laura Anne
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Melding, David
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Pugh, Alun
Randerson, Jenny
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Sinclair, Karen
Thomas, Catherine
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Williams, Brynle
Williams, Kirsty

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

**Cymeradwyo Rheoliadau Ardaloedd Gwella Busnes (Cymru) 2005
Approval of the Business Improvement Districts (Wales) Regulations 2005**

**The Finance Minister (Sue Essex): I Y Gweinidog Cyllid (Sue Essex): Cynigiaf
propose that fod**

the National Assembly for Wales considers the principle of the Business Improvement Districts (Wales) Regulations 2005, a copy of which was laid in Table Office on 26 April 2005. (NDM2426)

I propose that

the National Assembly for Wales:

1. considers the report of the Legislation Committee laid in the Table Office and emailed to Assembly Members on 3 May 2005 in relation to the draft Business Improvement Districts (Wales) Regulations 2005 and

2. approves that the Business Improvement Districts (Wales) Regulations 2005 is made in accordance with:

a) the draft laid in the Table Office on 26 April 2005; and

b) the regulatory appraisal laid in the Table Office and circulated to Assembly Members on 3 May 2005. (NDM2427)

These regulations enable the setting up of business improvement districts. The idea of such districts is contained within the Local Government Act 2003, and they are for businesses, along with the local council, to work together to improve the environment or viability of their area, or to deal with a particular problem that may be perceived as a difficulty. In Wales, we have developed a pilot scheme in Swansea, and one of the key components of setting up a business improvement district is to conduct a ballot among the businesses concerned, and the regulations contain the provisions for such ballots. In order for the Swansea pilot scheme to progress, we want to get the regulations approved to enable more preparatory work to be carried out. The regulations were considered by committee a few weeks ago and no comments were made.

David Lloyd: Faced with stagnant and decaying town and city centres, the Government must do something. That is why

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn ystyried egwyddor Rheoliadau Ardaloedd Gwella Busnes (Cymru) 2005, y gosodwyd copi ohonynt yn y Swyddfa Gyflwyno ar 26 Ebrill 2005. (NDM2426)

Cynigiaf fod

Cynulliad Cenedlaethol Cymru

1. yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Deddfau a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ac a e-bostiwyd i Aelodau'r Cynulliad ar 3 Mai 2005 ynghylch Rheoliadau drafft Ardaloedd Gwella Busnes (Cymru) 2005 ac

2. yn cymeradwyo bod Rheoliadau Ardaloedd Gwella Busnes (Cymru) 2005 yn cael eu gwneud yn unol ag:

a) y drafft a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 26 Ebrill 2005; a

b) yr arfaniad rheoliadol a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ac a ddosbarthwyd i Aelodau'r Cynulliad ar 3 Mai 2005. (NDM2427)

Mae'r rheoliadau hyn yn golygu y bydd modd sefydlu ardaloedd gwella busnes. Mae'r syniad am ardaloedd o'r fath wedi'i gynnwys yn Nedd Llywodraeth Leol 2003, ac maent yn rhywbeth i fusnesau, ynghyd â'r cyngor lleol, weithio arno gyda'i gilydd i wella amgylchedd neu hyfywedd eu hardal, neu i ddelio â phroblem neilltuol sydd efallai yn cael ei gweld fel anhawster. Yng Nghymru, yr ydym wedi datblygu cynllun peilot yn Abertawe, ac un o elfennau allweddol sefydlu ardal gwella busnes yw cynnal pleidlais ymmsg y busnesau dan sylw, ac mae'r rheoliadau yn cynnwys y darpariaethau ar gyfer cynnal pleidlais o'r fath. Er mwyn i gynllun peilot Abertawe fynd yn ei flaen, yr ydym am i'r rheoliadau gael eu cymeradwyo fel bod modd gwneud rhagor o waith paratoadol. Cafodd y rheoliadau eu hystyried gan y pwyllgor rai wythnosau yn ôl ac ni chyflwynwyd sylwadau.

David Lloyd: Yn wyneb sefyllfa lle y mae canol trefi a dinasoedd yn farwaidd ac yn dadfeilio, rhaid i'r Llywodraeth wneud

Plaid Cymru is happy to support business improvement districts. As the Minister mentioned, a pilot is taking place in Swansea, which is looking to revitalise the city centre. I can see how having many businesses coming together with the local council and paying the necessary levy can be successful in a business improvement district in a place such as Swansea. A couple of points were raised in committee. First, how confident is the Minister that the model used in Swansea will be successful in small towns in rural areas? Secondly, on a point of local democracy, can the Minister enlarge on how she will ensure that the views of the local population are not sidelined by business interests as the business improvement districts develop? With those two small caveats, Plaid Cymru is content to support the motion.

3.50 p.m.

Glyn Davies: The establishment of business improvement districts is an interesting development, and I understand that they have been successful in the United States of America. It will be interesting to see how the BIDs that are being established in other parts of the United Kingdom go forward. Our group has some concerns about business improvement districts, which stem essentially from our distrust of the Government's intentions and objectives. There is a danger that business improvement districts could prove to be yet another Government stealth tax. We know that the Government wants to lay the tax burden on business—we have seen that in a number of areas. We do not think that that is the right way forward, and we will oppose it at every opportunity, in every political institution, over the next five years.

I acknowledge that business improvement districts are a more acceptable way of raising money from business than supplementary business rates, or even returning to business rates being set by local authorities. Business improvement districts are a better way of going forward than that, but there is a danger that if the responsibility for providing improvements to the environment, public transport or security is taken on by a majority of businesses—that is, 51 per cent—it will be

rhywbeth. Dyna pam y mae Plaid Cymru yn falch o gefnogi ardaloedd gwella busnes. Fel y soniodd y Gweinidog, mae peilot ar waith yn Abertawe, sy'n ceisio adfywio canol y ddinas. Gallaf weld sut y byddai cael llawer o fusnesau i ddod ynghyd gyda'r cyngor lleol ac yn talu'r ardoll angenrheidiol yn llwyddo mewn ardal gwella busnes mewn lle megis Abertawe. Codwyd dau bwynt yn y pwylgor. Yn gyntaf, pa mor hyderus yw'r Gweinidog y bydd y model sy'n cael ei ddefnyddio yn Abertawe yn llwyddo mewn trefi bach mewn ardaloedd gwledig? Yn ail, ar bwynt o ddemocratiaeth leol, a all y Gweiniodg ymhelaethu ar sut y bydd yn sicrhau nad yw barn y boblogaeth leol yn cael ei gwthio o'r neilltu gan fuddiannau busnes wrth i'r ardaloedd gwella busnes ddatblygu? Gyda'r ddau gafeat bach hynny, mae Plaid Cymru yn fodlon cefnogi'r cynnig.

Glyn Davies: Mae sefydlu ardaloedd gwella busnes yn ddatblygiad diddorol, ac yr wyf yn deall eu bod wedi bod yn llwyddiant yn Unol Daleithiau America. Bydd yn ddiddorol gweld sut y mae'r ardaloedd gwella busnes sy'n cael eu sefydlu mewn rhannau eraill o'r Deyrnas Unedig yn gwneud. Mae gan ein grŵp rai pryderon am ardaloedd gwella busnes, sy'n deillio yn eu hanfod o'n drwgdybiaeth o fwriadau ac amcanion y Llywodraeth. Mae perygl y gallai ardaloedd gwella busnes fod yn dreth ddirgel arall eto gan y Llywodraeth. Gwyddom fod y Llywodraeth am roi baich y trethi ar fusnes—yr ydym wedi gweld hynny mewn nifer o feysydd. Ni chredwn mai dyna'r ffordd iawn ymlaen, a byddwn yn ei wrthwynebu ar bob cyfle, ym mhob sefydliad gwleidyddol, dros y pum mlynedd nesaf.

Yr wyf yn cydnabod bod ardaloedd gwella busnes yn ffordd fwy derbynol o godi arian na threthi busnes atodol, neu ddychwelyd hyd yn oed at sefyllfa lle y mae'r trethi busnes yn cael eu pennu gan yr awdurdodau lleol. Mae ardaloedd gwella busnes yn well ffordd ymlaen na hynny, ond mae perygl, os yw'r cyfrifoldeb am ddarparu gwelliannau i'r amgylchedd, trafnidiaeth gyhoeddus neu ddiogelwch yn cael ei ysgwyddo gan fwyafrif o fusnesau—hynny yw, 51 cant—y bydd

seen in that area, as well as in other areas, as the sole responsibility of business. We must be satisfied that that will not accompany the development of business improvement districts.

I know that this policy stems from a business initiative. There is the protection of it being an initiative of business itself; there must be a referendum in order to set up a business investment district, although that only requires 51 per cent of businesses to agree, and there is a sunset clause element. Therefore, I accept that there is some protection for business, but, in our view, the dangers outweigh the potential benefits at this stage. We are extremely nervous about business improvement districts.

Michael German: I will leave the Government to defend itself against the Conservative onslaught on a proposal that seems to have the support of the business community in Wales. My support for this is somewhat tempered by an issue of which the Minister is well aware, as I have raised it before. There is genuine concern that business improvement districts will only work in areas where there are already thriving businesses. They will work for the more prosperous parts of Wales, but less well, and perhaps not at all, for the less prosperous parts. I know that the Minister has heard this before, but would a business improvement district work in Ebbw Vale? It is highly unlikely that it would because, in order for business to commit to improving its environment, it is necessary for business itself to have some prospect of improvement. Therefore, the general thrust of these policies will be seen much more in the larger cities and larger areas of Wales. That does not mean that we should decry them and not have them, but we should go into this with open eyes.

I ask the Minister to review the policy concerning how the environment of the rundown towns of Wales can be improved, particularly those in the Heads of the Valleys where these sorts of schemes will not work, and to come back with some alternative proposals concerning ways in which Government investment can help the retail

yn cael ei weld yn yr ardal honno, ac mewn ardaloedd eraill hefyd, fel cyfrifoldeb i'r busnesau yn unig. Rhaid inni gael ein hargyhoeddi na fydd hynny'n dod law yn llaw â datblygu ardaloedd gwella busnes.

Gwn fod y polisi hwn yn deillio o fenter busnes. Mae'r ffaith mai menter gan fyd busnes ei hun ydyw yn amddiffyniad; rhaid cael refferendwm er mwyn sefydlu ardal datblygu busnes, er mai dim ond gofyn i 51 y cant o fusnesau gytuno sydd, ac mae elfen o gymal machlud. Felly, yr wyf yn derbyn bod rhywfaint o amddiffyniad i fusnesau, ond, yn ein barn ni, mae'r peryglon yn fwy na'r manteision possibl ar hyn o bryd. Yr ydym yn hynod nerfus ynghylch ardaloedd gwella busnes.

Michael German: Gadawaf i'r Llywodraeth amddiffyn ei hun yn erbyn ymosodiad y Ceidwadwyr ar gynnig sydd, yn ôl pob golwg, yn cael ei gefnogi gan y gymuned fusnes yng Nghymru. Mae fy nghefnogaeth yn cael ei lleddfu braidd gan fater y mae'r Gweinidog yn ymwybodol iawn ohono, gan fy mod wedi ei godi o'r blaen. Mae pryder na fydd ardaloedd gwella busnes ond yn gweithio mewn ardaloedd lle y mae busnesau ffyniannus yn bodoli eisoes. Byddant yn gweithio i rannau mwyaf llewyrchus Cymru, ond i raddau llai, ac nid o gwbl efallai, i'r rhannau llai llewyrchus. Gwn fod y Gweinidog wedi clywed hyn o'r blaen, ond a fyddai ardal gwella busnes yn gweithio yng Nglynnebwyr. Mae'n annhebygol iawn y byddai oherwydd, er mwyn i fusnesau ymrwymo i wella eu hamgylchedd, rhaid i'r busnesau eu hunain fod â rhyw obaith o wella. Felly, bydd pwyslais cyffredinol y polisiau hyn yn llawer mwy amlwg yn ninasoedd mwyaf ac ardaloedd mwyaf Cymru. Nid yw hynny'n golygu y dylem eu bychanu ac ymrthod â hwy, ond dylem ymgymryd â hyn â'n llygaid ar agor.

Yr wyf yn gofyn i'r Gweinidog adolygu'r polisi ynghylch sut y mae modd gwella amgylchedd trefi yng Nghymru sydd wedi dirywio, yn enwedig y rhai ym Mlaenau'r Cymoedd lle na fydd cynlluniau fel hyn yn gweithio, a dod yn ôl â chynigion amgen ynghylch dulliau y gall buddsoddiad y Llywodraeth helpu'r sector manwerthu yng

sector in Wales—I know that it is difficult to provide that sort of assistance because of state aid rules. It is therefore a somewhat partial answer to the difficulty that we face of having business areas around Wales, particularly in the retail sector, that are not capable of regenerating themselves because they cannot generate sufficient income to take on the burden of an improvement district. That is my reason for saying that this is only a partial solution.

It has worked in the States in the more prosperous areas, and I believe that it will be successful in parts of Wales where the prospect of successful business innovation already exists. The challenge that the Minister faces is not in the areas that have business support, and the support of the Confederation of British Industry and chambers of commerce, but in those areas where we need to invest further in order to improve quality of life. Unless you can provide that trigger for town and city-centre developments outside of the more prosperous areas, we will not see the regeneration of these parts of Wales. It is all very well having developments such as the Tesco development in Merthyr, which trigger development on the high street, but unless you have such a large investment—for which the borough council has paid dearly in the loss of land—it will not be possible to see this working in the less prosperous areas. I would like the Minister to tell us her proposals for addressing that particular difficulty.

Alun Cairns: The Welsh Conservative Party, and I, specifically, oppose business improvement districts in the strongest terms, though it is fair to say that these are preferred to supplementary business rates. However, the question needs to be asked as to whether these are the first steps towards supplementary business rates. The reputation of the Welsh Assembly Government for holding money back from local government, which has resulted in large council tax payments, is well-known throughout Wales. Is this going to be another reason to withhold money from local government? Clearly, businesses in those communities could end up funding core services. Core services that

Nghymru—gwn ei bod yn anodd rhoi'r math hwnnw o gymorth oherwydd y rheolau ar gymorth gwladol. Felly ateb rhannol braidd ydyw i'r anhawster yr ydym yn ei wynebu fod gennym ardaloedd busnes ar draws Cymru, yn enwedig yn y sector manwerthu, nad ydynt yn abl i adfywio eu hunain gan na allant gynhyrchu digon o incwm i ysgwyddo baich ardal wella. Dyna fy rheswm dros ddweud mai dim ond ateb rhannol yw hyn.

Mae wedi gweithio yn yr Unol Daleithiau yn yr ardaloedd mwyaf llewyrchus, a chredaf y bydd yn llwyddiant mewn rhannau o Gymru lle y mae'r posibilrwydd o arloesi llwyddiannus ym myd busnes yn bodoli eisoes. Nid yn yr ardaloedd sy'n cael cymorth i fusnesau, a chymorth Cydffederasiwn Diwydiant Prydain a'r siambrau masnach y mae'r her sy'n wynebu'r Gweinidog, ond yn yr ardaloedd hynny lle y mae angen inni fuddsoddi ymhellach er mwyn gwella ansawdd bywyd. Oni bai eich bod yn gallu darparu'r ysgogiad hwnnw i ddatblygiadau yng nghanol trefi a dinasoedd y tu hwnt i'r ardaloedd mwyaf llewyrchus, ni welwn y rhannau hyn o Gymru yn cael eu hadfywio. Mae'n iawn cael datblygiadau megis datblygiad Tesco ym Merthyr, sy'n ysgogi datblygiadau ar y stryd fawr, ond oni chewch fuddsoddiad mawr—y mae'r cyngor bwrdeistref wedi talu'n ddrud amdano drwy golli tir—ni fydd yn bosibl gweld hyn yn gweithio yn yr ardaloedd llai llewyrchus. Hoffwn i'r Gweinidog ddweud wrthym beth yw ei chynigion i ymdrin â'r anhawster neilltuol hwnnw.

Alun Cairns: Mae'r Blaid Geidwadol yng Nghymru, a minnau, yn benodol, yn gwrthwynebu ardaloedd gwella busnes yn gryf iawn, er ei bod yn deg dweud eu bod yn well gennym na threthi busnes atodol. Fodd bynnag, mae angen gofyn y cwestiwn a'i'r rhain yw'r camau cyntaf tuag at drethi busnes atodol. Mae pobl drwy Gymru yn gwybod mor dueddol yw Llywodraeth Cynulliad Cymru o ddal arian yn ôl oddi wrth lywodraeth leol, a bod hynny wedi arwain at daliadau treth gyngor uchel. A fydd hyn yn rheswm arall dros gadw arian yn ôl oddi wrth lywodraeth leol? Yn amlwg, gallai busnesau yn y cymunedau hynny eu cael eu hunain yn y pen draw yn ariannu gwasanaethau craidd.

are now funded by local authorities could quite easily be withdrawn by the authorities themselves, and that, in effect, would force businesses within the business improvement district to raise the additional income themselves. This is simply another revenue-raising measure from a Government that has taxed businesses heavily—it has done so 66 times, and this is now the sixty-seventh tax that will be experienced in Wales.

The Finance Minister (Sue Essex): One wonders at the surprisingly lengthy contributions, considering there was little comment in committee.

I will start with your comment, Dai, about stagnating and decaying places. I do not think that anyone would recognise Swansea in that description. It is anything but that; it is a very vibrant place. We, as the Welsh Assembly Government, are glad that we were able to play a strong part in the regeneration of Swansea. That statement, in reference to the Swansea pilot, was misplaced, but I agree that this needs to be applicable to smaller places. That also picks up on the points that Mike raised.

As regards the Tories, Glyn, and Alun—and I welcome back Alun—the issue is supporting businesses to work together. I am surprised at what you said. It just goes to show that the Tory Party is no longer the party of business.

Alun Cairns: It has been said in a number of the contributions that business supports this change. Some business organisations do, but do you recognise that that support is not universal among all business organisations?

Sue Essex I do not understand who you are referring to. If you take the British Retail Consortium, with which I met recently, it is wholly behind this initiative. You should not shake your head, Alun. I was in a meeting with representatives from that consortium, who were very positive about BIDs. That is not to say that they are perfect, but this is about businesses working together and with

Gallai gwasanaethau craidd sydd ar hyn o bryd yn cael eu hariannu gan yr awdurdodau lleol yn hawdd iawn gael eu tynnu'n ôl gan yr awdurdodau eu hunain, a byddai hynny, i bob diben, yn gorfodi busnesau yn yr ardal gwella busnes i godi incwm ychwanegol eu hunain. Nid yw hwn yn ddim ond mesur arall i godi arian gan Lywodraeth sydd wedi trethu busnesau yn drwm—mae wedi gwneud hynny 66 o weithiau, a dyma'r seithfed dreth a thrigain y byddwn yn ei hwynebu yng Nghymru.

Y Gweinidog Cyllid (Sue Essex): Mae rhywun yn synnu at y cyfraniadau rhyfeddol o hir, o ystyried mai prin oedd y sylwadau yn y pwyllgor.

Yr wyf am ddechrau gyda'ch sylw, Dai, am leoedd marwaidd sy'n dadfeilio. Ni chredaf y byddai neb yn adnabod Abertawe yn y disgrifiad hwnnw. I'r gwrthwyneb, mae'n lle hynod o fywiog. Yr ydym ni, fel Llywodraeth Cynulliad Cymru, yn falch inni allu chwarae rhan gref yn y gwaith o adfywio Abertawe. Yr oedd y datganiad hwnnw, wrth gyfeirio at gynllun peilot Abertawe, yn gyfeiliornus, ond yr wyf yn cytuno bod angen i hyn fod yn berthnasol i leoedd llai. Mae hynny'n cysylltu â'r pwyntiau a godwyd gan Mike hefyd.

O ran y Toraid, Glyn, ac Alun—a chroesawaf Alun yn ôl—yr hyn sydd dan sylw yw cynorthwyo busnesau i weithio gyda'i gilydd. Yr wyf yn synnu at yr hyn a ddywedasoch. Mae'n dangos yn glir nad y Blaid Dorïaidd yw plaid busnes mwyach

Alun Cairns: Dywedwyd mewn nifer o'r cyfraniadau fod busnesau yn cefnogi'r newid hwn. Mae rhai sefydliadau busnes yn gwneud hynny, ond a ydych yn cydnabod nad yw'r gefnogaeth honno yn gyffredin ar draws yr holl sefydliadau busnes?

Sue Essex Nid wyf yn deall at bwy yr ydych yn cyfeirio. Dyna ichi Gonsortiwm Manwerthu Prydain, y cyfarfum ag ef yn ddiweddar, y mae o blaid y fenter hon yn llwyr. Ni ddylech ysgwyd eich pen, Alun, yr oeddwn mewn cyfarfod gyda chynrychiolwyr o'r consortiwm hwnnw, a oedd yn gadarnhaol iawn am ardaloedd gwella busnes. Nid yw hynny'n golygu eu bod yn

the local authority to improve the local environment. I can give you a list of places where it is going forward in England—Bedford, Paddington and a whole range of places. The critical point, which you all seem to be missing, is that these regulations are about a ballot of businesses within the area. You can trot out this nonsense about a stealth tax, but it is clearly wrong. Eight hundred businesses in Swansea will be involved in the ballot. This is not imposed on anybody; nor is it an additional revenue stream for the local authority and the Welsh Assembly Government.

4.00 p.m.

You do not seem to understand the point, and, as I say, you do not seem to be in tune with Welsh businesses, let alone with UK businesses. This is about local authorities, in certain areas, working with businesses because they want to do specific things regarding the environment—closed-circuit television cameras come up, along with other things around environmental improvement—in order to improve the viability and vitality of an area. It is a particularly appropriate mechanism for a town centre, but it may not be just town centres that are interested in this. You have a real misunderstanding of the principle behind this, and I suggest that you approach the British Retail Consortium to ensure that you get the facts from it, if you do not believe what I am saying. There are many cases where it has supported us, and, as I said, it recently came to talk us through how the Swansea pilot scheme is going and its experience of other areas.

I agree with Mike's point about the poorer areas, where we know that town centres, in particular, have been struggling and where there are issues of regeneration. Dai also raised this. I have worries about whether this principle could be extended to those kinds of areas, but I do not think that we should exclude them. Let us see how it goes in Swansea and in some parts of England and let us see whether they are appropriate or

berffaith, ond hanfod hyn yw busnesau yn gweithio gyda'i gilydd a chyda'r awdurdod lleol i wella'r amgylchedd lleol. Gallaf roi rhestr ichi o leoedd lle y mae'n mynd rhagddo yn Lloegr—Bedford, Paddington a llu o leoedd eraill. Y pwyt tyngedfennol, yr ydych oll fel pe baech heb ei sylweddoli, yw bod y rheoliadau hyn yn golygu cynnal pleidlais ymysg y busnesau yn yr ardal. Gallwch ailadrodd yr hen nonsens hwn am dreth ddirgel, ond mae'n amlwg yn anghywir. Bydd 800 o fusnesau yn Abertawe yn cymryd rhan yn y bleidlais. Nid yw hyn yn cael ei orfodi ar neb, ac nid yw ychwaith yn llif refeniw ychwanegol i'r awdurdod lleol a Llywodraeth Cynulliad Cymru.

Nid yw'n ymddangos eich bod yn deall y pwyt ac, fel y dywedais, nid yw'n ymddangos eich bod mewn cytgord â busnesau yng Nghymru, heb sôn am fusnesau yn y DU. Y bwriad yw y bydd awdurdodau lleol, mewn rhai ardaloedd, yn gweithio gyda busnesau gan eu bod yn dymuno gwneud pethau penodol mewn cysylltiad â'r amgylchedd—cyfeirir at gamerau teledu cylch cyfyng, a phethau eraill sydd yn ymwneud â gwella'r amgylchedd—er mwyn peri i ardal fod yn fwy hyfyw a bywiog. Mae'n fecanwaith sydd yn arbennig o addas ar gyfer canol tref, ond mae'n bosibl nad canol tref yn unig fydd yn ymddiddori yn hyn. Yr ydych wedi camddeall yr egwyddor sydd yn sail i hyn, ac awgrymaff y dylech gysylltu â Chonsortiwm Adwerthu Prydain i gael y ffeithiau ganddo, os na chredwch yr hyn a ddywedaf. Mae wedi ein cefnogi mewn sawl achos, ac, fel y dywedais, daeth atom yn ddiweddar i roi gwybod inni sut y mae'r gwaith yn mynd o ran cynllun peilot Abertawe ac i sôn am ei brofiad mewn ardaloedd eraill.

Cytunaf â'r pwyt a wnaeth Mike am yr ardaloedd tlotach, lle y gwyddom fod canol y dref, yn arbennig, wedi bod yn cael trafferthion, a lle y mae problemau yn codi o ran adfywio. Cododd Dai hynny hefyd. Nid wyf yn sicr a ellid ymestyn yr egwyddor hon i ardaloedd o'r fath, ond ni chredaf y dylem eu cau allan. Gadewch inni weld sut yr aiff yn Abertawe ac mewn rhai rhannau o Loegr a gadewch inni weld a ydynt yn addas neu a

whether a modification of this scheme could work there. However, this is not the only scheme around. If you look at Edwina's and Andrew's budget, you will see that a considerable amount of money is going into regeneration, including physical and community regeneration, to tackle some of those areas that need it. Two examples that come to my mind are Aberavon and New Tredegar, which have much smaller settlements, but which have a significant community and business core.

We need a whole range of methods to help community, retail and town centre regeneration. This is one method, and we had a lot of support for it at committee. It is important that the regulations are put in place so that the next stage of this can go ahead in Swansea. They are working extremely hard on this in Swansea and they deserve our support.

allai rhyw addasiad ar y cynllun hwn lwyddo yn y mannau hynny. Fodd bynnag, nid hwn yw'r unig gynllun sydd ar gael. Os edrychwr ar gyllideb Edwina a chyllideb Andrew, gwelwr fod swm sylweddol o arian wedi'i roi tuag at adfywio, gan gynnwys adfywio ffisegol a chymunedol, i roi sylw i rai o'r ardaloedd y mae arnynt angen hynny. Dwy enghraifft yr wyf yn meddwl amdanynt yw Aberafan a Thredegar Newydd, lle y ceir aneddiadau llai o lawer, ond bod eu craidd cymunedol a busnes yn sylweddol.

Mae arnom angen pob math o ddulliau i hybu adfywiad yn y cymunedau, yn y sector manwerthu ac yng nghanol y trefi. Un dull yw hwn, a chawsom lawer o gefnogaeth iddo yn y pwylgor. Mae'n bwysig rhoi'r rheoliadau hyn ar waith fel y gellir dechrau ar y cam nesaf yn Abertawe. Maent yn gweithio'n galed iawn ar hyn yn Abertawe ac maent yn haeddu ein cefnogaeth.

*Cynnig (NDM2426): O blaid 43, Ymatal 0, Yn erbyn 9.
Motion (NDM2426): For 43, Abstain 0, Against 9.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

- Andrews, Leighton
- Barrett, Lorraine
- Bates, Mick
- Black, Peter
- Burnham, Eleanor
- Butler, Rosemary
- Chapman, Christine
- Cuthbert, Jeff
- Davidson, Jane
- Davies, Andrew
- Davies, Janet
- Davies, Jocelyn
- Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
- Essex, Sue
- German, Michael
- Gibbons, Brian
- Gregory, Janice
- Griffiths, John
- Gwyther, Christine
- Hart, Edwina
- Hutt, Jane
- Idris Jones, Denise
- James, Irene
- Jones, Ann
- Jones, Carwyn
- Jones, Elin
- Jones, Helen Mary
- Jones, Ieuan Wyn
- Lewis, Huw
- Lloyd, David
- Lloyd, Val

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

- Bourne, Nick
- Cairns, Alun
- Davies, Glyn
- Francis, Lisa
- Graham, William
- Isherwood, Mark
- Jones, Laura Anne
- Melding, David
- Williams, Brynle

Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Pugh, Alun
Randerson, Jenny
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Sinclair, Karen
Thomas, Catherine
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Williams, Kirsty

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

*Cynnig (NDM2427): O blaid 42, Ymatal 0, Yn erbyn 9.
Motion (NDM2427): For 42, Abstain 0, Against 9.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Burnham, Eleanor
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Andrew
Davies, Janet
Davies, Jocelyn
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Essex, Sue
German, Michael
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Hart, Edwina
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
James, Irene
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Pugh, Alun
Randerson, Jenny
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Sinclair, Karen
Thomas, Catherine
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Williams, Kirsty

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Bourne, Nick
Cairns, Alun
Davies, Glyn
Francis, Lisa
Graham, William
Isherwood, Mark
Jones, Laura Anne
Melding, David
Williams, Brynle

Derbyniwyd y cynnig.

Motion carried.

Cymeradwyo Rheoliadau Asiantaethau Mabwysiadu (Cymru) 2005 Approval of the Adoption Agencies (Wales) Regulations 2005

The Minister for Health and Social Services (Brian Gibbons): I propose that

the National Assembly for Wales considers the principle of the Adoption Agencies (Wales) Regulations 2005, a copy of which was laid in Table Office on 26 April 2005. (NDM2428)

I propose that

the National Assembly for Wales:

1. considers the report of the Legislation Committee laid in the Table Office and emailed to Assembly Members on 3 May 2005 in relation to the draft The Adoption Agencies (Wales) Regulations 2005; and

2. approves that the Adoption Agencies (Wales) Regulations 2005 are made in accordance with:

i) the draft laid in the Table Office on 26 April 2005; and

ii) the regulatory appraisal laid in the Table Office and circulated to Assembly Members on 3 May 2005. (NDM2429)

These regulations are the most important regulations so far made under the Adoption and Children Act 2002. When they come into force on 30 December 2005, they will replace the Adoption Agencies Regulations 1983 and, along with other regulations made under the 2002 Act, will completely overhaul and modernise the adoption process in Wales.

The Adoption and Children Act 2002 firmly places children at the centre of the adoption process and states that

‘the paramount consideration of the court or adoption agency must be the child’s welfare’.

Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Brian Gibbons): Cynigiaf fod

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn ystyried egwyddor Rheoliadau Asiantaethau Mabwysiadu (Cymru) 2005 y gosodwyd copi ohono yn y Swyddfa Gyflwyno ar 26 Ebrill 2005. (NDM2428)

Cynigiaf fod

Cynulliad Cenedlaethol Cymru:

1. yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Deddfau a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ac a e-bostiwyd i Aelodau'r Cynulliad ar 3 Mai 2005 ynghylch Rheoliadau draftt Asiantaethau Mabwysiadu (Cymru) 2005; a

2. yn cymeradwyo bod Rheoliadau Asiantaethau Mabwysiadu (Cymru) 2005 yn cael eu gwneud yn unol ag:

i) y draftt a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 26 Ebrill 2005; a

ii) yr arfaniad rheoliadol a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ac a ddosbarthwyd i Aelodau'r Cynulliad ar 3 Mai 2005. (NDM2429)

Y rheoliadau hyn yw'r rhai pwysicaf a wnaethwyd hyd yma dan Ddeddf Mabwysiadu a Phlant 2002. Pan ddeuant i rym ar 30 Rhagfyr 2005, byddant yn cymryd lle Rheoliadau Asiantaethau Mabwysiadu 1983 a bydd y rheoliadau hyn, ynghyd â'r rheoliadau eraill a wnaethwyd dan Ddeddf 2002, yn llwyr adnewyddu a moderneiddio'r broses o fabwysiadu yng Nghymru.

Mae Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002 yn rhoi plant yn bendant yng nghanol y broses o fabwysiadu a dywed fod

rhaid i'r llys neu'r asiantaeth fabwysiadu gymryd lles y plentyn yn brif ystyriaeth.

That principle is reflected in these regulations.

The Act and the regulations, taken together, will provide a comprehensive set within which agencies must operate. It requires them to gather and consider comprehensive information on both children and prospective adopters and others involved in adoptions. That should ensure that adoption agencies and panels have all the available information to take decisions that reflect the needs and the best interests of the child.

Adoption agency panels are overhauled to provide more flexibility for agencies in appointing panels and arranging panel meetings. The range of potential candidates for appointment to panels is being widened, and the maximum length of time for which a person can serve on a panel is also being increased. However, with this go other requirements to ensure that panels promote and maintain good quality in their processes. The regulations introduce a need for proper assessment of panel performance, and at the same time, panels will expect to quality-assure the information that is given to them to enable them to make recommendations to the agency. The regulations have been subject to an extensive six-month consultation period, and they reflect the many diverse views that were expressed in response to the consultation. By agreeing to them today, we will give agencies a further six months to prepare for their introduction at the end of the year and put in place the structures and mechanisms that are required to facilitate the implementation of the admirable aspirations of the Adoption and Children Act 2002.

Rhodri Glyn Thomas: Croesawn y rheoliadau hyn, ac edrychwn ymlaen at eu gweld yn cael eu gweithredu, ar yr amod bod adnoddau digonol ar gael i'w gweithredu'n llawn. Gofynnaf am sicrwydd y bydd adnoddau digonol ar gael, yn enwedig i asiantaethau llywodraeth leol, sy'n dueddol o fod yn adrannau cymharol fach, ac sy'n cyflawni gwaith eithriadol o bwysig. Gofynnwn am sicrwydd y bydd y rheoliadau hyn yn canoli eu sylw ar anghenion y plentyn ym mhob achos, eu bod yn cynnig cefnogaeth

Adlewyrchir yr egwyddor honno yn y rheoliadau hyn.

Bydd y Ddeddf a'r rheoliadau, gyda'i gilydd, yn set gynhwysfawr y bydd yn rhaid i'r asiantaethau weithredu oddi mewn iddi. Mae'n mynnu y byddant yn casglu ac yn ystyried gwybodaeth gynhwysfawr am blant a darpar fabwysiadwyr ac eraill sydd yn ymwneud â mabwysiadu. Dylai hynny fod yn fodd i sicrhau y bydd yr holl wybodaeth ar gael i'r asiantaethau a'r panelau mabwysiadu fel y gallant wneud penderfyniadau sydd yn adlewyrchu anghenion a lles y plentyn.

Caiff panelau'r asiantaethau mabwysiadu eu diwygio fel y bydd mwy o hyblygrwydd ar gael i'r asiantaethau wrth benodi panelau a threfnu cyfarfodydd y panelau. Ceir mwy o ddewis o ran y rhai y gellir eu penodi i'r panelau, ac estynnir y cyfnod hwyaf y gall rhywun wasanaethu ar banel hefyd. Law yn llaw â hyn, fodd bynnag, ceir gofynion eraill i sicrhau y bydd y panelau'n hyrwyddo ac yn cynnal ansawdd da yn eu prosesau. Mae'r rheoliadau'n cyflwyno gofyniad i gynnal asesiad priodol o berfformiad y panelau ac, ar yr un pryd, bydd y panelau yn disgwyl cael sicrhau ansawdd y wybodaeth a roddir iddynt i'w galluogi i gyflwyno argymhellion i'r asiantaeth. Bu ymgynghori helaeth ar y rheoliadau hyn dros gyfnod o chwe mis, ac maent yn adlewyrchu'r nifer fawr o safbwytiau gwahanol a fynegwyd mewn ymateb i'r ymgynghoriad. Drwy gytuno arnynt heddiw, byddwn yn rhoi chwe mis arall i'r asiantaethau gael paratoi ar gyfer eu cyflwyno erbyn diwedd y flwyddyn ac yn rhoi ar waith y fframweithiau a'r mecanweithiau sy'n angenrheidiol i gyflawni'r dyheadau cymeradwy a geir yn Neddf Mabwysiadu a Phlant 2002.

Rhodri Glyn Thomas: We welcome these regulations, and look forward to their implementation, provided that adequate resources are available to enable them to be fully implemented. I seek an assurance that adequate resources will be available, particularly for local authority agencies, which tend to be relatively small departments, and which carry out exceptionally important work. We ask for an assurance that the regulations focus attention on the needs of the child in every case, that

a chynhaliaeth i rieni maeth, a bod y wybodaeth angenrheidiol yn cael ei chyfathrebu'n effeithiol iddynt. Croesawn y rheoliadau hyn, a gofynnwn am sicrwydd y bydd yr adnoddau ar gael i sichrau bod y gwasanaeth hwn yn cael ei gyflwyno'n effeithiol.

The Minister for Health and Social Services (Brian Gibbons): The main source of funding for this is Children First funding, which runs at £27 million or £28 million. Linked to that, an additional £13 million to £14 million was made available as part of the general settlement to local government. We are confident, therefore, that these settlements, in terms of Children First, and the general grant settlement, will provide sufficient resources to effectively implement the objectives of these regulations.

they provide support and encouragement for foster parents, and that the relevant information is communicated effectively to them. We welcome these regulations and seek your assurance that the resources will be available to ensure that this service is introduced effectively.

Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Brian Gibbons): Prif ffynhonnell y cyllid ar gyfer hyn yw cyllid Rhoi Plant yn Gyntaf, sydd yn gymaint â £27 miliwn neu £28 miliwn. Yn gysylltiedig â hynny, darparwyd rhwng £13 miliwn a £14 miliwn yn ychwanegol fel rhan o'r setliad cyffredinol i lywodraeth leol. Yr ydym yn ffyddiog, felly, y bydd y setliadau hyn, o ran Rhoi Plant yn Gyntaf, a'r setliad grant cyffredinol, yn rhoi digon o adnoddau i gyflawni amcanion y rheoliadau hyn yn effeithiol.

*Cynnig (NDM2428): O blaid 50, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion (NDM2428): For 50, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
 Barrett, Lorraine
 Bates, Mick
 Black, Peter
 Bourne, Nick
 Burnham, Eleanor
 Butler, Rosemary
 Cairns, Alun
 Chapman, Christine
 Cuthbert, Jeff
 Davidson, Jane
 Davies, Andrew
 Davies, Glyn
 Davies, Janet
 Davies, Jocelyn
 Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
 Essex, Sue
 Francis, Lisa
 German, Michael
 Gibbons, Brian
 Graham, William
 Gregory, Janice
 Griffiths, John
 Gwyther, Christine
 Hart, Edwina
 Hutt, Jane
 Idris Jones, Denise
 Isherwood, Mark
 James, Irene
 Jones, Ann
 Jones, Carwyn
 Jones, Elin
 Jones, Laura Anne

Lloyd, David
Lloyd, Val
Melding, David
Mewies, Sandy
Morgan, Jonathan
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Pugh, Alun
Randerson, Jenny
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Sinclair, Karen
Thomas, Catherine
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Williams, Brynle
Williams, Kirsty

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

*Cynnig (NDM2429): O blaid 49, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion (NDM2429): For 49, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Burnham, Eleanor
Butler, Rosemary
Cairns, Alun
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Andrew
Davies, Glyn
Davies, Janet
Davies, Jocelyn
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Essex, Sue
Francis, Lisa
German, Michael
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Hart, Edwina
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
Isherwood, Mark
James, Irene
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Elin
Jones, Laura Anne
Lloyd, David
Lloyd, Val
Melding, David
Mewies, Sandy
Morgan, Jonathan
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne

Pugh, Alun
Randerson, Jenny
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Sinclair, Karen
Thomas, Catherine
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Williams, Brynle
Williams, Kirsty

Derbyniwyd y cynnig.

Motion carried.

*Daeth y Dirprwy Lywydd i'r Gadair am 4.09 p.m.
The Deputy Presiding Officer took the Chair at 4.09 p.m.*

**Dadl Plaid Leiafrifol (Plaid Cymru)
Minority Party Debate (Plaid Cymru)**

**Echdynnu Mwynau/Glo Brig
Opencast/Mineral Extraction Sites**

The Deputy Presiding Officer: I have selected amendment 1 in the name of Jane Hutt.

Y Dirprwy Lywydd: Yr wyf wedi dethol gwelliant 1 yn enw Jane Hutt.

Janet Davies: I propose that

this National Assembly for Wales believes, in principle, that buffer zones of at least 500m should exist between opencast/mineral extraction sites and the nearest residential areas, hospitals and schools, and instructs the Welsh Assembly Government to amend without delay 'Minerals Planning Policy Wales' and all appropriate technical advice notes accordingly. (NDM2424)

This motion is about giving protection to homes, hospitals and schools when opencast mineral extraction of any kind takes place nearby. Mineral extraction has a destructive effect on people and on their environment. Plaid Cymru calls for a 500m buffer zone in principle, so that planning authorities must justify any exceptions to this protection. Such an exception might be, for example, a short-term application where coal is extracted during the remediation of a landscape that has been severely scarred by previous industrial or extraction works.

Janet Davies: Cynigiaf fod

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn credu mewn egwyddor, y dylid cael clustogfeydd o 500m o leiaf rhwng safleoedd echdynnu mwynau/glo brig a'r ardaloedd preswyl, ysbytai ac ysgolion agosaf, ac mae'n cyfarwyddo Llywodraeth Cynulliad Cymru i ddiwygio 'Polisi Cynllunio Mwynau Cymru' yn ddi-oed a phob nodyn cyngor technegol priodol yn unol â hynny. (NDM2424)

Mae'r cynnig hwn yn ymwneud ag amddiffyn cartrefi, ysbytai ac ysgolion pan fydd unrhyw fath o fwylododdio brig yn digwydd gerllaw. Mae cloddio am fwynau'n cael effaith ddinistriol ar bobl ac ar eu hamgylchedd. Mae Plaid Cymru yn galw am glustogfeydd o 500 medr mewn egwyddor, fel bod rhaid i awdurdodau cynllunio gyfiawnhau unrhyw eithrio rhag yr amddiffyniad hwn. Gallai eithriad o'r fath fod yn gais tymor byr, er enghraift, lle y caiff glo ei gloddio wrth adfer tirlun a greithiwyd yn ddifrifol gan weithfeydd diwydiannol neu waith cloddio blaenorol.

4.10 p.m.

With regard to the amendment, Plaid Cymru Gyda golwg ar y gwelliant, bydd Plaid

will listen to the Government's arguments before deciding how to vote. However, we would like to know how the Government will consult on this and how it will deal with the extraction of minerals other than coal. For example, there are area reservations for sand extraction in the Usk valley, which could badly affect people living nearby. It is unfortunate that the Member for that area is not here; it is a major issue for local people.

Turning to look generally at mineral extraction, we must think about the future of Wales in the whole. In the past, Wales was an economy of primary industries with low value-added. The Assembly Government has talked about its vision of a progressive, highly skilled and forward-looking country. How can that vision be reconciled with opencast mineral extraction? How much doublethink is needed to be able to square these different views of our future? Sometimes I wonder whether there is a timepiece on the fifth floor that chimes the thirteenth hour.

How does the use of coal as a fuel fit in with concern about global warming? Although technology can deliver cleaner combustion of coal it is nowhere near 100 per cent clean. One recently approved planning application has been for the coal-to-power Aberthaw B power station, and another application is at the planning stage for the same purpose. Electricity generation at big power stations is not that efficient, with power lost as it travels round the national grid. Energy from renewable sources produced closer to users is more environmentally friendly, although admittedly it needs backup from the national grid at times of high demand.

Mineral extraction sites are a real disincentive with regard to the establishment of centres of modern technology. Not many people who are highly skilled want to live somewhere where dust, noise, traffic and torn-apart landscapes are features. They can choose to go somewhere else, and employers realise that only too well.

In my area, the proposed replacement of the

Cymru yn gwrando ar ddadleuon y Llywodraeth cyn penderfynu sut y bydd yn pleidleisio. Er hynny, carem wybod sut y bydd y Llywodraeth yn ymgynghori ar hyn a sut y bydd yn delio â chloddio am fwynau heblaw glo. Er enghraifft, mae tiroedd wedi'u neilltuo ar gyfer cloddio am dywod yn nyffryn Wysg, a allai gael effaith andwyol ar bobl sydd yn byw gerllaw. Mae'n anffodus nad yw'r Aelod dros yr ardal honno'n bresennol; mae'n fater o bwys i bobl leol.

Wrth fwrw golwg yn gyffredinol ar gloddio am fwynau, rhaid inni ystyried dyfodol Cymru yn ei holl agweddau. Yn y gorffennol, economi o ddiwydiannau sylfaenol a oedd gan Gymru ac ychydig o werth a ychwanegid. Mae Llywodraeth y Cynulliad wedi sôn am ei gweledigaeth o wlad flaengar, gynyddgar a hyfedr. Ym mha foddy y gellir cysoni'r weledigaeth honno â mwyngloddio brig? Pa faint o feddwl dwbl y mae ei angen i gysoni'r barnau gwahanol hyn am ein dyfodol? Yr wyf yn meddwl weithiau tybed a oes amserydd ar y pumed llawr sydd yn taro tri ar ddeg.

Ym mha foddy y mae'r defnydd o lo fel tanwydd yn cyd-fynd â phryder ynghylch y cynhesu byd-eang? Er y gall technoleg gynnig modd glanach i losgi glo, mae ymhell o fod yn gwbl lân. Cais cynllunio a gymeradwywyd yn ddiweddar oedd hwnnw ar gyfer Gorsaf Drydan Aberdawan B sydd yn llosgi glo, ac mae cais arall yn yr arfaeth i'r un diben. Nid yw cynhyrchu trydan mewn gorsafoedd trydan mawr yn rhywbeth effeithlon iawn, gan fod pŵer yn cael ei golli wrth iddo fynd o amgylch y grid cenedlaethol. Mae ynni a gynhyrchir o ffynonellau adnewyddadwy sy'n agosach i'r defnyddwyr yn fwy llesol i'r amgylchedd, er bod rhaid derbyn bod angen cyflenwad wrth gefn o'r grid cenedlaethol pan fo galw mawr.

Mae safleoedd mwyngloddio'n rhwystr mawr rhag sefydlu canolfannau technoleg fodern. Nid oes llawer o bobl hyfedr sydd am fyw yn rhywle lle y ceir llwch, swân, traffig a thirlun sydd wedi'i rwygo'n ddarnau. Gallant ddewis mynd i rywle arall, ac mae cyflogwyr yn gwybod hynny'n iawn.

Yn fy ardal i, mae'r bwriad i agor gwaith glo

Margam deep mine with an opencast mine is a big blow. The people whose homes will be severely affected are in despair. Is it too much to ask that the Assembly Government gives them some hope by agreeing to ensure Assembly protection for a 500m buffer zone between the site and their homes and the local primary school? A distance of 500m is significant in reducing the level of dust and noise that reaches homes. It may not affect traffic movements and biodiversity, and the landscape still suffers, but at least it goes some way to alleviating the effects on local people.

I do not know how many Members live close to opencast works. I have lived about 500m away, and to have your small children frequently woken up by noise and your garden produce covered in a sticky black coating really does reduce your quality of life. Wales has given up so much in terms of people's quality of life over the past 200 years through heavy industry; surely no-one here can be happy for this to continue. People tell me on the streets that they have lived in mining areas all their lives and that what they want now is to live somewhere green and pleasant. We all know that there have been job losses in these areas, but, nevertheless, people appreciate a clean environment.

Failing to safeguard local people is really no longer acceptable. It is far easier to get planning permission for mineral extraction in Wales than it is in England or Scotland; it is certainly easier to get permission here to mine close to homes and schools. Therefore private developers consider Wales to be a soft touch, and they will come here again and again until the high-skill strategy is in tatters. Every Member of the Assembly has said that they do not want to see mineral extraction close to people's homes, so I ask every Member to stand by those statements and to vote for the motion.

The Deputy Presiding Officer: Many Members wish to speak so I need to impose a three-minute time limit to try to allow as many people to speak as possible.

The Minister for Environment, Planning and Countryside (Carwyn Jones):

brig yn lle glofa ddofn Margam yn ergyd fawr. Mae'r rhai yr effeithir ar eu cartrefi'n ddifrifol wedi anobeithio. A yw'n ormod gofyn i Lywodraeth y Cynulliad gynnig rhywfaint o obaith iddynt drwy gytuno i sicrhau amddiffyniad gan y Cynulliad ar gyfer clustogfa o 500m rhwng y safle a'u cartrefi a'r ysgol gynradd leol? Mae pellter o 500m yn bwysig o ran lleihau faint o lwch a sŵn sydd yn cyrraedd cartrefi. Efallai na fydd yn effeithio ar symudiadau traffig a bioamrywiaeth, ac mae'r tirlun yn dal i ddioddef, ond mae'n cyfrannu rhywfaint o leiaf at liniaru'r effeithiau ar bobl leol.

Ni wn sawl Aelod sydd yn byw'n agos i waith glo brig. Yr wyf wedi byw tua 500m oddi wrth un ohonynt, ac mae'r ffaith bod eich plant bach yn cael eu deffro'n aml gan y sŵn a bod cynyrrch eich gardd yn cael ei orchuddio gan haenen ddu ludiog yn amharu ar ansawdd eich bywyd. Mae Cymru wedi ildio cymaint o ran ansawdd bywyd pobl dros y 200 mlynedd diwethaf drwy ddiwydiannau trwm; yn sicr, ni all neb fod yn fodlon gweld hynny'n parhau. Mae pobl yn dweud wrthyf ar y stryd eu bod wedi byw mewn ardaloedd glofaol ar hyd eu hoes ac mai eu dymuniad bellach yw cael byw mewn lle sy'n las a hyfryd. Gwyddom oll fod swyddi wedi'u colli yn yr ardaloedd hyn, ond, er hynny, mae pobl yn gwerthfawrogi amgylchedd glân.

Nid yw methu ag amddiffyn pobl leol yn dderbyniol bellach. Haws o lawer yw cael caniatâd cynllunio ar gyfer mwyngloddio yng Nghymru nag yn Lloegr neu'r Alban; mae'n sicr yn haws cael caniatâd yma i gloddio'n agos i gartrefi ac ysgolion. Felly mae datblygwyr preifat yn credu ei bod yn hawdd manteisio ar Gymru, a deuant yma dro ar ôl tro hyd nes y bydd y strategaeth sgiliau uwch yn deilchion. Mae pob Aelod o'r Cynulliad wedi dweud nad yw am weld mwyngloddio'n agos i gartrefi pobl, felly gofynnaf i bob Aelod ddal at yr hyn a ddywedwyd a phleidleisio o blaids y cynnig.

Y Dirprwy Lywydd: Mae llawer o Aelodau'n dymuno siarad, felly rhaid imi osod cyfyngiad o dri munud i geisio gadael i gynifer o bobl siarad ag y bo modd.

Y Gweinidog dros yr Amgylchedd, Cynllunio a Chefn Gwlad (Carwyn Jones):

propose amendment 1 in the name of Jane Hutt. Delete all and replace with:

the National Assembly for Wales believes, in principle, that buffer zones of 500m between future opencast / mineral extraction sites and the nearest residential areas, hospitals and schools should be considered as part of the review of the coal technical advice note. A draft of the coal technical advice note will be published for consultation within the financial year 2005-06.

Huw Lewis: It is always welcome to see a sinner repent, no matter how late in the day. Once again, we are faced with a completely ham-fisted attempt by Plaid Cymru to address this issue. Not only is it extremely late, but six years after I first wrote to Peter Law on this—and I notice that the part-time Member for Blaenau Gwent is—

Jocelyn Davies: Will you take an intervention?

Huw Lewis: I am afraid that three minutes does not allow time for an intervention.

I notice that the part-time Member for Blaenau Gwent is not here this afternoon.

Alun Cairns: Point of order. Can I clarify that if an Assembly Member takes an intervention during his or her three minutes, you allow the Member extra time?

The Deputy Presiding Officer: Yes, I allow one extra minute.

Huw Lewis: In that case, I will be happy to take an intervention.

Jocelyn Davies: I will be brief. You say that we are rather late in the day, but not as late as the coal technical advice note that your Minister was supposed to have issued in 2000.

Huw Lewis: I will refer to the coal TAN in a moment.

I have here a bundle of complacent and lethargic responses from Peter Law, the part-

Cynigiaf welliant 1 yn enw Jane Hutt. Dileu popeth a rhoi yn ei le:

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn credu, mewn egwyddor, y dylid ystyried clustogfeydd o 500m rhwng safleoedd echdynnu mwynau/glo brig yn y dyfodol a'r ardaloedd preswyl, ysbtyai ac ysgolion agosaf, fel rhan o'r adolygiad o'r nodyn cyngor technegol ar lo. Cyhoeddir drafft o'r nodyn cyngor technegol ar lo ar gyfer ymgynghori arno yn ystod y flwyddyn ariannol 2005-06.

Huw Lewis: Peth braf bob amser yw gweld pechadur yn edifarhau, ni waeth pa mor hwyr yn y dydd. Unwaith eto, fe'n hwynebir gan ymgais gwbl drwsgl gan Blaid Cymru i drafod y mater hwn. Nid yn unig y mae'n hwyr dros ben, ond chwe mlynedd wedi i mi ysgrifennu gyntaf at Peter Law ynglŷn â hyn—a sylwaf nad yw'r Aelod rhan-amser dros Flaenau Gwent—

Jocelyn Davies: Will you take an intervention?

Huw Lewis: Mae arnaf ofn nad yw tri munud yn caniatáu amser i gael ymyriad.

Sylwaf nad yw'r Aelod rhan-amser dros Flaenau Gwent yma y prynhawn yma.

Alun Cairns: Pwynt o drefn. A gaf egluro os bydd Aelod Cynulliad yn derbyn ymyriad yn ystod ei dri neu ei thri munud, y byddwch yn caniatáu amser ychwanegol i'r Aelod?

Y Dirprwy Lywydd: Byddaf, byddaf yn caniatáu un munud ychwanegol.

Huw Lewis: Os felly, derbyniaf ymyriad yn llawen.

Jocelyn Davies: Byddaf yn fyr. Dywedwch ein bod braidd yn hwyr yn y dydd, ond nid mor hwyr â'r nodyn cyngor technegol ar lo yr oedd eich Gweinidog i fod wedi'i gyhoeddi yn 2000.

Huw Lewis: Cyfeiriaf at y nodyn cyngor technegol ar lo mewn munud.

Mae gennyf yma fwndel o ymatebion hunanfodlon a dioglyd gan Peter Law, yr

time Member for Blaenau Gwent, who did not care enough about the issue to give us a buffer zone then and does not care enough about the issue to be present this afternoon. So much for the Valleys' very own Ramsay MacDonald.

We are now having this debate six years after I was the only Assembly Member to attend the consultation meeting in Llandrindod Wells on minerals planning guidance 3, which covers these issues, and five years after my statement of opinion, which no Plaid Cymru Members bothered to sign. That work and continued lobbying over the years, culminated in a Welsh Labour manifesto commitment to implementing buffer zones, for which I take some credit.

Plaid Cymru's motion is not only late, but ham-fisted because it will not be effective and because it is not retrospective—it will have no effect on big developments like Ffos-y-frân. The loose wording of the motion would leave us wide open to legal challenge. So, the way forward this afternoon is to support the Minister's amendment 1. It is a thorough Labour amendment; it is good policy making, not Plaid Cymru posturing. Above all, the amendment will give us buffer zones, while Plaid Cymru will just give us a political pose.

Jocelyn Davies: I agree wholeheartedly with Janet Davies's assessment of why we need to change policy documents and guidance on mineral extraction and opencast mining to include a reasonable buffer zone. This is based on the concept of environmental justice where communities can feel that they are genuine participants in the planning process.

Communities faced with applications from developers will normally make vigorous objections and campaign to have the project rejected. That is perfectly understandable as an opencast mine, or a sand extraction scheme, is a huge environmental intrusion. The closer you live to it, the greater its nuisance and impact on the quality of your life. There is a detrimental effect on the area's amenity, and no-one challenges that. There are also uncertainties for the

Aelod rhan-amser dros Flaenau Gwent, nad oedd yn malio digon am y mater i roi clustogfa inni bryd hynny ac nad yw'n malio digon am y mater i fod yn bresennol y prynhawn yma. Naw wfft i Ramsay MacDonald y Cymoedd.

Yr ydym yn cael y ddadl hon yn awr chwe mlynedd wedi i mi fynychu'r cyfarfod ymgynghori yn Llandrindod, yr unig Aelod Cynulliad a wnaeth hynny, ar ganllaw cynllunio mwynau 3, sydd yn trafod y materion hyn, a phum mlynedd wedi fy natganiad barn, na thrafferthodd neb o Aelodau Plaid Cymru ei lofnodi. Penllanw'r gwaith hwnnw a'r lobio parhaus dros y blynyddoedd oedd ymrwymiad ym manifesto'r Blaid Lafur Gymreig i sefydlu clustogfeydd, yr wyf yn hawlio rhywfaint o'r cloed amdano.

Mae cynnig Plaid Cymru nid yn unig yn hwyr, ond yn drws gl oherwydd na fydd yn effeithiol ac am nad yw'n ôl-weithredol—ni chaiff ddim effaith ar ddatblygiadau mawr fel Ffos-y-frân. Byddai geiriad llac y cynnig yn ein gadael yn agored led y pen i her gyfreithiol. Felly, y ffordd ymlaen y prynhawn yma yw cefnogi gwelliant 1 gan y Gweinidog. Gwelliant Llafur hollos ydyw; gwaith llunio polisi da ydyw, nid ymagweddu Plaid Cymru. Yn anad dim, bydd y gwelliant yn rhoi clustogfeydd inni, tra na rydd Plaid Cymru ddim ond ymagweddu gwleidyddol.

Jocelyn Davies: Cytunaf yn llwyr ag asesiad Janet Davies o pam y mae angen inni newid y dogfennau a'r canllawiau polisi ar gloddiow mwynau a chloddio glo brig i gynnwys clustogfa resymol. Seilir hyn ar y cysyniad o gyflawnder amgylcheddol lle y gall cymunedau deimlo eu bod yn gyfranogwyr gwirioneddol yn y broses gynllunio.

Bydd cymunedau sydd yn wynebu ceisiadau gan ddatblygwyr fel rheol yn gwrthwynebu'n egniol ac yn ymgyrchu dros wrthod y prosiect. Mae hynny'n berffaith ddealladwy gan fod cloddio glo brig, neu gynllun cloddio tywod, yn tarfu'n ofnadwy ar yr amgylchedd. Po agosaf yr ydych yn byw ato, mwyaf yw'r niwsans a'r effaith ar ansawdd eich bywyd. Ceir effaith andwyol ar amwynder yr ardal, ac nid oes neb yn amau hynny. Achosir ansicrwydd i'r gymuned hefyd, wrth iddi

community, which worries that the mining will go on for extended periods, often years longer than originally envisaged. There might be extensions to the approved original plans, leading some communities to suffer for decades. Without doubt, there will be noise, tremors from blasting, and land, air and water pollution by dust. Those damaging effects may deter investment in the area, particularly businesses sensitive to vibration, dust or noise. Additionally, there are often other detrimental developments in close proximity, such as landfill. That means that some of our communities find themselves subject to an accumulation of projects, the combined impact of which is unacceptable. Imposing a buffer zone of at least 500m is the least that we can do for those communities. After all, they are bearing a burden that we all benefit from. Perhaps in some cases, a greater separation distance would be more appropriate. Communities deserve to be told the reasons why, in exceptional circumstances, separation distances are to be less than 500m.

We cannot claim that the public is at the heart of decision making in Wales, unless we respect and protect it. Huw complained that the Minister, in the Assembly's early days, did not take on his lobbying. He should thank us for the opportunity to press home his case, and I hope that he sees fit to vote for our motion. Although I do not expect him to be too grateful, it is very misleading of him to say that Plaid Cymru is misleading people by pretending that this would be retrospective—he will not be able to produce a jot of evidence that any Plaid Cymru Member has claimed that.

4.20 p.m.

Glyn Davies: The Conservative group agrees with Plaid Cymru's motion. It seems that there is a general agreement among all Members on the motion. The objective of the Government's amendment to the motion seems to accept the need for a buffer zone. I do not know what should be the exact appropriate distance of a buffer zone, and it may vary depending on what points the buffer zone is between, and on the residential properties it is protecting, but 500m seems to

boeni yr aiff y cloddio ymlaen am gyfnodau maith, yn aml am flynyddoedd yn fwy nag a ragwelwyd ar y dechrau. Efallai y bydd estyniadau i'r cynlluniau gwreiddiol a gymeradwywyd, nes bod rhai cymunedau'n dioddef am ddegawdau. Heb os, ceir sŵn, cryndod yn sgil ffrwydradau, a llwch yn llygru'r tir, yr aer a'r dŵr. Gall yr effeithiau niweidiol hynny rwystro buddsoddiad yn yr ardal, yn enwedig gan fusnesau sensitif i ddirgryniad, llwch neu sŵn. At hynny, yn aml ceir datblygiadau andwyol eraill yn agos iawn, megis tirlenwi. Golyga hynny fod rhai o'n cymunedau yn eu cael eu hunain yng nghanol casgliad o brosiectau, a'u heffaith gyfunol yn annerbyniol. Gosod clustogfa o 500m o leiaf yw'r peth lleiaf y gallwn ei wneud dros y cymunedau hynny. Wedi'r cwbl, maent yn cario baich yr ydym i gyd yn elwa arno. Efallai mewn rhai achosion, y byddai mwy o bellter oddi wrth y safle yn fwy priodol. Mae cymunedau'n haeddu cael gwybod y rhesymau pam, mewn amgylchiadau eithriadol, y bydd y pellter yn llai na 500m.

Ni allwn hawlio bod y cyhoedd wrth galon y broses o wneud penderfyniadau yng Nghymru oni bai ein bod yn parchu ac yn gwarchod hynny. Cwynodd Huw nad oedd y Gweinidog, yn nyddiau cynnar y Cynulliad, wedi ymateb i'w lobio. Dylai ddiolch inni am y cyfle iddo gael y maen i'r wal, a gobeithiaf y gwêl yn dda bleidleisio dros ein cynnig. Er na ddisgwyliaf iddo fod yn rhy ddiolchgar, camarweiniol iawn ar ei ran yw dweud bod Plaid Cymru'n camarwain pobl drwy gymryd arnynt y byddai hyn yn ôl-weithredol—ni fydd yn gallu dangos rhithyn o dystiolaeth bod unrhyw Aelod o Blaid Cymru wedi hawlio hynny.

Glyn Davies: Mae grŵp y Ceidwadwyr yn cytuno â chynnig Plaid Cymru. Ymddengys fod cytundeb cyffredinol ymysg yr Aelodau i gyd ar y cynnig. Mae'n ymddangos bod amcan gwelliant y Llywodraeth i'r cynnig yn derbyn yr angen am glustogfa. Ni wn beth ddylai union bellter priodol clustogfa fod, a gall amrywio yn ôl pa bwyntiau y mae'r glustogfa rhwng dynt, ac yn ôl y tai preswyl y mae'n eu gwarchod, ond ymddengys mai 500m yw'r ffigur sydd bellach wedi'i

have become the generally acceptable figure. Therefore, we shall vote in favour of Plaid Cymru's motion.

For the Conservative group, it is a question of deciding the better way forward—Plaid Cymru's motion or the Government's amendment?

Alun Cairns: Does Glyn Davies recognise that the Welsh Assembly Government's amendment is merely a delaying process in order to account for the posturing of many Labour politicians at sites such as the one in Bridgend County Borough, for which a planning application has been made? There has been much posturing by election candidates, and even Peter Hain has opposed those kinds of projects. By kicking this motion into the long grass, it gets the Welsh Assembly Government out of a hole, because it will not introduce the legislation sooner rather than later.

Glyn Davies: I am not aware of the posturing in Bridgend that Alun refers to, but I am sure that there has been posturing and that we are likely to see more of it.

I prefer Plaid Cymru's motion to the amendment, because I would describe it as a long-grass amendment. The amendment seems to have a degree of support for the motion, but I could just see it disappear. I am aware that it does not specify dates, but it would not surprise me, if this is accepted, if it did not come back within the amendment's suggested timescale.

Huw Lewis: The difference between the motion and the amendment is that the amendment will give us a consultative process on actual buffer zones, and the motion will get us crawled over by lawyers for the next two years.

Glyn Davies: I noted that in your previous contribution—the comments were no more than a repetition of what you have just said—and I took it into account when I said that I preferred the motion. The tendency to kick things into the long grass whenever things are a little uncomfortable is something that I

dderbyn yn gyffredinol. Felly, pleidleisiwn o blaid cynnig Plaid Cymru.

I grŵp y Ceidwadwyr, cwestiwn ydyw o benderfynu ar y ffordd orau ymlaen—ai cynnig Plaid Cymru ynteu gwelliant y Llywodraeth?

Alun Cairns: A ydyw Glyn Davies yn sylweddoli nad yw gwelliant Llywodraeth Cynulliad Cymru'n ddim ond proses oedi er mwyn rhoi cyfrif am ymagweddu sawl gwleidydd Llafur ar safleoedd megis hwnnw ym Mwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr, lle y mae cais cynllunio wedi'i wneud? Bu llawer o ymagweddu gan ymgeiswyr yn yr etholiad, ac mae hyd yn oed Peter Hain wedi gwrthwynebu'r mathau hynny o brosiectau. Drwy fwrw'r cynnig hwn o'r neilltu, mae'n cael Llywodraeth y Cynulliad Cenedlaethol allan o dwll, oherwydd ni fydd yn cyflwyno'r ddeddfwriaeth yn fuan.

Glyn Davies: Nid wyf yn ymwybodol o'r ymagweddu ym Mhen-y-bont ar Ogwr y cyfeiria Alun ato, ond yr wyf yn siŵr bod ymagweddu wedi digwydd a'i bod yn debygol y gwelwn ragor ohono.

Mae'n well gennyf gynnig Plaid Cymru na'r gwelliant, oherwydd byddwn yn ei ddisgrifio fel gwelliant bwrw o'r neilltu. Mae'n ymddangos fel pe bai rhyw gymaint o gefnogaeth i'r cynnig yn y gwelliant, ond gallwn weld hynny'n diflannu. Yr wyf yn ymwybodol nad yw'n pennu dyddiadau, ond ni fyddai'n syndod i mi, os derbynir hyn, pe na ddeuai yn ôl o fewn yr amser a awgrymir yn y gwelliant.

Huw Lewis: Y gwahaniaeth rhwng y cynnig a'r gwelliant yw y bydd y gwelliant yn rhoi proses ymgynghorol inni ar glustogfeydd gwirioneddol, a bydd y cynnig yn golygu y bydd cyfreithwyr yn heidio drosom am y ddwy flynedd nesaf.

Glyn Davies: Nodais hynny yn eich cyfraniad blaenorol—nid oedd y sylwadau'n ddim byd ond ailadrodd yr hyn yr ydych newydd ei ddweud—ac yr oeddwn yn ei gadw mewn cof pan ddywedais fod yn well gennyf y cynnig. Mae'r duedd i fwrw pethau o'r neilltu pryd bynnag yr aiff pethau ychydig

associate with the Labour Governments in the Assembly and in Westminster.

My second point, which Huw and the Minister might address, is that I am unsure whether the Government's amendment covers every aspect of the mineral extraction issue. That needs to be addressed, because if it refers only to opencast mining, it is not satisfactory and it makes the amendment unsatisfactory to us.

David Lloyd: Early last November, I spent a Saturday morning with the residents of Ochr-y-waun, Cwmllynfell, on the mountain above the village, surveying both the present opencast operation, which has already created a hole in the mountain larger than the Kimberley diamond mine, and the site of the proposed East Pit opencast extension to this present operation, which will extend to within a few metres of residents' homes. Years of debate, argument and opposition finally brought an Assembly planning decision committee decision in January this year to approve the East Pit opencast extension, with no provision for a buffer zone of any kind. Following the decision in January, the Ffos-y-frân scheme in Merthyr was passed in the same way in February, again with no provision for a buffer zone, in the teeth of wholesale public opposition. The Government's cry is that it is still waiting for the technical advice note, but we have been waiting for it for many years, despite all the hard work of Huw Lewis.

On 22 March, in Pyle, I attended a packed public meeting arranged as part of the planning consultation on the proposed opencast extension in Kenfig Hill in the Bridgend area, which has already been referred to. Residents there are united in their opposition to more opencast sites, as is the local Member, Carwyn Jones, as I noted from his leaflet, a copy of which was on everyone's seat that night. Residents in the Bridgend area have already suffered years of dust, noise, lorries and disruption at all hours of the day and night, and this has blighted their homes and their lives. This proposal has not yet come before the planning committee.

yn anghyfforddus yn rhywbeth yr wyf yn ei gysylltu â'r Llywodraethau Llafur yn y Cynulliad ac yn San Steffan.

Fy ail bwynt, y gallai Huw a'r Gweinidog ei ateb, yw fy mod yn ansicr a ydyw gwelliant y Llywodraeth yn ymdrin â phob agwedd ar gwestiwn mwyngloddio. Mae angen rhoi sylw i hynny, oherwydd os mai dim ond at gloddi glo brig y cyfeiria, nid yw'n foddaol a golyga fod y gwelliant yn annerbyniol gennym.

David Lloyd: Ddechrau Tachwedd y llynedd, treuliais fore Sadwrn gyda thrigolion Ochr-y-waun, Cwmllynfell, ar y mynydd uwchlaw'r pentref, yn edrych ar y gwaith glo brig presennol, sydd eisoes wedi creu twll yn y mynydd sydd yn fwy na chloddfa ddiamwntiau Kimberley, a safle estyniad glo brig arfaethedig y Gloddfa Ddwyreiniol i'r gwaith presennol hwn, a fydd yn ymestyn hyd bwynt sydd o fewn ychydig fetrau i gartrefi trigolion. Wedi blynyddoedd o ddadlau, ffraeo a gwrthwynebu, o'r diwedd cafwyd penderfyniad gan bwylgor cynllunio'r Cynulliad yn Ionawr eleni i gymeradwyo estyniad brig y Gloddfa Ddwyreiniol, heb ddim darpariaeth ar gyfer clustogfa o fath yn y byd. Wedi'r penderfyniad ym mis Ionawr, pasiwyd cynllun Ffos-y-frân ym Merthyr yn yr un modd ym mis Chwefror, eto heb ddarpariaeth ar gyfer clustogfa, yn nannedd gwrthwynebiad cyhoeddus eang. Cri'r Llywodraeth yw ei bod yn dal i aros am y nodyn cyngor technegol, ond yr ydym yn aros am hwnnw ers blynyddoedd lawer, er gwaethaf holl waith caled Huw Lewis.

Ar 22 Mawrth, yn y Pîl, mynchais gyfarfod cyhoeddus gorlawn a drefnwyd fel rhan o'r ymgynghoriad cyhoeddus yngylch yr estyniad glo brig arfaethedig ym Mynydd Cynffig yn ardal Pen-y-bont ar Ogwr, y cyfeiriwyd ato eisoes. Mae'r trigolion yno'n unedig yn eu gwrthwynebiad i ragor o safleoedd glo brig, fel y mae'r Aelod lleol, Carwyn Jones, fel y sylwais yn ôl ei daflen, yr oedd copi ohoni ar sedd pawb y noson honno. Mae trigolion ardal Pen-y-bont ar Ogwr eisoes wedi dioddef blynyddoedd o lwcw, sŵn, lorïau ac afonyddwch bob awr o'r dydd a'r nos, a bu hyn yn falltod ar eu cartrefi a'u bywydau. Nid yw'r cynnig hwn

wedi dod gerbron y pwylgor cynllunio eto.

The Plaid Cymru motion simply asks for buffer zones to be written into planning guidance without delay, because, at the end of the day, this is about people's health and their quality of life. This is already within the powers of the National Assembly for Wales, and, theoretically, it already exists, as alluded to by the Minister. After many years, and after years of toil by Huw Lewis, we are still waiting for the TAN. Planning decisions were passed on opencast sites in January and February this year, without mention of a requirement for a buffer zone between mining sites, and homes and schools. In the absence of specific written guidance enshrining the concept of a 500m buffer zone, that will continue to happen. This issue is important to the people of Cwmllynfell, Merthyr Tydfil, and Kenfig Hill. People in south Wales have suffered for long enough from the effects of coal extraction in the Valleys, and I urge Members to support the Plaid Cymru motion.

Y cwbl a wna cynnig Plaid Cymru yw gofyn am ymgorffori clustogfeydd mewn canllawiau cynllunio yn ddi-oed, oherwydd, yn y pen draw, mae a wnelo hyn ag iechyd pobl ac ansawdd eu bywydau. Mae hyn eisoes o fewn gallu Cynulliad Cenedlaethol Cymru, ac, yn ddameaniaethol, mae'n bodoli eisoes, fel yr awgrymwyd gan y Gweinidog. Wedi blynnyddoedd lawer, ac wedi blynnyddoedd o lafur gan Huw Lewis, yr ydym yn dal i ddisgwyl am y nodyn cyngor technegol. Pasiwyd penderfyniadau cynllunio ar safleoedd glo brig yn Ionawr a Chwefror eleni, heb sôn am ofyniad am glustogfa rhwng safleoedd cloddio, a chartrefi ac ysgolion. Yn niffyg canllawiau ysgrifenedig penodol yn diogelu'r cysyniad o glustogfa 500m, bydd hynny'n parhau i ddigwydd. Mae'r mater hwn yn bwysig i bobl Cwmllynfell, Merthyr Tudful a Mynydd Cynffig. Mae pobl yn y De wedi dioddef yn ddigon hir o effeithiau cloddio am lo yn y Cymoedd, ac anogaf Aelodau i gefnogi cynnig Plaid Cymru.

Mick Bates: The Welsh Liberal Democrats support this motion and oppose the Government's amendment. We have already seen that the Minister with responsibility for this issue is adept at consideration and consultation. We are waiting for a TAN on coal. I remind the Minister that we are also waiting for TAN 8. [*Interruption.*]

Mick Bates: Mae Democratiaid Rhyddfrydol Cymru'n cefnogi'r cynnig hwn ac yn gwrthwynebu gwelliant y Llywodraeth. Gwelsom eisoes fod y Gweinidog sydd â chyfrifoldeb dros y mater hwn yn hen law ar ystyried ac ymgynghori. Yr ydym yn aros am nodyn cyngor technegol ynghylch glo. Atgoffaf y Gweinidog ein bod yn aros hefyd am nodyn cyngor technegol rhif 8. [*Torri ar draws.*]

David Lloyd: You have had it on that one.

David Lloyd: Mae hi wedi canu arnoch am hynny.

Mick Bates: Thank you, Dai. I am sure that we have had it on that one.

Mick Bates: Diolch, Dai. Yr wyf yn siŵr ei bod wedi canu arnom am hynny.

In the meantime, there are people suffering, and we need to answer the fundamental question of how the Labour Government is implementing the empowerment of people through the planning process.

Yn y cyfamser, mae pobl yn dioddef, ac mae angen ateb y cwestiwn sylfaenol, sef sut y mae'r Llywodraeth Lafur yn mynd ati i roi grym i bobl drwy'r broses gynllunio.

The Welsh Liberal Democrats support the 500m buffer zone for opencast and mineral extraction sites, to protect people from the ill-effects of coal dust and extraction workings. Living near opencast sites can increase the

Mae Democratiaid Rhyddfrydol Cymru'n cefnogi'r glustogfa 500m ar gyfer echdynnu mwynau a glo brig, i warchod pobl rhag effeithiau andwyol llwch glo a gweithfeydd cloddio. Gall byw'n agos at weithfeydd glo

risk of respiratory diseases. For example, the giant earth-moving machines and vehicles produce high levels of diesel emission particles, which have been linked to asthma. These vehicles also inflict high levels of noise pollution on the local population. In your response, Minister, I would like to hear how you square those impacts on people's lives with your duty to sustainable development. The amenity and the social conditions for local inhabitants are part of your duty in this regard, under clause 121 of the Government of Wales Act 1998.

Much has been made of Huw Lewis's efforts, though, as we know, this Minister will delay all of that. There is already a minerals planning policy in Scotland, which includes the general principle of 500m buffer zones. The Welsh Liberal Democrats believe that the coal TAN should include something similar. The Scottish national planning policy guideline 16 on opencast and related minerals states that:

'As a general rule, working faces within 500 metres of an adjacent community is likely to pose a threat to its amenity and are likely to be unacceptable.'

The Scottish mineral planning policy on 500m buffer zones was introduced back in 1999. The Welsh Liberal Democrats also raised the issue at that time. I would like to quote from the Record of Proceedings of 13 October 1999. My colleague, Kirsty Williams asked

'Will Peter Law declare whether it is his policy or whether he intends to make it his policy to introduce a buffer zone of 500 metres around open-cast mining sites as in Scotland?'

Peter Law's answer spoke of consideration and consultation, which was all very reasonable at the time. However, we know that Wales did not get the 500m buffer zone.

4.30 p.m.

It is time for this Minister to stop talking, and to agree to do something that the people of

brig gynyddu'r perygl o glefydau anadlol. Er enghraifft, mae'r cerbydau a'r peiriannau enfawr a ddefnyddir i symud pridd yn cynhyrchu lefelau uchel o ronynnau nwy disel, sydd wedi cael eu cysylltu ag asthma. Mae'r cerbydau hyn hefyd yn creu lefelau uchel o lygredd sŵn i'r boblogaeth leol. Yn eich ymateb, Weinidog, hoffwn glywed sut yr ydych yn cysoni'r effeithiau hynny ar fywydau pobl â'ch dyletswydd i sicrhau datblygu cynaliadwy. Mae'r amwynder a'r amodau cymdeithasol i drigolion lleol yn rhan o'ch dyletswydd yn hyn o beth, dan gymal 121 Deddf Llywodraeth Cymru 1998.

Gwnaethpwyd môr a mynydd o ymdrechion Huw Lewis, ond fel y gwyddom, bydd y Gweinidog hwn yn arafu hynny i gyd. Mae polisi cynllunio mwynau yn yr Alban eisoes, sydd yn cynnwys egwyddor gyffredinol clustogfeydd 500m. Cred Democratiaid Rhyddfrydol Cymru y dylai'r nodyn cyngor technegol ar lo gynnwys rhywbeth tebyg. Yn ôl canllaw polisi cynllunio cenedlaethol yr Alban rhif 16 ar lo brig a mwynau cysylltiedig:

Fel rheol gyffredinol, mae gweithio ar ffas o fewn 500 metr i gymuned gyfagos yn debygol o fygwth ei hamwynder ac yn debygol o fod yn annerbynol.

Cyflwynwyd polisi cynllunio mwynau'r Alban ar glustogfeydd 500m yn 1999. Cododd Democratiaid Rhyddfrydol Cymru y mater bryd hynny hefyd. Hoffwn ddyfynnu o Gofnod y Trafodion, 13 Hydref 1999. Gofynnodd fy nghyd-Aelod, Kirsty Williams,

'A wnaiff Peter Law ddatgan a yw'n bolisi ganddo neu a yw'n bwriadu cyflwyno polisi fel bod yn rhaid cael clustogfa o 500 metr o amgylch safleoedd cloddio glo brig fel yn yr Alban?'

Yr oedd ateb Peter Law'n sôn am ystyried ac ymgynghori, a oedd yn rhesymol iawn ar y pryd. Fodd bynnag, gwyddom na chafodd Cymru'r glustogfa 500m.

Mae'n bryd i'r Gweinidog hwn roi'r gorau i siarad, a chytuno i wneud rhywbeth y mae ar

Wales actually want.

The Deputy Presiding Officer: Order. I think that we have a little time, because Members are making good, succinct speeches, and so I call Gwenda Thomas.

Gwenda Thomas: As the Member for Neath, I am familiar with the issues related to opencast mining, having working sites both within and close to my constituency, one of which Dai Lloyd has referred to, namely the East Pit site, which has an impact on Cwmllynfell. However, lest we mislead the people of Cwmllynfell, it is right to say that the planning committee that granted the application for that site was made up of cross-party Members and that Dai's party, Plaid Cymru, was also represented on that committee. I am not aware that there was a minority view in the committee. I think that it is important to make that point.

As a resident of the Gwauncaegurwen community, I am familiar with the impact of opencast mining on day-to-day life. I am pleased to support the Government's amendment simply because it makes more sense than the motion in that it offers the opportunity to influence the review of the coal technical advice note. Of course, the coal TAN cannot be amended now, as the motion suggests, because a draft is not yet published. I welcome the commitment given in the amendment that the Welsh Assembly Government believes, in principle, that buffer zones of 500m should be considered as part of the review of the coal TAN. The publishing of the draft coal TAN will offer an opportunity for comments on many major issues, including buffer zones. A final, published coal TAN will, I hope, offer communities affected by opencast workings maximum protection.

Monitoring the published coal TAN will be important and, with regard to this, I emphasise the importance of agreed codes of practice that allow for the establishment of liaison committees. Monitoring coal TANs should then be a regular item on liaison committees' agendas. These committees

bobl Cymru ei eisiau mewn difrif.

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. Yr wyf yn meddwl bod gennym ychydig o amser, am fod Aelodau'n gwneud areithiau cryno, da, ac felly galwaf ar Gwenda Thomas.

Gwenda Thomas: Fel yr Aelod dros Gastell-nedd, yr wyf yn gyfarwydd â'r cwestiynau sy'n gysylltiedig â chloddio glo brig, gan fod gweithfeydd o fewn fy etholaeth ac yn agos ati, un ohonynt wedi'i chrybwyl gan Dai Lloyd, sef safle'r Lofa Ddwyreiniol, sydd yn effeithio ar Gwmllynfell. Fodd bynnag, rhag inni gamarwain pobl Cwmllynfell, mae'n gywir dweud bod y pwylgor cynllunio a ganiataodd y cais ar gyfer y safle hwnnw'n cynnwys Aelodau o bob plaid a bod plaid Dai, sef Plaid Cymru, hithau wedi'i chynrychioli ar y pwylgor hwnnw. Nid wyf yn ymwybodol bod barn leiafrifol yn y pwylgor. Credaf ei bod yn bwysig gwneud y pwyt hwnnw.

Fel un sydd yn byw yng nghymuned Gwauncaegurwen, yr wyf yn gyfarwydd ag effaith cloddio glo brig ar fywyd beunyddiol. Yr wyf yn falch o gefnogi gwelliant y Llywodraeth yn syml oherwydd ei fod yn gwneud mwy o synnwyr na'r cynnig gan ei fod yn cynnig y cyfle i ddylanwadu ar yr adolygiad o'r nodyn cyngor technegol ar lo. Wrth gwrs, ni ellir newid y nodyn cyngor technegol ar lo yn awr, fel yr awgryma'r cynnig, gan nad oes drafft wedi'i gyhoeddi eto. Croesawaf yr ymrwymiad a roddir yn y gwelliant fod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn credu, mewn egwyddor, y dylid ystyried clustogfeydd o 500m fel rhan o'r adolygiad o'r nodyn cyngor technegol ar lo. Pan gyhoeddir y nodyn cyngor technegol drafft ar lo ceir cyfle i wneud sylwadau ar sawl mater pwysig, gan gynnwys clustogfeydd. Bydd cyhoeddi nodyn cyngor technegol terfynol ar lo, gobeithio, yn cynnig yr amddiffyniad mwyaf posibl i gymunedau yr effeithir arnynt gan weithfeydd glo brig.

Bydd monitro'r nodyn cyngor technegol cyhoeddedig ar lo yn bwysig, ac yn hyn o beth, pwysleisiaf bwysigrwydd cytuno ar godau ymarfer a fydd yn caniatâu sefydlu pwylgorau cyswllt. Wedyn dylai monitro nodiadau cyngor technegol ar lo fod yn eitem reolaidd ar agendâu pwylgorau cyswllt.

should be made up of locally elected members, with appropriate attendance by planning and technical services officials, and operators' representatives. I am sure, Minister, that you will offer some assurances on these matters.

Mark Isherwood: In supporting this motion, I note that the current 'Minerals Planning Policy Wales' states that incompatible development that is sensitive to adverse impact from quarrying, such as housing, hospitals and schools, will be resisted within buffer zones. It also states that this policy serves the ancillary purpose of reducing the environmental impact of quarrying by keeping new housing and mineral working apart where the size of the buffer zone appropriate to each site will be related to its environmental impact. Clearly, this is a necessary stipulation, but without minimum buffer zones being specified it is also an insufficient specification.

As the National Trust states, the purpose of planning is to shape and control development in a way that protects both society and the environment from the impacts of adverse development. Successful planning ensures that economic and social goals are met in a fair and efficient way. It should also unlock the potential for positive change built on factors such as the quality of the environment, community enthusiasm and cultural distinctiveness. Therefore, planning is a key mechanism in working towards sustainable development.

In some areas, planning is over-regulated, laborious and too complex; in others, where public scrutiny is needed to safeguard the public interest or the environment, it is often toothless. There are weaknesses in planning policy and process that have resulted from a failure to keep pace with changing needs and objectives. Modernisation is therefore clearly required.

Community participation in planning is still allowed rather than encouraged. Greater community input and development of plans would generate more efficient and quicker development-control decisions. This would

Dylid ffurfio'r pwylgorau hyn o blith aelodau a etholir yn lleol, gyda phresenoldeb priodol gan swyddogion cynllunio a gwasanaethau technegol, a chan gynrychiolwyr y gweithredwyr. Yr wyf yn siŵr, Weinidog, y rhoddwch ambell air o sierwydd ar y materion hyn.

Mark Isherwood: Wrth gefnogi'r cynnig hwn, sylwaf fod 'Polisi Cynllunio Mwynau Cymru' ar hyn o bryd yn dweud y bydd datblygiadau anghydnaus sydd yn sensitif i effaith andwyol gan chwarela, megis tai, ysbytai ac ysgolion, yn cael eu gwrthod o fewn clustogfeydd. Dywed hefyd mai diben ategol i'r polisi hwn yw lleihau effaith amgylcheddol chwarela drwy gadw tai newydd a gweithfeydd mwyngloddio ar wahân, lle y bydd maint y glustogfa sydd yn briodol i bob safle yn dibynnu ar ei effaith amgylcheddol. Yn amlwg, mae hyn yn ofyniad angenrheidiol, ond heb bennu maint lleiaf clustogfeydd mae hefyd yn ofyniad annigonol.

Fel y dywed yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol, pwrras cynllunio yw ffurfio a rheoli datblygiad mewn modd sydd yn gwarchod cymdeithas a'r amgylchedd rhag effeithiau datblygiadau andwyol. Bydd cynllunio llwyddiannus yn sicrhau bod nodau economaidd a chymdeithasol yn cael eu cyflawni mewn dull teg ac effeithlon. Dylai hefyd ddatgloi'r potensial ar gyfer newid cadarnhaol sydd wedi ei seilio ar ffactorau megis ansawdd yr amgylchedd, brwd frydedd y gymuned ac arbenigrwydd diwylliannol. Felly, mae cynllunio'n fecanwaith allweddol wrth weithio tuag at ddatblygu cynaliadwy.

Mewn rhai meysydd, mae'r broses gynllunio wedi'i gor-reoleiddio, yn llafurus ac yn rhy gymhleth; mewn eraill, lle y mae angen craffu cyhoeddus i ddiogelu lles y cyhoedd neu'r amgylchedd, mae'n aml yn ddiddannedd. Ceir gwendidau yn y polisi a'r broses gynllunio sydd wedi deillio o fethu â dilyn anghenion ac amcanion sy'n newid. Yn amlwg, felly, mae angen moderneiddio.

Caniatáu yn hytrach nag annog cyfranogiad y gymuned mewn cynllunio a wneir o hyd. Byddai mwy o fewnbwn a datblygu cynlluniau gan y gymuned yn creu penderfyniadau rheoli datblygu mwy

help to overcome the disempowerment felt by communities that can result in frustration and, in some cases, direct-action protests.

To put this into context, only last week, the Gresford Road and Singrett Heights Residents' Association in Llay, Wrexham, organised a protest march against a planning application to restore the quarrying of middle reserves at Ballswood quarry in Llay. As local residents state, not only should the application be refused as a new application and not an extension—which is in effect, a new scheme, involving an additional production unit—but also because it encroaches on the site of an open buffer zone identified in the county council's own planning policy where new mineral extraction and new sensitive non-mineral development will be resisted. Noting this wider definition, I urge the Welsh Assembly Government to act not only on the need for minimum specified buffer zones for new mineral extraction but also for sensitive non-mineral development minimum buffer zones.

A recent planning approval of a waste transfer station at the Parry's quarry site in Flintshire was rushed through by a normally snail's-paced planning department in the face of strong and evidence-based objections by local residents. Therefore, not only must we put the people first by supporting this motion as it applies to mineral extraction sites, we must also urge the Welsh Assembly Government to put the people first by implementing minimum specified buffer zones for specified non-mineral development.

Rhodri Glyn Thomas: Huw Lewis started with the biblical reference to the joy that greets a repenting sinner. I welcome his public confession this afternoon saying that he has endeavoured for six years to get the Welsh Assembly Government to do something about this matter, but has failed miserably. I look forward to seeing his election leaflets in 2007 in Merthyr saying, 'Vote for me as your local Member—I try

effeithlon a chyflymach. Byddai hyn yn helpu i oresgyn y teimlad di-rym sydd gan gymunedau, a all arwain at rwystredigaeth ac, mewn rhai achosion, at brotestiadau gweithredu uniongyrchol.

A rhoi hyn yn ei gyd-destun, yr wythnos diwethaf, trefnodd Cymdeithas Trigolion Gresford Road a Singrett Heights yn Llai, Wrecsam, orymdaith brotest yn erbyn cais cynllunio i ailddechrau cloddio'r cronfeydd canol yn chwarel Ballswood yn Llai. Fel y dywed trigolion lleol, dylid gwrthod y cais nid yn unig am mai cais newydd ydyw ac nid estyniad—sef, i bob pwrrpas, cynllun newydd, a fydd yn golygu uned gynhyrchu ychwanegol—ond hefyd am ei fod yn tresmas ar safle clustogfa agored a bennwyd ym mholisi cynllunio'r cyngor sir ei hun lle y gwrthwynebir cloddio mwynau o'r newydd a datblygiadau sensitif newydd nad ydynt yn ymwneud â mwynau. Gan nodi'r diffiniad ehangach hwn, anogaf Lywodraeth y Cynulliad Cenedlaethol i weithredu nid yn unig ar yr angen i bennu maint lleiaf ar gyfer clustogfeydd ar gloddio mwynau o'r newydd ond hefyd ar gyfer clustogfeydd lleiaf datblygiadau sensitif nad ydynt yn ymwneud â mwynau.

Cafodd caniatâd cynllunio yn ddiweddar i orsaf trosglwyddo gwastraff yn safle chwarel Parry yn sir y Fflint ei ruthro drwedd gan adran gynllunio sydd fel arfer yn symud fel malwen yn wyneb gwrthwynebiadau cryf a seiliedig ar dystiolaeth gan drigolion lleol. Felly, nid yn unig y mae'n rhaid inni roi'r bobl yn gyntaf drwy gefnogi'r cynnig hwn yng nghyd-destun safleoedd mwyngloddio, rhaid inni hefyd annog Llywodraeth Cynulliad Cymru i roi'r bobl yn gyntaf drwy weithredu clustogfeydd lleiaf penodol ar gyfer datblygiadau penodol nad ydynt yn ymwneud â mwynau.

Rhodri Glyn Thomas: Dechreuodd Huw Lewis drwy gyfeirio'n Feiblaidd at y llawenydd sydd yn croesawu pechadur edifeiriol. Croesawaf ei gyffes gyhoeddus y prynhawn yma ei fod wedi ymlafnio ers chwe mlynedd i gael gan Lywodraeth Cynulliad Cymru wneud rhywbeth am y mater hwn, ond wedi methu'n druenus. Edrychaf ymlaen at weld ei daflenni etholiad yn 2007 ym Merthyr yn dweud, 'Pleidleisiwch drosof fi

very hard, but am utterly useless and cannot get anything done'.

Huw Lewis: I look forward to being on the stump at the next Assembly elections, and I am sure that the people of Merthyr Tydfil and Rhymney will give their verdict. However, do you not agree that if there is one silver lining to this issue, having taken so long to come to a resolution, it is that it gave Plaid Cymru six years to wake up and notice the issue at all?

Rhodri Glyn Thomas: I can assure you that Plaid Cymru has been aware of this issue. You keep telling us that you have spent six years working hard to get this matter noticed by the Government, by way of three Ministers with responsibility for planning, two of whom have come and gone. Carwyn Jones reassured us last time that he has the power to do it, yet you are still unable to persuade him to do anything about this matter.

This should not be that difficult, because this safeguard for people who live next to opencast mining already exists in Scotland. If it exists in Scotland, Minister, why cannot we get similar guidance in Wales? It seems that, in certain areas, there is great difficulty in introducing a technical advice note. For some reason, Huw Lewis seems to think that we would be in terrible legal difficulties if we imposed it; there do not seem to be many legal difficulties in Scotland. What exactly are the practical problems faced by this issue?

You have managed to introduce a TAN when there is no need for one, Minister, such as the situation with TAN 15, which makes planning policy in almost every local authority in Wales virtually unworkable. There are tremendous planning and legal implications for that. You do not seem particularly concerned about the difficulties when introducing TAN 15, but when it comes to implementing guidance about safeguarding people's houses and their quality of life in terms of opencast, you suddenly have tremendous problems. If they have done it in

yn Aelod lleol—ymdrechaf yn galed iawn, ond yr wyf yn gwbl ddi-fudd ac ni allaf gael y maen i'r wal ar ddim'.

Huw Lewis: Edrychaf ymlaen at ymgeisio yn etholiadau nesaf y Cynulliad, ac yr wyf yn siŵr y rhydd pobl Merthyr Tudful a Rhymni eu dyfarniad. Fodd bynnag, oni chytunwch os oes un peth da am y mater hwn, a ninnau wedi cymryd cyhyd i'w ddatrys, mai'r peth da hwnnw yw iddo roi chwe mlynedd i Blaid Cymru ddeffro a sylwi ar y mater o gwbl?

Rhodri Glyn Thomas: Gallaf eich sicrhau bod Plaid Cymru wedi bod yn ymwybodol o'r mater hwn. Yr ydych yn dweud a dweud wrthym eich bod wedi treulio chwe mlynedd yn gweithio'n galed i gael y Llywodraeth i sylwi ar y mater hwn, drwy gyfrwng tri Gweinidog â chyfrifoldeb dros gynllunio, a dau ohonynt wedi mynd. Sicrhodd Carwyn Jones ni y tro diwethaf fod ganddo'r grym i weithredu, eto yr ydych yn dal i fethu ei berswadio i wneud dim am y mater hwn.

Ni ddylai hyn fod mor anodd â hynny, gan fod y mesur hwn i amddiffyn pobl sydd yn byw wrth ymyl safle cloddio glo brig eisoes yn bodoli yn yr Alban. Os yw'n bodoli yn yr Alban, Weinidog, pam na allwn ni gael canllawiau tebyg yng Nghymru? Mae'n ymddangos, mewn rhai meysydd, ei bod yn anodd iawn cyflwyno nodyn cyngor technegol. Am ryw reswm, mae Huw Lewis fel petai'n meddwl y byddem mewn trfferthion cyfreithiol ofnadwy pe baem yn ei gyflwyno; nid yw'n ymddangos bod llawer o drafferthion cyfreithiol yn yr Alban. Beth yn union yw'r problemau ymarferol sy'n wynebu'r mater hwn?

Yr ydych wedi llwyddo i gyflwyno nodyn cyngor technegol pan nad oedd angen un, Weinidog, fel yn achos nodyn cyngor technegol 15, sydd yn peri bod polisi cynllunio ymron pob awdurdod lleol yng Nghymru fwy neu lai'n amhosibl ei weithredu. Mae goblygiadau cynllunio a chyfreithiol aruthrol i hynny. Nid yw'n ymddangos eich bod yn poeni rhyw lawer am y trfferthion wrth gyflwyno nodyn 15, ond pan ddaw'n fater o weithredu canllawiau ar gyfer diogelu tai pobl ac ansawdd eu bywydau yng nghyd-destun glo brig, yn

Scotland, Minister, why have you not done it here? I am sure that Huw Lewis would welcome our support in his endeavours. He has failed; perhaps we can help him to succeed.

sydyn mae gennych broblemau anferth. Os ydynt wedi gwneud hyn yn yr Alban, Weinidog, pam nad ydych wedi ei wneud yn y fan hon? Yr wyf yn siŵr y byddai Huw Lewis yn croesawu ein cefnogaeth yn ei ymdrechion. Mae ef wedi methu; efallai y gallwn ei helpu i lwyddo.

Michael German: I can understand Huw Lewis's frustration. He feels that he has a challenge facing him, which he has had on his chest for five or six years; he has tried to get it off his chest, but no-one will listen to him. I have just overheard him saying that what he has succeeded in doing today is getting an amendment to an opposition party debate—that is great success, and well worth the effort. However, I must encourage him not to be fooled by a Government amendment that says, 'Yes, we have something in the drawer ready for you to look at, it is not just prepared yet. We do not quite have it in front of you yet, but it will be there, and it will be all right for you. Do not worry, just trust us'. That is precisely what we have heard since 1999, every time this matter has been mentioned.

Michael German: Gallaf ddeall rhwystredigaeth Huw Lewis. Mae'n teimlo bod ganddo her yn ei wynebu, sydd yn pwysgo arno ers pump neu chwe mlynedd; mae wedi ceisio cael ymadael â hi, ond ni wnaiff neb wrando arno. Yr wyf newydd ei glywed yn dweud mai'r hyn y mae wedi llwyddo i'w wneud heddiw yw cael gwelliant i ddadl gan wrthblaid—mae hynny'n llwyddiant mawr, ac yn werth yr ymdrech heb os. Fodd bynnag, rhaid imi ei annog i beidio â chymryd ei dwyllo gan welliant Llywodraeth sydd yn dweud, 'Oes, mae gennym rywbeth yn y drôr yn barod ichi edrych arno, ond nid yw wedi'i baratoi eto. Nid ydym wedi llwyddo'n llwyr i'w roi ger eich bron eto, ond fe fydd yno, a bydd popeth yn iawn ichi. Peidiwch â phoeni, ymddiriedwch ynom'. Dyna'n union yr ydym wedi ei glywed ers 1999, bob tro y mae sôn wedi bod am y mater hwn.

Gwenda says that we are waiting for this document to appear, and it has not appeared yet, but I bet that there is a draft somewhere being written, and well written at that. Therefore, why is it impossible to carry a motion that is written, and not the amendment? If you carry the motion and say that you want to amend something that is in draft form, in a drawer or in someone's cupboard somewhere, and which the Minister is about to bring forward—[*Interruption.*] I will let the Minister tell us whether the draft is being published, has been published, or is in his drawer.

Dywed Gwenda ein bod yn aros i'r ddogfen hon ymddangos, ac nid yw wedi ymddangos eto, ond fe fetiaf fod drafft yn rhywle yn cael ei ysgrifennu, a'i ysgrifennu'n dda hefyd. Felly, pam y mae'n amhosibl derbyn cynnig sydd wedi'i ysgrifennu, ac nid y gwelliant? Os derbyniwch y cynnig a dweud bod arnoch eisiau diwygio rywbeth sydd ar ffurf drafft, mewn drôr neu yng nghwpwrdd rhywun yn rhywle, ac sydd ar fin cael ei gyflwyno gan y Gweinidog—[*Torri ar draws.*] Gadawaf i'r Gweinidog ddweud wrthym a yw'r drafft yn cael ei gyhoeddi, wedi ei gyhoeddi, ynteu a ydyw yn ei ddrôr.

4.40 p.m.

Carwyn Jones: What is your definition of 'without delay'?

Carwyn Jones: Beth yw eich diffiniad o 'yn ddi-oed'?

Michael German: I hope that you will issue your guidance within the next weeks; if it is more than weeks, then we will suffer from the same policy about which we heard earlier, that it is under preparation. We know that it is a difficult document for you, but if this

Michael German: Gobeithiaf y cyhoeddwch eich canllawiau o fewn yr wythnosau nesaf; os bydd yn fwy nag wythnosau, yna fe ddioddefn o'r un polisi y clywsom amdano'n gynharach, ei fod yn cael ei baratoi. Gwyddom ei bod yn ddogfen anodd i

motion is carried, presumably, the Assembly is telling you, Minister, that you should have this document out before the people of Wales so that they can see it now, rather than being told that it is in preparation and that it will appear in some time.

Huw Lewis: When you were in the Cabinet, did you push for the coal TAN to be delivered without delay?

Michael German: As you know, this matter has been on the agenda since 1999. My colleague told you what we did and how we pressed for it. Colleagues of mine signed your statement of opinion, and you know full well that we were pressing for these things, because you have heard my friend, Mick Bates, going on about when we will see TANs ever since I have been coming to this Chamber. Surely the object of carrying the motion today is to make you publish this document within weeks. If the Minister is about to tell us that he is not prepared to take that as a direction, because the document is not quite ready or prepared, then we will suffer the same sort of delay as we have seen with previous documents. We need that assertion now. That is all we are asking. We will support this motion as it stands and oppose the amendment because we want certainty and not some slick lawyer's move to try to get it stuck away in a corner for another few months.

The Minister for Environment, Planning and Countryside (Carwyn Jones): I am grateful to Mike German for the backhanded compliment. Without any shadow of a doubt, while he was in the Cabinet, he did not mention this issue once. All of a sudden, there is this great interest in opencast buffer zones because it is a bandwagon to be jumped on. With Plaid Cymru, again, there is nothing, as far I am concerned. Over the past six years, four Plaid Cymru Members have written to me with regard to opencast, while Huw Lewis has written on many occasions in terms of moving forward with opencast and buffer zones. Plaid Cymru has done nothing whatsoever. As for the Conservatives, they show no interest whatsoever in the subject, unless they think that it will get them a few

chi, ond os caiff y cynnig hwn ei dderbyn, rhaid tybio bod y Cynulliad yn dweud wrthych, Weinidog, y dylech gael y ddogfen hon allan gerbron pobl Cymru fel y gallant ei gweld yn awr, yn hytrach na dweud wrthynt ei bod ar y gweill ac yr ymddengys maes o law.

Huw Lewis: Pan oeddech yn y Cabinet, a wnaethoch bwysio am gyflwyno'r nodyn cyngor technegol ar lo yn ddi-oed?

Michael German: Fel y gwyddoch, mae'r mater hwn ar yr agenda ers 1999. Dywedodd fy nghyd-Aelod wrthych beth a wnaethom a sut y bu inni bwysio i'w gael. Llofnododd cyd-Aelodau i mi eich datganiad barn, a gwyddoch yn burion ein bod yn pwysio am y pethau hyn, oherwydd yr ydych wedi clywed fy nghyfaill, Mick Bates, yn rhygnu yngylch pa bryd y gwelwn nodiadau cyngor technegol byth ers pan wyf yn mynchu'r Siambra hon. Amcan derbyn y cynnig hwn heddiw, bid siŵr, yw gwneud i chi gyhoeddi'r ddogfen hon o fewn wythnosau. Os yw'r Gweinidog ar fin dweud wrthym nad yw'n fodlon cymryd hynny fel cyfarwyddyd, am nad yw'r ddogfen yn barod neu wedi'i pharatoi yn hollol, yna fe ddioddefwn yr un math o oedi ag a welsom gyda dogfennau blaenorol. Mae angen y sicrwydd hwnnw yn awr. Dyna'r cyfan a ofynnwn. Cefnogwn y cynnig hwn fel y mae a gwrthwynebwn y gwelliant am fod arnom eisiau sicrwydd ac nid rhyw symudiad cyfreithiwr slic i geisio ei wthio i gornel am ychydig o fisoedd eto.

Y Gweinidog dros yr Amgylchedd, Cynllunio a Chefn Gwlad (Carwyn Jones): Yr wyf yn ddiolchgar i Mike German am y ganmoliaeth ddeufiniog. Heb rithyn o amheuaeth, tra oedd ef yn y Cabinet, ni chrybwylodd y mater hwn un waith. Yn sydyn, gwelir y diddordeb mawr hwn mewn clustogfeydd glo brig am ei fod yn ffasiwn i'w ddilyn. Gyda Phlaid Cymru, eto, nid oes dim byd, hyd y gwelaf fi. Yn ystod y chwe mlynedd diwethaf, mae pedwar Aelod Plaid Cymru wedi ysgrifennu ataf ynglŷn â glo brig, tra bod Huw Lewis wedi ysgrifennu droeon ynglŷn â symud ymlaen gyda gwaith glo brig a chlustogfeydd. Ni wnaeth Plaid Cymru ddim byd o gwbl. Am y Ceidwadwyr, ni ddangosant hwy ddiddordeb o gwbl yn y pwnc, oni bai eu bod yn meddwl y gwnaiff

votes—but they are a week too late.

Ieuan Wyn Jones: If Huw Lewis has written to you over the years, why has he not been successful?

Carwyn Jones: He has; in 2003, at the Assembly elections, a commitment was made in the Labour Party manifesto to review the coal TAN, and that is what is happening. The review has already started, and it will be reviewed by 2007 as per the Labour Party manifesto. There is no doubt about that.

Others saw fit to attack Peter Law. Since he has now arrived in the Chamber, he can defend himself against the attacks from the Liberal Democrats.

Peter Law: Peter Law was involved in 1999, which is a considerable time ago, Minister. Is this not a case of ‘TAN tomorrow’? We are fed up of having TANs tomorrow, and your TANs, on the Richter scale, do not actually inspire much confidence, as we know from the wind farms. Is it not time for the Government to take positive action to help these people, particularly those who have been lumbered with opencast schemes, mainly, ironically, because of decisions made in this building? Now is the time for the Government to show that it has compassion. It is not beyond the bounds of possibility for a Labour Government to have compassion for people living in opencast areas and what we call an environmental impact zone. Now you can do something positive, because if we wait for TANs we wait forever.

Carwyn Jones: Peter, that is precisely what I intend to do by taking this forward. You were not in the Chamber, and it is a matter for you to look at the attacks aimed in your direction by the other parties and deal with them as you see fit.

In terms of buffer zones—[*Interruption.*] There is no point in whingeing; listen and learn. Let me explain the situation with

ennill ychydig bleidleisiau iddynt—ond maent wythnos ar ei hôl hi.

Ieuan Wyn Jones: Os yw Huw Lewis wedi ysgrifennu atoch ar hyd y blynnyddoedd, pam nad yw wedi bod yn llwyddiannus?

Carwyn Jones: Mae wedi bod; yn 2003, yn etholiadau'r Cynulliad, gwnaethpwyd ymrwymiad ym manifesto'r Blaid Lafur i adolygu'r nodyn cyngor technegol ar lo, a dyna beth sydd yn digwydd. Mae'r adolygiad wedi dechrau'n barod, ac fe'i hadolygir erbyn 2007 yn unol â manifesto'r Blaid Lafur. Nid oes amheuaeth ynglŷn â hynny.

Gwelodd eraill yn dda ymosod ar Peter Law. Gan ei fod bellach wedi cyrraedd y Siambwr, gall ei amddiffyn ei hun rhag yr ymosodiadau gan y Democratiaid Rhyddfrydol.

Peter Law: Yr oedd Peter Law yn ymwneud â hyn yn 1999, sydd gryn amser yn ôl, Weinidog. Onid enghraift o ‘nodyn cyngor technegol yfory’ yw hyn? Cawsom lond bol ar gael nodiadau cyngor technegol yfory, ac nid yw eich nodiadau cyngor technegol, ar raddfa Richter, yn enyn llawer o hyder mewn gwirionedd, fel y gwyddom yn sgîl y ffermydd gwynt. Onid yw'n bryd i'r Llywodraeth weithredu'n gadarnhaol i helpu'r bobl hyn, yn enwedig y rhai y gorfu iddynt ddioddef cynlluniau glo brig, yn bennaf, yn eironig, oherwydd penderfyniadau a wnaethpwyd yn yr adeilad hwn? Dyma'r amser i'r Llywodraeth ddangos bod ganddi galon. Nid yw y tu hwnt i ffiniau posiblirwydd i Lywodraeth Lafur dosturiwrth bobl sydd yn byw mewn ardaloedd glo brig a'r hyn a elwir yn barth effaith amgylcheddol. Gallwch wneud rhywbeth cadarnhaol yn awr, oherwydd os arhoswn am nodiadau cyngor technegol fe arhoswn am byth.

Carwyn Jones: Peter, dyna'n union beth y bwriadaf ei wneud drwy weithredu ynglŷn â hyn. Nid oeddech yn y Siambwr, a mater i chi yw edrych ar yr ymosodiadau a anelwyd atoch gan y pleidiau eraill a delio â hwy fel y gwellch orau.

O ran clustogfeydd—[*Torri ar draws.*] Nid oes diben cwyno; gwrandewch a dysgwch. Gadewch imi egluro'r sefyllfa parthed

regard to buffer zones. It is perfectly possible for buffer zones of whatever distance to be imposed; that is the current situation as long as they can be justified. It is perfectly possible for there to be buffer zones around working, and that is what the planning guidance says.

Peter Black: Would it not be safer to impose a buffer zone and be sure that you would not be challenged on appeal if it were encapsulated in guidance?

Carwyn Jones: That is precisely what the review of the coal TAN is meant to do. I am perfectly cognisant of the situation in Scotland, but it is worth pointing out that the 500m separation distance in Scotland is not written in stone.

In Scotland, it is possible to have opencast working within 500m. The Scottish planning guidance also states that, where appropriate, the buffer zone can be larger or smaller, according to circumstances.

I am not unsympathetic to the idea of a buffer zone of 500m or whatever distance can be justified. However, we need to take this through the proper procedure, which means a draft coal technical advice note. It means that it must be consulted upon. We cannot just rush matters through without consulting anyone or the committees. I am as keen as any Assembly Member to get the coal technical advice note through as quickly as possible, as it is a manifesto commitment that we put forward as a party. There are some definitions that need to be worked upon. For example, what is a residential area? Is it 100, 50, 20, 10 or five houses? In Scotland, it is 10 houses. We must make sure that that is right for Wales. Should it be 10 houses, or should it be fewer, or more? This needs to be considered.

The term ‘without delay’ causes me some concern. No-one here has been able to explain to me what ‘without delay’ means. I want to move this forward without delay, as quickly as possible, but by following the normal procedure for dealing with technical advice notes, which is a procedure that no-one in this Chamber has ever queried or complained about in the past.

clustogfeydd. Mae'n berffaith bosibl gosod clustogfeydd o ba hyd bynnag; dyna'r sefyllfa ar hyn o bryd cyn belled ag y gellir eu cyfiawnhau. Mae'n berffaith bosibl cael clustogfeydd o amgylch gweithfeydd glo brig, a dyna a ddywed y canllawiau cynllunio.

Peter Black: Oni fyddai'n fwy diogel gosod clustogfa a bod yn siŵr na chaech eich herio ar apêl pe bai wedi'i grisialu mewn canllawiau?

Carwyn Jones: Dyna'n union beth y bwriedir i'r adolygiad o'r nodyn cyngor technegol ar lo ei wneud. Gwn yn burion am y sefyllfa yn yr Alban, ond mae'n werth nodi nad yw'r pellter gwahanu 500m yn yr Alban yn gwbl haearnaidd.

Yn yr Alban, mae'n bosibl cael gwaith glo brig o fewn 500m. Mae canllawiau cynllunio'r Alban hefyd yn datgan y gall y glustogfa, pan fo hynny'n briodol, fod yn fwy neu'n llai, yn ôl yr amgylchiadau.

Mae gennyf gydymdeimlad â'r syniad o clustogfa o 500m neu pa bellter bynnag y gellir ei gyfiawnhau. Bydd rhaid inni, fodd bynnag, ddilyn y weithdrefn gywir, sy'n golygu nodyn cyngor technegol drafft ar lo. Mae'n golygu y bydd rhaid ymgynghori arno. Ni allwn fwrw iddi ar frys gyda'r materion heb ymgynghori â neb na'r pwylgorau. Yr wyf yr un mor awyddus ag unrhyw Aelod o'r Cynulliad i gael y nodyn cyngor technegol ar lo drwodd cyn gynted â phosibl, gan ei fod yn ymrwymiad manifesto a gyhoeddwyd gennym fel plaid. Rhaid edrych yn fanwl ar rai diffiniadau. Er enghraifft, beth yw ardal breswyl? Ai 100, 50, 20, 10 ynteu pump o dai ydyw? Yn yr Alban, 10 tŷ ydyw. Rhaid inni sicrhau ei fod yn addas ar gyfer Cymru. A ddylai fod yn 10 tŷ, ynteu a ddylai fod yn llai, neu'n fwy? Rhaid inni styried hyn.

Mae'r term 'yn ddi-oed' yn peri peth pryder imi. Nid oes neb yma wedi gallu dweud wrthyf beth a olygir wrth 'yn ddi-oed'. Yr wyf am symud ymlaen gyda hyn yn ddi-oed, cyn gynted â phosibl, ond gan ddilyn y weithdrefn arferol ar gyfer delio â nodiadau cyngor technegol, sy'n weithdrefn nad oes neb yn y Siambro hon wedi ei hamau nac wedi cwyno amdani yn y gorffennol.

We must also make sure that we look up whether there should be a difference between opencast working that takes place by opencasting new land, or whether a different attitude should be taken towards opencast working for land reclamation projects. There may be projects in Wales that would be stopped permanently—projects that would be for the good of the community—if we were to take a decision without examining all the facts. We must also make sure that we examine carefully the buffer zone itself, what it should be, and what circumstances should be in place to allow decision makers to, effectively, set aside the buffer zone. All planning guidance contains that sort of caveat and it is important that we concentrate carefully on what those circumstances should be.

I confess that I was not aware that the separation distances between sand and gravel reserves and hard rock quarries were included in the motion. I now clearly see that it can be brought within the motion. The minerals planning guidance on this was revised in 2000. I am not sure what representations were made at that time in terms of what the separation distance would be. I am prepared to look at that to see whether there is scope to look again at the minerals planning guidance. The coal technical advice note clearly has to be the priority, as it is the one causing the most consternation at present.

The situation at Kenfig Hill has been mentioned. I refer Members back to 1999—and I am not saying this in my job as Minister, but as an Assembly Member. An application came before Bridgend County Borough Council to extend the then Parc Slip West opencast site. I said quite clearly at the time, when I was a councillor, that I would support that as long as a drift-mine was put in place afterwards. That remains my position; I have not changed that. However, I say that as an Assembly Member, because I will, of course, have no role in terms of taking a decision in respect of that particular application.

Rhaid inni wneud yn siŵr hefyd ein bod yn ymchwilio i weld a ddylid gwahaniaethu rhwng gwaith glo brig sy'n digwydd drwy gloddio ar dir newydd, ynteu a ddylid mabwysiadu agwedd wahanol tuag at waith glo brig yn achos prosiectau adennill tir. Mae'n bosibl y byddai rhai prosiectau yng Nghymru yn gorfod rhoi'r gorau i weithio'n barhaol—prosiectau a fyddai'n fuddiol i'r gymuned—pe baem yn gwneud penderfyniad heb edrych ar yr holl ffeithiau. Rhaid inni hefyd sicrhau ein bod yn edrych yn fanwl ar y glustogfa ei hun, beth ddylai fod, a pha amgylchiadau a fyddai'n caniatáu i benderfynwyr beidio â chael y glustogfa, i bob pwrrpas. Mae pob canllaw cynllunio'n cynnwys cafeatau o'r fath ac mae'n bwysig ein bod yn canolbwytio'n ofalus ar beth fyddai'r amgylchiadau hynny.

Yr wyf yn cyfaddef nad oeddwn yn ymwybodol bod y pellteredd gwahanu rhwng cronfeydd tywod a graean a chwareli craig galed wedi eu cynnwys yn y cynnig hwn. Gallaf weld yn eglur yn awr fod modd cynnwys hynny yn y cynnig. Cafodd y canllawiau cynllunio mwynau yngylch hyn eu diwygio yn 2000. Nid wyf yn siŵr pa sylwadau a gyflwynwyd ar y pryd o safbwyt beth ddylai'r pellter gwahanu fod. Yr wyf yn barod i edrych ar hynny i weld a oes modd edrych eto ar y canllawiau cynllunio mwynau. Mae'n amlwg bod rhaid i'r nodyn cyngor technegol ar lo fod yn flaenoriaeth, gan mai dyna'r un sy'n achosi'r anesmwythyd mwyaf ar hyn o bryd.

Mae'r sefyllfa ym Mynydd Cynffig wedi ei chrybwylly. Hoffwn gyfeirio'r Aelodau yn ôl at 1999—ac nid wyf yn dweud hyn yn rhinwedd fy swydd fel Gweinidog, ond fel Aelod o'r Cynulliad. Daeth cais gerbron Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr i ehangu safle glo brig Gorllewin Parc Slip fel yr oedd ar y pryd. Dywedais yn bendant ar y pryd, pan oeddwn yn gynghorydd, y byddwn yn cefnogi hynny cyhyd â bod cloddfa ddrifft yn cael ei hagor yno wedyn. Dyna yw fy marn o hyd; nid wyf wedi newid fy meddwl. Fodd bynnag, yr wyf yn dweud hynny fel Aelod o'r Cynulliad, oherwydd ni fydd gennyl, wrth gwrs, rôl o safbwyt gwneud penderfyniad ar y cais arbennig hwnnw.

There are those of us who have taken a deep interest in opencast, and there are those of us who want to take it forward. We want to make sure that we have a robust coal technical advice note in place, and that the question of a buffer zone is considered seriously. A buffer zone of 500m may possibly be in place once the guidance is revised. I emphasize that that would simply be a guide, as it is already possible to put buffer zones in place. I am aware, through experience, that decision makers have looked carefully at the question of buffer zones in taking decisions. It is not the case that buffer zones have been ignored or discarded without a tremendous amount of discussion. That much is right.

I am offering a way forward as quickly as possible in bringing forward a coal technical advice note, in accordance with the Labour Party manifesto. I am sure that the National Assembly for Wales will want to support that. We need to make sure that the coal technical advice note is reviewed as quickly as possible, but we also need to make sure that people and committees are consulted, so that, ultimately, we do not get a botched job, but something that is robust and will assist the people of Wales.

Helen Mary Jones: This has been fun, has it not, fellow Assembly Members? However, it is not fun for those people who have to live with long-term opencast and quarrying. The motion, as it stands unamended, is about environmental justice. It asks the Assembly and the Assembly Government to protect communities, many of which have had a long history of environmental exploitation—as Janet Davies said—going back over 100 years. We ask the Minister to act today to protect them from years of more of the same.

4.50 p.m.

As Janet Davies said that we would, we have listened to what the Minister had to say about the Government's amendment, but we are not convinced. The amendment asks these communities to wait at least another year;

Mae rhai ohonom wedi cymryd diddordeb arbennig mewn cloddio glo brig, ac mae rhai ohonom am ei weld yn mynd yn ei flaen. Yr ydym am sicrhau bod gennym nodyn cyngor technegol cadarn ar lo, a bod mater clustogfeydd yn cael ei ystyried o ddifrif. Mae'n bosibl y gall clustogfa o 500m fod wedi ei sefydlu ar ôl i'r canllawiau gael eu diwygio. Yr wyf yn pwysleisio mai arweiniad yn unig fyddai hynny, gan fod modd cyflwyno clustogfeydd eisoes. Yr wyf yn gwybod, drwy brofiad, fod penderfynwyr wedi edrych yn ofalus ar fater clustogfeydd wrth wneud penderfyniadau. Nid yw'n wir bod clustogfeydd wedi cael eu hanwybyddu neu eu diystyr u heb lawer iawn o drafod. Mae hynny'n ffaith.

Yr wyf yn cynnig ffordd ymlaen cyn gynted â phosibl i gyflwyno nodyn cyngor technegol ar lo, yn unol â maniffesto'r Blaid Lafur. Yr wyf yn siŵr y bydd Cynulliad Cenedlaethol Cymru am gefnogi hynny. Rhaid inni sicrhau bod y nodyn cyngor technegol ar lo'n cael ei adolygu cyn gynted â phosibl, ond rhaid inni wneud yn siŵr ein bod yn ymgynghori â phobl a phwyllgorau, fel nad ydym, yn y pen draw, yn gwneud llanastr o bethau, ond bod gennym rywbeith cadarn a fydd yn cynorthwyo pobl Cymru.

Helen Mary Jones: Mae hyn wedi bod yn hwyl, onid yw, gyd-Aelodau? Fodd bynnag, nid yw'n hwyl i'r bobl hynny sy'n gorfol byw gyda chloiddio glo brig a chwarela hirdymor. Mae'r cynnig, fel y mae heb ei ddiwygio, yn ymwned â chyflawnder amgylcheddol. Mae'n gofyn i'r Cynulliad a Llywodraeth Cynulliad Cymru amddiffyn cymunedau, ac mae gan lawer ohonynt hanes hir o gael eu hecsbloetio'n amgylcheddol—fel y dywedodd Janet Davies—sy'n ymestyn yn ôl dros 100 mlynedd. Yr ydym yn gofyn i'r Gweinidog weithredu heddiw i'w hamddiffyn rhag blynyddoedd yn rhagor o hynny.

Fel y dywedodd Janet Davies y byddem yn gwneud, yr ydym wedi gwrando ar yr hyn oedd gan y Gweinidog i'w ddweud am welliant y Llywodraeth, ond nid ydym wedi'n hargyhoeddi. Mae'r gwelliant yn

they have already waited for six years, and we cannot be sure that anything will happen during the year mentioned in the amendment. As several Members have already said, technical advice notes have been delayed time and again.

It cannot be right for communities in Wales to have less protection from this kind of environmental degradation than communities in Scotland and England. The Government amendment also only refers specifically to the coal TAN; it is clear that it does not include quarrying, and we find that unacceptable.

Our motion is carefully worded, and we took advice on the legal definition of ‘without delay’; it does not mean the same as ‘immediately’. This motion means that the full consultation process should be started now, not that the legal process should be short-circuited. I would have expected the Minister to understand that, although it may be understandable that Huw Lewis did not.

I am grateful to Glyn Davies, Mark Isherwood, Mick Bates and Mike German for their support, and I look forward to them voting in favour of the motion.

On Gwenda Thomas’s remarks, it is not helpful to refer to the internal workings of a particular planning decision committee. Such committees must act according to the law and guidance as they stand.

Gwenda Thomas: Do you accept that the first reference to the planning committee was made by Dai Lloyd, not me?

Helen Mary Jones: I will have to check the record, but I am sure that, if you say so, that is the case.

I reiterate that planning decision committees can only operate within existing guidance. This motion is being proposed because the existing guidance is inadequate.

gofyn i'r cymunedau hyn aros am flwyddyn arall o leiaf; maent eisoes wedi aros am chwe mlynedd, ac ni allwn fod yn siŵr y bydd unrhyw beth yn digwydd yn ystod y flwyddyn a grybwyllir yn y gwelliant. Fel y dywedodd sawl Aelod eisoes, mae oedi wedi bod dro ar ôl tro gyda'r nodiadau cyngor technegol.

Nid yw'n deg bod gan gymunedau yng Nghymru lai o amddiffyniad rhag y math hwn o niwed i'r amgylchedd na chymunedau yn yr Alban a Lloegr. Mae gwelliant y Llywodraeth hefyd yn cyfeirio'n benodol at y nodyn cyngor technegol ar lo yn unig; mae'n amlwg nad yw'n cynnwys chwarela, ac mae hynny'n annerbyniol inni.

Mae ein cynnig wedi ei eirio'n ofalus, ac yr ydym wedi derbyn cyngor ar y diffiniad cyfreithiol o 'yn ddi-oed'; nid yw'n golygu'r un peth ag 'ar unwaith'. Mae'r cynnig hwn yn golygu y dylid dechrau ar y broses ymgynghori lawn yn awr, nid y dylai'r broses gyfreithiol gael ei dilyn yn rhannol. Byddwn wedi disgwyl i'r Gweinidog ddeall hynny, er efallai ei bod yn ddealladwy nad oedd Huw Lewis wedi ei ddeall.

Yr wyf yn ddiolchgar i Glyn Davies, Mark Isherwood, Mick Bates a Mike German am eu cefnogaeth, ac edrychaf ymlaen at eu gweld yn pleidleisio o blaid y cynnig.

Ynglŷn â sylwadau Gwenda Thomas, nid yw'n fuddiol cyfeirio at ddulliau gweithio mewnol pwylgor penderfyniadau cynllunio penodol. Rhaid i bwylgorau o'r fath weithredu yn unol â'r gyfraith a'r canllawiau fel y maent ar y pryd.

Gwenda Thomas: A ydych yn derbyn bod y cyfeiriad cyntaf at y pwylgor cynllunio wedi ei wneud gan Dai Lloyd, ac nid gennyl fi.

Helen Mary Jones: Bydd rhaid imi edrych y cofnod, ond yr wyf yn siŵr, os ydych chi'n dweud hynny, mai felly y mae.

Dywedaf eto fod rhaid i bwylgorau penderfyniadau cynllunio weithredu o fewn y canllawiau presennol. Mae'r cynnig hwn yn cael ei roi gerbron oherwydd bod y canllawiau presennol yn annigonol.

I have been trying to think how I should respond to Huw Lewis's comments, because it is always worth responding to him, if only for the entertainment value. I think that he made a case for us because he kept saying, 'It has taken six years'. My heart was beginning to melt for the poor lad. After, as has already been said, six years of trying to influence three Ministers, the only thing that he can find to do is to insult Peter Law.

Huw Lewis: Far from being unpleasant to Peter Law, I wish him a good late evening. The difference between my approach to this issue and your party's approach, which is quite dishonourable, is that I have engaged in honest graft on this issue and you have engaged in parasitic opportunism over the past three or four weeks. That is your sole contribution to this debate. Meanwhile, you have misled the people of my constituency and allowed them to believe that you could deliver a 500m buffer zone solely for the purposes of the general election campaign. That is dishonest and wrong.

Helen Mary Jones: I would seek your guidance, Deputy Presiding Officer—*[Interruption.]*

The Deputy Presiding Officer: Order. Ministers are supposed to set an example. I want to hear what Helen Mary Jones is saying.

Helen Mary Jones: I would seek your guidance, Deputy Presiding Officer, as to whether it is appropriate for Huw Lewis to describe me as 'dishonest'. I can only tell him that Plaid Cymru—The Party of Wales has had policy on this for over 10 years and has been campaigning on this for over 10 years in communities across Wales. I will take no lessons from him and his party on honesty and decency—*[Interruption.]* If you want to intervene again, stand on your feet; if you do not, shut your mouth, please.

It says something that Huw Lewis's cage is so clearly rattled. This is not about electoral advantage; this is about environmental justice. He knows that his party has been in

Yr wyf wedi bod yn meddwl sut y dylwn ymateb i sylwadau Huw Lewis, oherwydd y mae'n werth ymateb iddo bob amser, pe na bai ond er mwyn y difyrrwch. Yr wyf yn credu ei fod wedi dadlau o blaid ein hachos oherwydd ei fod yn dal ati i ddweud 'Mae wedi cymryd chwe mlynedd'. Yr oedd fy nghanol yn dechrau toddi dros y creadur. Ar ôl chwe mlynedd, fel y dywedwyd eisoes, o geisio dylanwadu ar dri Gweinidog, yr unig beth y gall ei wneud yw sarhau Peter Law.

Huw Lewis: Yn hytrach na bod yn gas wrth Peter Law, dymunaf noswaith hwyr dda iddo. Y gwahaniaeth rhwng fy ymagwedd i tuag at y mater hwn, ac ymagwedd eich plaid chi, sy'n un ddigon cywilyddus, yw fy mod i wedi gwneud gwaith caled ar y mater a'ch bod chi wedi bod wrthi'n ymelwa mewn ffordd barasitig dros y tair neu bedair wythnos diwethaf. Dyna yw eich unig gyfraniad at y ddadl hon. Yn y cyfamser, yr ydych wedi camarwain y bobl yn fy etholaeth ac wedi caniatáu iddynt gredu y gallech ddarparu clustogfa o 500m at ddibenion ymgrych yr etholiad cyffredinol yn unig. Mae hynny'n anonest ac yn gyfeiliornus.

Helen Mary Jones: Gofynnaf am arweiniad gennych, Ddirprwy Lywydd—*[Torri ar draws.]*

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. Dylai Gweinidogion osod esiampl. Yr wyf am glywed yr hyn mae Helen Mary Jones yn ei ddweud.

Helen Mary Jones: Gofynnaf am arweiniad gennych, Ddirprwy Lywydd, yngylch a yw'n briodol i Huw Lewis fy nisgrifio'n 'anonest'. Dywedaf wrtho fod Plaid Cymru—The Party of Wales wedi bod â pholisi ar hyn ers dros 10 mlynedd ac mae wedi bod yn ymgrychu yn ei gylch mewn cymunedau ledled Cymru ers dros 10 mlynedd. Ni chymeraf ddim gwensi ganddo ef na'i blaidd ynglŷn â gonestrwydd ac anrhydedd—*[Torri ar draws.]* Os ydych am ymyrryd eto, safwch ar eich traed; os na wnewch, a fyddech cystal â chau eich ceg.

Mae'n arwydd o rywbeth fod Huw Lewis wedi cynhyrfu cymaint. Nid oes a wnelo hyn â mantais etholiadol; mae hyn yn ymwneud â chyflawnder amgylcheddol. Mae'n gwybod

the wrong for the past six years.

The Minister's tribute to Huw Lewis was touching; his lack of action and the lack of action of his predecessors on this issue, which Huw Lewis has been raising with them so consistently, is perhaps a little less so. This was a manifesto commitment in 2003; I point out to the Minister that two years have already gone by. The Minister knows that these delays are unacceptable and that buffer zones can be imposed but that they rarely are because the guidance is so unclear. The Minister's sympathy for communities in this situation may be welcome, and I would like to refer to an occasion when he was ready enough to depart from his own party's stated policy in an attempt to protect communities that he represents from the perceived environmental degradation of renewable energy. However, he and his party have done nothing during the last six years to protect communities affected by opencast mining and quarrying. They should be ashamed of that, and it is clear from Huw Lewis's response that he is. [Interruption.] I am willing to take an intervention, Huw Lewis, if you are willing to stand up to make it.

Huw Lewis: I am beginning to become ashamed on your behalf because it stretches not only credulity, but anyone's moral sensibility, to listen to Plaid Cymru—[Interruption.]

The Deputy Presiding Officer: Order. I also want to hear what Huw Lewis has to say.

Huw Lewis: I was about to describe Plaid Cymru as Johnnys-come-lately to this debate, but they are not even that—they are carpet baggers who have circled around my constituency like vultures, looking for a few votes. Look what good it did you all last Thursday.

Helen Mary Jones: If this was a matter of votes, we would hardly be wasting our

bod ei blaidd wedi bod ar fai yn ystod y chwe mlynedd diwethaf.

Yr oedd teyrnged y Gweinidog i Huw Lewis yn cyffwrdd â'r galon; ni ellir dweud yr un peth am y diffyg gweithredu ar ei ran ef a'r diffyg gweithredu ar ran ei ragflaenwyr ar y mater hwn, y mae Huw Lewis wedi bod yn ei godi mor gyson. Yr oedd hyn yn ymrwymiad maniffesto yn 2003; dywedaf wrth y Gweinidog fod dwy flynedd eisoes wedi mynd heibio. Mae'r Gweinidog yn gwybod bod yr oedi hwn yn annerbyniol ac y gellir gosod clustogfeydd ond nad yw hynny'n digwydd yn aml oherwydd bod y canllawiau mor aneglur. Mae cydymdeimlad y Gweinidog â'r cymunedau yn rhywbeth i'w groesawu, a hoffwn gyfeirio at achlysur pan oedd yn ddigon parod i wyro oddi wrth bolisi datganedig ei blaidd ei hun mewn ymdrech i amddiffyn cymunedau y mae'n eu cynrychioli rhag y niwed tybiedig i'r amgylchedd a achosir gan ynni adnewyddadwy. Fodd bynnag, nid yw ef na'i blaidd wedi gwneud dim yn ystod y chwe mlynedd diwethaf i amddiffyn cymunedau yr effeithir arnynt gan gloddio glo brig a chwarela. Dylai fod arnynt gywilydd o hynny, ac mae'n amlwg yn ôl ymateb Huw Lewis fod arno gywilydd. [Torri ar draws.] Yr wyf yn barod i dderbyn ymyriad, Huw Lewis, os ydych chi'n fodlon sefyll ar eich traed i ymyrryd.

Huw Lewis: Yr wyf yn dechrau teimlo cywilydd ar eich rhan oherwydd nid yn unig y mae y tu hwnt i bob rheswm, ond mae y tu hwnt hefyd i ymdeimlad rhywun o foesoldeb, gwrando ar Blaid Cymru—[Torri ar draws.]

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. Yr wyf am glywed yr hyn sydd gan Huw Lewis i'w ddweud hefyd.

Huw Lewis: Yr oeddwn ar fin disgrifio Plaid Cymru fel newydd-ddyfodiaid i'r ddadl hon, ond nid ydynt yn hynny hyd yn oed—gwleidyddion dŵad ydynt sydd wedi amgylchynu fy etholaeth fel fwlturiaid, yn chwilio am ychydig o bleidleisiau. Edrychwr pa les a wnaeth hynny i chi ddydd Iau diwethaf.

Helen Mary Jones: Pe bai hyn yn fater o bleidleisiau, prin y byddem yn gwastraffu ein

valuable minority party time when there is two years before we face a significant election. If that is the best that you can do, I feel sorry for you. I am not going to take any lessons in morality from the party that led us into an illegal war, therefore let us leave that where it is. The Government amendment is, as Peter Law has said—I do not often agree with him, but I do on this occasion—a question of jam or TAN tomorrow. The affected communities need action and they need it now, not in a year's time or whenever the Minister and the rest of the Government get around to it. I urge the Assembly to support the motion and reject the amendment.

hamser gwerthfawr fel plaid leiafrifol gyda dwy flynedd i fynd cyn y byddwn yn wynebu etholiad pwysig. Os mai dyna'r gorau y gallwch ei wneud, yr wyf yn tosturio drosoch. Nid wyf am gymryd dim gwersi ar foesoldeb gan y blaid sydd wedi ein harwain i ryfel anghyfreithlon, felly gadewch inni adael hynny ble y mae. Mae gwelliant y Llywodraeth, fel y dywedodd Peter Law—ac nid wyf yn cytuno ag ef yn aml, ond yr wyf yn yr achos hwn—yn fater o jam neu TAN yfory. Mae angen gweithredu ar ran y cymunedau yr effeithir arnynt ac mae angen gwneud hynny yn awr, nid ymhen blwyddyn neu pa bryd bynnag y bydd y Gweinidog a gweddill y Llywodraeth yn dewis gwneud rhywbeth yn ei gylch. Yr wyf yn annog y Cynulliad i gefnogi'r cynnig a gwrthod y gwelliant.

*Gwelliant 1: O blaid 30, Ymatal 0, Yn erbyn 27.
Amendment 1: For 30, Abstain 0, Against 27.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Andrew
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Essex, Sue
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Hart, Edwina
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
James, Irene
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Law, Peter
Lewis, Huw
Lloyd, Val
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Pugh, Alun
Sargeant, Carl
Sinclair, Karen
Thomas, Catherine
Thomas, Gwenda

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Burnham, Eleanor
Cairns, Alun
Davies, Glyn
Davies, Janet
Davies, Jocelyn
Francis, Lisa
German, Michael
Graham, William
Isherwood, Mark
Jones, Alun Ffred
Jones, Elin
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Jones, Laura Anne
Lloyd, David
Melding, David
Morgan, Jonathan
Randerson, Jenny
Ryder, Janet
Thomas, Owen John
Thomas, Rhodri Glyn
Williams, Brynle
Williams, Kirsty
Wood, Leanne

*Derbyniwyd y gwelliant.
Amendment carried.*

Cynnig NDM2424 fel y'i diwygiwyd:

Motion NDM2424 as amended:

the National Assembly for Wales believes, in principle, that buffer zones of 500m between future opencast/mineral extraction sites and the nearest residential areas, hospitals and schools should be considered as part of the review of the coal technical advice note. A draft of the coal technical advice note will be published for consultation within the financial year 2005-06.

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn credu, mewn egwyddor, y dylid ystyried clustogfeydd o 500m rhwng safleoedd echdynnu mwynau/glo brig yn y dyfodol a'r ardaloedd preswyl, ysbtyai ac ysgolion agosaf, fel rhan o'r adolygiad o'r nodyn cyngor technegol ar lo. Cyhoeddir drafft o'r nodyn cyngor technegol ar lo ar gyfer ymgynghori arno yn ystod y flwyddyn ariannol 2005-06.

*Cynnig wedi'i ddiwygio: O blaid 57, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Amended motion: For 57, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Burnham, Eleanor
Butler, Rosemary
Cairns, Alun
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Andrew
Davies, Glyn
Davies, Janet
Davies, Jocelyn
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Essex, Sue
Francis, Lisa
German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Hart, Edwina
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
Isherwood, Mark
James, Irene
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Elin
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Jones, Laura Anne
Law, Peter
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Melding, David
Mewies, Sandy
Morgan, Jonathan
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne

Pugh, Alun
 Randerson, Jenny
 Ryder, Janet
 Sergeant, Carl
 Sinclair, Karen
 Thomas, Catherine
 Thomas, Gwenda
 Thomas, Owen John
 Thomas, Rhodri Glyn
 Williams, Brynle
 Williams, Kirsty
 Wood, Leanne

*Derbyniwyd y cynnig.
 Motion carried.*

The Deputy Presiding Officer: That brings **Y Dirprwy Lywydd:** Daw hynny â chyfarfod heddiw i ben..

*Daeth y cyfarfod i ben am 4.57 p.m.
 The meeting ended at 4.57 p.m.*

Aelodau a'u Pleidiau
Members and their Parties

Andrews, Leighton (Llafur – Labour)
 Barrett, Lorraine (Llafur – Labour)
 Bates, Mick (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Black, Peter (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Bourne, Nick (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Burnham, Eleanor (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Butler, Rosemary (Llafur – Labour)
 Cairns, Alun (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Chapman, Christine (Llafur – Labour)
 Cuthbert, Jeff (Llafur – Labour)
 Davidson, Jane (Llafur – Labour)
 Davies, Andrew (Llafur – Labour)
 Davies, David (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Davies, Glyn (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Davies, Janet (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Davies, Jocelyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Dunwoody-Kneafsey, Tamsin (Llafur - Labour)
 Elis-Thomas, Dafydd (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Essex, Sue (Llafur – Labour)
 Francis, Lisa (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 German, Michael (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Graham, William (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Gregory, Janice (Llafur – Labour)
 Griffiths, John (Llafur – Labour)
 Gibbons, Brian (Llafur – Labour)
 Gwyther, Christine (Llafur – Labour)
 Hart, Edwina (Llafur – Labour)
 Hutt, Jane (Llafur – Labour)
 Idris Jones, Denise (Llafur – Labour)
 Isherwood, Mark (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 James, Irene (Llafur – Labour)
 Jones, Alun Ffred (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Jones, Ann (Llafur – Labour)
 Jones, Carwyn (Llafur – Labour)
 Jones, Elin (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Jones, Helen Mary (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Jones, Ieuan Wyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Jones, Laura Anne (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Law, Peter (Annibynnol – Independent)
 Lewis, Huw (Llafur – Labour)

Lloyd, David (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Lloyd, Val (Llafur – Labour)
Marek, John (Annibynnol – Independent)
Melding, David (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
Mewies, Sandy (Llafur – Labour)
Morgan, Jonathan (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
Morgan, Rhodri (Llafur – Labour)
Neagle, Lynne (Llafur – Labour)
Pugh, Alun (Llafur – Labour)
Randerson, Jenny (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
Ryder, Janet (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Sargeant, Carl (Llafur – Labour)
Sinclair, Karen (Llafur – Labour)
Thomas, Catherine (Llafur – Labour)
Thomas, Gwenda (Llafur – Labour)
Thomas, Owen John (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Thomas, Rhodri Glyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Williams, Brynle (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
Williams, Kirsty (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
Wood, Leanne (Plaid Cymru – The Party of Wales)